

National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A.

S. D. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:32
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

JORDBRUKSKREDITUTREDNINGEN

BETÄNKANDE

MED

FÖRSLAG TILL FÖRORDNING OM JORDBRUKETS KREDITKASSOR M. M.

AVGIVET DEN 18 JULI 1935

STOCKHOLM
1935

Statens offentliga utredningar 1935

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag angående åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. Marcus. 134 s. **Jo.**
2. Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 86*, 265 s. **S.**
3. Kortfattad framställning av organisationssakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. Beckman. 23 s. **S.**
4. Promemoria angående tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. Marcus. 70 s. **Ju.**
5. Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. Norstedt. 79 s. **Ju.**
6. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. Norstedt. x, 338, 32* s. **S.**
7. Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. Hæggström. 130 s. **K.**
8. Betänkande med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet. Idun. 406 s. **Ju.**
9. Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. Peréus. 164 s. **Jo.**
10. Utredning och förslag angående rundradion i Sverige. Norstedt. 202 s. 13 kartor. **K.**
11. Betänkande med utredning och förslag angående inrättande av en statsvetenskaplig examen. Marcus. 80 s. **E.**
12. Betänkande med förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Hæggström. 227 s. **K.**
13. Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. (4), 132, 68 s. **Ju.**
14. Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. Norstedt. vj, 211 s. **Ju.**
15. Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. 192 s. **Ju.**
16. Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker 1932—1934. Hæggström. 106 s. **Fi.**
17. Yttrande och förslag rörande förmulär för tjänstgöringsbetyg som av länsstyrelserna utfärdas. Beckman. 16 s. **S.**
18. Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. Idun. 220 s. **S.**
19. Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag angående förebyggande mödra- och barnavård. Hæggström. 100 s. **S.**
20. Grunder för kollektiv och individuell pensionsförsäkring. Beckman. (2), 24 s. **H.**
21. Utredning angående införande av ett dagordningsinstitut m. m. Norstedt. 98 s. **Ju.**
22. Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. Hæggström. 59 s. **E.**
23. Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. Idun. 202 s. **K.**
24. Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. Marcus. 193 s. **Fi.**
25. Förslag till nya avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. Marcus. 42 s. **Fi.**
26. Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 197 s. **E.**
27. Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av upphandlingsförordningen. Marcus. 55 s. **Fi.**
28. Utredning med förslag om egnahemskonsulenter hos hushållningssällskapen. Lindström. 88 s. **Jo.**
29. Betänkande angående husdjursförsöksverksamhetens organisation. Marcus. 75 s. **Jo.**
30. Berättelse över statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. Marcus. 62 s. **Jo.**
31. Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. Hæggström. 151 s. **E.**
32. Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. Marcus. 132 s. **Jo.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:32
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

JORDBRUKSKREDITUTREDNINGEN

BETÄNKANDE

MED

FÖRSLAG TILL FÖRORDNING OM JORDBRUKETS KREDITKASSOR M. M.

AVGIVET DEN 18 JULI 1935

STOCKHOLM 1935
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Innehållsförteckning.

Sid.

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.... 5

Författningsförslag.

Förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor 7
Förslag till lag med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit 25
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 68, 69 och 85 §§ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar 27
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 kap. 4 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap 28
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 25, 27 och 29 §§ lagen den 29 juni 1923 om sparbanker 29

Sammanfattande redogörelse för jordbrukskasserörelsen.

Inledning 31
Återblick 31
Gällande bestämmelser 38
Jordbrukskasserörelsens utveckling och nuvarande ställning m. m. 45
Av särskilda granskningsmän verkställd undersökning av jordbrukskasseorganisationens verksamhet 52

Allmän motivering.

Allmänna synpunkter på jordbrukskasserörelsens organisation och medelsanskaffning 64
Centralkassornas grundfonder och inlåningsrätt 70
Centralkassornas inlåning på bankmässiga räkningar 72
Jordbrukskreditkassans befattning med medelsanskaffningen och dess allmänna ställning inom organisationen 75
Statlig inspektion av jordbrukskasserörelsen 78
Synpunkter på frågan om en central kreditanstalt för jordbruket 80

Specialmotivering.

Förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor 84
Förslag till lag med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit 105

Sid.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 68, 69 och 85 §§ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar 108

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 kap. 4 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap 110

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 25, 27 och 29 §§ lagen den 29 juni 1923 om sparbanker 111

Särskilda yttranden av herr Adler samt herrar Brolén och Dahlberg..... 112

Bilaga.

Redogörelse för jordbrukskasseorganisationerna i Finland och Tyskland 125

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Jordbrukskreditutredningen får härmed överlämna ett betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m.

Utredningen har tidigare avgivit betänkanden den 8 oktober 1934 med förslag till förordning angående statens lånefond för sekundärlån mot inteckning i jordegendom m. m. och den 16 november 1934 med förslag till kungörelse om lån till jordbrukare för genomförande av ackord m. m.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 maj 1935 upphör jordbrukskreditutredningens uppdrag med slutförandet av utredningen angående jordbrukskasserörelsen.

Det föreliggande betänkandet åtföljes av särskilda yttranden av undertecknade Adler, Brolén och Dahlberg.

Såsom bilaga till betänkandet är fogad en redogörelse för jordbrukskasseorganisationerna i Finland och Tyskland.

Stockholm den 18 juli 1935.

NILS WOHLIN.

NILS ADLER. NILS BROLÉN.

K. DAHLBERG. HJALMAR SVENSSON.

Yngve Ericsson.

Förslag
till
Förordning
om jordbrukets kreditkassor.

Härigenom förordnas som följer:

Avd. I. Inledande bestämmelser.

§ 1.

Jordbrukets kreditkassor utgöras av Svenska Jordbrukskreditkassan, centralkassorna för jordbrukskredit och jordbrukskassorna.

Varje centralkassa skall vara ansluten till jordbrukskreditkassan och varje jordbrukskassa till en centralkassa. Jordbrukskassa må ej tillhöra flera än en centralkassa.

§ 2.

Centralkassa för jordbrukskredit är sådan ekonomisk förening med begränsad personlig ansvarighet, som av länsstyrelsen i det län, där föreningens styrelse har sitt säte, blivit såsom centralkassa för jordbrukskredit godkänd.

Jordbrukskassa är sådan ekonomisk förening med begränsad personlig ansvarighet, som av länsstyrelsen i det län, där föreningens styrelse har sitt säte, blivit såsom jordbrukskassa godkänd.

Med jordbruksekonomisk förening förstås i denna förordning annan ekonomisk förening än ovan nämnts, som har till ändamål att befordra jordbrukets eller någon till jordbruket hörande binärings utveckling eller tillgodogörandet av genom jordbruket med tillhörande binäringar vunna produkter.

Med penningförvaltande inrättning förstås i denna förordning bank, sparbank, försäkringsföretag eller annan inrättning eller anstalt, som har utlåning av penningar såsom en väsentlig uppgift.

Avd. II. Svenska jordbrukskreditkassan.

Om jordbrukskreditkassans ändamål.

§ 3.

Svenska Jordbrukskreditkassan har till ändamål att i enlighet med bestämmelserna i denna förordning och i reglemente, som utfärdas av

Konungen, förmedla eller lämna kredit åt centralkassor för jordbrukskredit, öva tillsyn å centralkassorna och jordbrukskassorna samt verka för jordbrukskasserörelsens befrämjande och utveckling i allmänhet.

Om jordbrukskreditkassans medelsanskaffning.

§ 4.

För beredande av medel för jordbrukskreditkassans utlåning ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till kassans förfogande en checkräkningskredit hos riksbanken å högst trettio miljoner kronor.

Om jordbrukskreditkassans kreditförmedling och utlåning.

§ 5.

Jordbrukskreditkassan har att vinnlägga sig om att åt centralkassorna, då för dem yppas behov av kredit, förmedla anskaffandet, särskilt från penningförvaltande inrättningar, av kredit på gynnsamma villkor. Sådan förmedling må jämväl avse rediskontering av hos centralkassa diskonterade eller annorledes belånade växlar.

I den mån så finnes påkallat bör jordbrukskreditkassan jämväl lämna stöd åt centralkassorna genom att själv tillhandahålla kredit åt kassa, som därav är i behov. För lämnad kredit äger jordbrukskreditkassan icke kräva särskild säkerhet.

Om jordbrukskreditkassans tillsyn.

§ 6.

Jordbrukskreditkassan skall övervaka, att centralkassorna och jordbrukskassorna nöjaktigt fullgöra de dem åliggande uppgifter och noggrant iakttaga de bestämmelser, som äro meddelade med avseende å deras verksamhet och förvaltning.

Det tillkommer jordbrukskreditkassan att meddela centralkassorna och jordbrukskassorna de närmare föreskrifter rörande deras verksamhet och förvaltning, vilka finnas erforderliga utöver dem, som i denna förordning eller annan författning eller kassornas stadgar innehållas, under iakttagande av att sådana föreskrifter icke må vara av beskaffenhet, att därigenom rubbning sker i för rörelsen gällande grunder.

Om jordbrukskreditkassans förvaltning m. m.

§ 7.

Jordbrukskreditkassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av sju personer med lika många suppleanter.

Konungen utser för en tid av tre år i sänder två ledamöter, av vilka den ene tillika förordnas att vara ordförande i styrelsen, samt två suppleanter för dem. Fullmäktige i riksgäldskontoret utse, likaledes för en tid av tre år i sänder, en ledamot och en suppleant för honom. Övriga ledamöter och suppleanter väljas å ombudsstämman. Vald leda-

mot eller suppleant utses för tiden till den ordinarie ombudsstämma, som hålles under tredje året efter det, då valet förrättades.

Arvoden för de av Konungen och av fullmäktige i riksgäldskontoret utsedda ledamöterna bestämmas av Konungen.

Styrelsen utser verkställande direktör samt tillsätter kassans övriga befattningshavare. Har beslut, varigenom verkställande direktör utsetts, icke biträtts av båda de av Konungen utsedda styrelseledamöterna, skall efter anmälan av styrelsen verkställande direktören utses av Konungen.

Styrelseledamöter, som genom att överträda denna förordning eller med stöd av densamma meddelade bestämmelser eller eljest uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskynda kassan skada, svare för skadan en för alla och alla för en.

§ 8.

För revision av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper skola årligen utses tre revisorer med lika många suppleanter. En revisor och en suppleant för honom utses av fullmäktige i riksgäldskontoret; de övriga väljas å ombudsstämman. Av de sistnämnda skola en revisor och hans suppleant vara av handelskammare i riket eller på annat, av Konungen godkänt sätt auktoriserad revisor.

Hava revisorer i sin berättelse mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörandet av sitt uppdrag visat vårdslöshet, vare de, som låtit sådant komma sig till last, kassan ansvariga för all därav uppkommande skada, en för alla och alla för en.

§ 9.

Ombud för centralkassorna skola årligen före utgången av maj månad samlas till ordinarie ombudsstämma i Stockholm å tid, som av jordbrukskreditkassans styrelse bestämmes. Stämman förrättar föreskrivna val av ledamöter i kassans styrelse och revisorer ävensom suppleanter för dessa samt beslutar angående ansvarsfrihet för styrelsen.

Extra ombudsstämma skall styrelsen utlysa, när revisorerna sådant påyrka eller styrelsen finner omständigheterna därtill föranleda.

§ 10.

Ombud, som i § 9 avses, väljas av envar centralkassa till ett antal, som motsvarar ett ombud för varje helt tiotal av antalet till centralkassan anslutna jordbrukskassor, dock högst fem ombud för varje centralkassa.

§ 11.

Jordbrukskreditkassans förvaltningskostnader skola, i den mån medel härför icke annorledes stå till kassans förfogande, täckas genom uttagande av ersättning för kassans förmedling av krediter och räntepålägg å

krediter, som av kassan lämnas. Ombudsstämman äger besluta, att kostnad, som jordbrukskreditkassan haft för särskild anordning för utövande av kontroll å centralkassorna eller jordbrukskassorna, skall ersättas av centralkassorna enligt skälig fördelningsgrund, som stämman äger bestämma.

§ 12.

Vinst, som uppkommer av jordbrukskreditkassans rörelse, skall avsättas till en reservfond för kassan.

De i reservfonden ingående medlen må av kassan användas i dess rörelse.

§ 13.

Om jordbrukskreditkassans trädande i likvidation och förfarandet därvid förordnar Konungen, som tillika bestämmer rörande användningen av vad vid likvidationen återstår av kassans tillgångar, efter det skulderna blivit guldna.

Avd. III. Centralkassor för jordbrukskredit.

Om centralkassas verksamhetsområde.

§ 14.

Centralkassans verksamhetsområde skall vara sammanhängande och skilt från andra centralkassors. Verksamhetsområdet bestämmes av jordbrukskreditkassans styrelse.

Om centralkassas medlemmar.

§ 15.

Medlem av centralkassa må icke vara annan än jordbrukskassa eller jordbruksekonomisk förening.

Medlem må endast vara sådan jordbrukskassa eller jordbruksekonomisk förening, vars styrelse har sitt säte inom centralkassans verksamhetsområde. Dock må efter anvisning av styrelsen för jordbrukskreditkassan jordbrukskassa eller jordbruksekonomisk förening, vars styrelse har sitt säte å ort, som icke ligger inom någon centralkassas verksamhetsområde, vinna anslutning till närbelägen centralkassa.

Jordbruksekonomisk förening må icke beviljas inträde i centralkassa med mindre styrelsen för centralkassan finner föreningen ägnad att bedriva sin verksamhet på ett ur ekonomisk synpunkt fullt tillfredsställande sätt. Beslut, varigenom inträde i centralkassa beviljats jordbruksekonomisk förening, må icke vinna tillämpning, innan det godkänts av styrelsen för jordbrukskreditkassan.

§ 16.

Jordbrukskassa skall vara delaktig i centralkassan med samma antal andelar, som tecknats i jordbrukskassan av dess medlemmar.

Jordbruksekonomisk förening skall vara delaktig i centralkassan med högst en andel för varje fullt tal av femtio kronor av så stor del av föreningens tillgångar utöver skulderna, som motsvarar föreningens insatskapital jämte egna fonder av sådan beskaffenhet, att de icke kunna anlitas utan därom för varje gång å föreningssammanträde fattat beslut

Vid beräknandet av det belopp, för vilket jordbruksekonomisk förening må vara delaktig i centralkassa, skall iakttagas,

att såsom insatskapital må räknas jämväl tecknad men ej gulden insats i föreningen, därest tecknaren lämnat skriftlig förbindelse å beloppet samt för insatsens inbetalande fastställts plan, som av centralkassans styrelse godkännes;

att delaktighet i centralkassa icke må medgivas för insatser i föreningen, vilka svara mot andelar, som förvärvats i föreningen av annan ekonomisk förening, om och i den mån sagda andelar legat till grund för andelsteckning i centralkassa; samt

att såsom tillgång av beskaffenhet att utgöra underlag för delaktighet i centralkassan icke må räknas andelar, vilka föreningen förvärvat i annan ekonomisk förening, om och i den mån de mot dessa andelar svarande insatser legat till grund för andelsteckning i centralkassa.

Om insatser, ansvarighet och uttaxering i centralkassa.

§ 17.

Jordbrukskassa skall för varje i jordbrukskassan tecknad andel gälda en insats till centralkassan av 50 öre.

Jordbruksekonomisk förening skall för varje i centralkassan tecknad andel gälda en insats till centralkassan av fem kronor.

Insats skall kontant erläggas, i fråga om jordbrukskassas insats omedelbart efter vederbörande medlems inträde i jordbrukskassan och i fråga om jordbruksekonomisk förening omedelbart efter föreningens inträde i centralkassa.

Jordbrukskassas insatser i sin helhet och trettio procent av jordbruksekonomisk förenings insatser skola tillföras centralkassans reservfond. Återstående sjuttio procent av sistnämnda insatser skola sammanföras under benämningen jordbruksekonomiska föreningars insatskapital.

Insatsbelopp, som tillförts reservfonden, må icke återbekommas vid avgång ur centralkassan. Då insatsbelopp, som tillförts jordbruksekonomiska föreningars insatskapital, skall vid medlems avgång återgäldas, må, om styrelsen för centralkassan så finner lämpligt, betalningen fullgöras under loppet av viss tid, dock med minst en femtedel årligen.

Utdelning å insats må ej lämnas.

§ 18.

Styrelsen för centralkassa äger medgiva jordbrukskassa befrielse från betalning av insats, därest den medlem av jordbrukskassan, för vars

andel insatsen skulle erläggas, tidigare tillhört annan jordbrukskassa och avgått därifrån efter att hava upphört att äga eller bruka den fastighet, för vilken han var delaktig i kassan; dock att sådan befrielse icke må avse större insatsbelopp än det, som för honom inbetalats av sistnämnda kassa.

§ 19.

Centralkassas medlemmar äro ansvariga för kassans förbindelser med femtio kronor för varje andel, varmed de äro delaktiga i densamma.

§ 20.

För täckande av uppkommen förlust äger centralkassa anskaffa medel genom uttaxering på centralkassans medlemmar i förhållande till antalet av deras andelar. Sådan uttaxering må icke något år uppgå till mera än en krona 50 öre för varje andel. Uttaxering må äga rum endast i den mån centralkassans reservfond icke förslår till förlustens täckande.

Betalning av uttaxerat belopp föranleder icke minskning i medlems ansvarighet enligt § 19.

Om centralkassas fonder.

§ 21.

Såsom grundfond för centralkassa ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret enligt därom särskilt meddelade bestämmelser till förfogande svenska statens ... procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av minst en miljon och högst tre miljoner kronor.

§ 22.

De i grundfonden ingående obligationerna fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att för annat ändamål förfoga över dem, så länge centralkassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda.

Grundfonden, som är avsedd att tjäna såsom säkerhet för centralkassans förbindelser, må tagas i anspråk för dessas gäldande först sedan det vid kassans iråkade konkurs befunnits, att kassans tillgångar och dess medlemmars ansvarighet icke förslå till förbindelsernas gäldande.

§ 23.

Centralkassas behållna årsvinst skall, sedan avdrag skett för täckande av möjligen befintlig brist från föregående år, i sin helhet tillföras kassans reservfond.

Då reservfonden uppgår till ett belopp, motsvarande tjugufem procent av kassans inlåning vid utgången av senast förflutna räkenskapsåret, ankommer på centralkassan att bestämma, i vad mån någon del av årsvinsten skall för annat ändamål disponeras.

Utan hinder av vad nu sagts må av årsvinsten efter beslut å föreningssammanträde kunna till kassans medlemmar återgäldas belopp, som under något föregående år på dem uttaxerats för täckande av förlust.

§ 24.

Centralkassa må icke utan medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan genom anlitande av reservfonden avskriva fordran hos medlem med mindre centralkassan vidtagit laga åtgärder för fordringens indrivning och betalning därvid icke kunnat erhållas.

Om centralkassas utlåning.

§ 25.

Centralkassa må ej idka annan rörelse än penningrörelse och ej bereda kredit åt andra än sina medlemmar.

§ 26.

Kreditgivningen må bestå i utlämnande av reverslån eller beviljande av kredit i räkning eller växeldiskontering.

Reverslån må beviljas på högst ett år eller på viss tids, högst tre månaders, uppsägning.

Kredit i räkning må beviljas på högst ett år.

Växel må diskonteras på högst sex månader.

Omsättning av kredit må kunna medgivas.

§ 27.

Kredit må lämnas endast mot säkerhet, som styrelsen för centralkassan finner fullt betryggande.

Såsom säkerhet för kredit till jordbrukskassa skall till centralkassan pantförskrivas av jordbrukskassans kredittagare avlämnade lånehandlingar med tillhörande säkerheter. Växelkredit må lämnas genom rediskontering av hos jordbrukskassa diskonterad växel.

Kredit till jordbruksekonomisk förening skall säkerställas genom pant i fast eller lös egendom eller fordringsrätt jämväl mot annan än föreningen själv.

Mot inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteckning må kredit ej lämnas, centralkassan dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet.

§ 28.

Jordbrukskassa må icke beredas kredit till högre belopp än som motsvarar det sammanlagda lånemaximum, som gäller för jordbrukskassans medlemmar, dock med rätt för centralkassan att utöver nämnda belopp lämna jordbrukskassan kredit mot säkerhet av inteckning i fastighet,

för vilken medlem av jordbrukskassan är delaktig i densamma, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av fastighetens såsom delaktighetsunderlag bestämda värde.

§ 29.

Jordbruksekonomisk förening må beredas kredit till så stort belopp, som av centralkassans styrelse med hänsyn till säkerhetens beskaffenhet och andra ifrågakommande omständigheter prövas lämpligt. Krediten till sådan förening må icke uppgå till mera än tvåhundra kronor för varje av föreningen i centralkassan tecknad andel, dock med rätt för centralkassan att därutöver efter medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan lämna föreningen kredit mot säkerhet av inteckning i fastighet, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av taxeringsvärdet, där fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet, och inom fyra tiondelar av sagda värde, där fastigheten är taxerad såsom annan fastighet.

Centralkassas sammanlagda utlåning till jordbruksekonomiska föreningar må icke överstiga en femtedel av det sammanlagda lånemaximum, som gäller för medlemmarna i de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna.

Om centralkassas inlåning.

§ 30.

Med centralkassas inlåning förstås all kredit, som av sådan kassa begagnas.

§ 31.

Centralkassa må icke utan medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan förskaffa sig kredit hos penningförvaltande inrättning.

§ 32.

Centralkassa äger av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning, kapitalräkning och checkräkning.

Medel, som äro insatta å sparkasseräkning, depositionsräkning eller kapitalräkning, må centralkassa ej ikläda sig skyldighet att återbetala annorledes än viss tid efter uppsägning, nämligen i fråga om medel å sparkasseräkning minst en vecka och i fråga om medel å depositionsräkning eller kapitalräkning minst tre månader; styrelsen för kassan dock lämnat öppet att, då sådant prövas kunna ske utan olägenhet, i särskilda fall medgiva utbetalning utan avvaktan av uppsägningstidens utgång.

En och samma insättares tillgodohavande på sparkasseräkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver fyratusen kronor.

§ 33.

Centralkassa skall vara skyldig att i tillgångar, bestående av obligationer, reverser eller växlar av beskaffenhet att kunna med lätthet försäljas eller belånas eller av medel, som för centralkassans räkning innestå hos riksbanken, inländskt bankaktiebolag eller sparbank, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den inneliggande kassan motsvarar minst tjugufem procent av de förbindelser, vilka det åligger centralkassan att vid anfordran fullgöra. Pantsatt tillgång, som nu sagts, må härvid icke tagas i beräkning; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej av kassan till fullo begagnats, den må beräknas till det belopp, som kassan enligt avtalet är berättigad ytterligare utbekomma. Nedgår kassareserv under vad nu är sagt, skall den, så snart det kan ske, åter uppbringas till föreskrivet belopp.

Närmare föreskrifter angående de tillgångar, som må såsom kassareserv godkännas, meddelas, där så erfordras, av jordbrukskasseinspektionen.

§ 34.

Centralkassas inlåning må icke utan Konungens tillstånd överskrida ett belopp, motsvarande tre gånger det belopp, vartill centralkassans grundfond och reservfond, de till centralkassan anslutna jordbrukskassornas reservfonder samt de belopp, varmed centralkassans medlemmar äro ansvariga för kassans förbindelser, sammanlagt uppgå.

Om centralkassas förvaltning m. m.

§ 35.

I centralkassas styrelse skall en ledamot jämte suppleant för honom utses av styrelsen för jordbrukskreditkassan.

Val av föreståndare eller verkställande direktör för centralkassa vare icke giltigt, innan det godkänts av styrelsen för jordbrukskreditkassan.

§ 36.

Vid centralkassas föreningssammanträde äger jordbruksekonomisk förening deltaga i avgörandet av förekommande ärenden med endast en tiondels röst.

§ 37.

Utan tillstånd av styrelsen för jordbrukskreditkassan må centralkassa icke inrätta kontor å annan ort än där styrelsen för centralkassan har sitt säte.

§ 38.

Centralkassa skall vara skyldig att i fråga om skötseln av sin rörelse och sina räkenskaper ställa sig jordbrukskreditkassans anvisningar till efterrättelse samt att tillhandagå jordbrukskreditkassans styrelse och revisorer med alla uppgifter, som av dem påkallas.

§ 39.

Centralkassa åligger att hålla noggrann uppsikt å de till kassan anslutna jordbrukskassornas verksamhet och förvaltning.

§ 40.

Anmälningar om medlemmars avgång, som från jordbrukskassor inkomma, skola av styrelsen för centralkassa samlas och ordnas samt hållas tillgängliga för en var, som vill taga kännedom om dem.

§ 41.

Varder det åt centralkassa meddelade godkännandet av länsstyrelsen återkallat, skall kassan vara skyldig att träda i likvidation, så snart återkallelsebeslutet vunnit laga kraft.

Avd. IV. Jordbrukskassor.

Om jordbrukskassas verksamhetsområde.

§ 42.

Jordbrukskassas verksamhetsområde skall vara sammanhängande och skilt från andra jordbrukskassors samt ej större än att kassans medlemmars personliga och ekonomiska förhållanden kunna av kassans ledning överblickas och följas.

Om jordbrukskassas medlemmar.

§ 43.

Medlem av jordbrukskassa må icke vara annan än i Sverige bosatt svensk medborgare, som är ägare eller brukare av fastighet, varom i § 44 förmäles, eller här i riket registrerat aktiebolag, som har till ändamål att idka jordbruk. Dock må såsom medlem, ändå att han icke äger eller brukar sådan fastighet, som nyss sagts, intagas ledamot eller suppleant i kassans styrelse så ock föreståndaren eller verkställande direktören för den centralkassa, till vilken kassan är ansluten.

§ 44.

Ägare av jordbruksfastighet, belägen inom jordbrukskassans verksamhetsområde, må vara delaktig i kassan med högst en andel för varje fullt tal av femhundra kronor av fastighetens såsom delaktighetsunderlag bestämda värde.

Är jordbruksfastighet av ägaren upplåten åt annan till brukande, må ägaren och brukaren var för sig vara delaktiga i kassan med högst en andel för varje fullt tal av ettusen kronor av fastighetens såsom delaktighetsunderlag bestämda värde.

Delaktighetsunderlaget utgöres av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering, utan så är att annat värde blivit såsom delaktighetsunderlag bestämt genom särskild värde-

ring. Sådan värdering ombesörjes på därom av styrelsen för jordbrukskassan gjord framställning av styrelsen för centralkassan, på vilken ock ankommer att fastställa, till vilket värde delaktighetsunderlaget skall i sådant fall bestämmas.

Med jordbruksfastighet skall i här ifrågavarande hänseende vara likställd sådan såsom annan fastighet taxerad fastighet, varå trädgårdsskötsel, hönsskötsel, fiskodling eller annan med jordbruk jämförlig verksamhet bedrives såsom självständig näring, så ock sådan såsom annan fastighet taxerad mindre fastighet, vilken användes av hantverkare eller annan arbetare, som beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet. Såsom delaktighetsunderlag för här avsedd fastighet skall gälla fastighetens taxeringsvärde, där ej annat värde bestämts genom särskild värdering, på sätt ovan är sagt.

Sträcker sig brukningsdel över gränsen för jordbrukskassans verksamhetsområde, må likväl brukningsdelen i sin helhet tagas i betraktande vid bestämmandet av det antal andelar, varmed fastighetens ägare eller brukare må vara delaktig i kassan.

Ej må någon för samma brukningsdel vara medlem i mer än en jordbrukskassa.

Den, som med stöd av stadgandet i andra punkten av § 43 är medlem av kassan, må icke vara delaktig i densamma med mera än en andel.

Om insatser, ansvarighet och uttaxering i jordbrukskassa.

§ 45.

Medlems insats må icke understiga fem kronor för varje andel, medlemmen äger i jordbrukskassan.

Minst två kronor av varje tecknad insats skola erläggas kontant vid inträdet, medan återstoden skall gäldas sist inom tre år efter tecknandet, dock att vad som är oguldet skall första gången kredit lämnas uttagas genom avdrag å kreditbeloppet.

Av varje tecknad insats skall femtio öre såsom jordbrukskassans insats inbetalas till centralkassan, medan sjuttio procent av insatserna skola sammanföras under benämningen jordbrukskassans insatskapital och återstoden tillföras jordbrukskassans reservfond.

Har styrelsen för centralkassan jämlikt stadgandet i § 18 medgivit jordbrukskassan befrielse från erläggande av på medlem av jordbrukskassan belöpande insats, vare medlemmen berättigad att av jordbrukskassan åtnjuta motsvarande befrielse.

Insats skall, till den del den tillförts jordbrukskassans insatskapital, till medlem återgäldas vid hans avgång ur kassan. Övriga delar av insatsen må icke vid hans avgång återbetalas. Dock må, i den mån det kan ske utan anlitande av reservfonden, till avgången medlem återbetalas ett belopp, till storleken motsvarande den reservfonden tillförda andelen av insatsen, såvida det ådagalägges, att han icke längre äger eller brukar den fastighet, för

vilken han var delaktig i kassan, ävensom att han är medlem av annan jordbrukskassa, samt vidare under iakttagande av att sådan återbetalning icke må belöpa till mera än som motsvarar det antal andelar, som av honom tecknats i den andra kassan.

Då insatsbelopp skall vid medlems avgång återgäldas, må, om styrelsen för jordbrukskassan så finner lämpligt, betalningen fullgöras under loppet av viss tid, dock med minst en femtedel årligen.

§ 46.

Jordbrukskassa må kunna av sin årsvinst, i den mån den ej skall avsättas till bildande av reservfond eller användes till återgäldande av uttaxering, som ägt rum för täckande av förlust, efter beslut å föreningssammanträde lämna medlemmarna utdelning å deras insatser till den del desamma tillförts insatskapitalet, dock ej efter högre räntefot än medlemmarna skulle hava åtnjutit, därest insatskapitalet under det år, varom fråga är, innestått å sparkasseräkning, och i varje fall icke efter högre räntefot än fem procent.

§ 47.

Medlems personliga ansvarighet för jordbrukskassans förbindelser må icke bestämmas lägre än till femtio kronor för varje andel.

§ 48.

För täckande av uppkommen förlust äger jordbrukskassa anskaffa medel genom uttaxering på jordbrukskassans medlemmar i förhållande till antalet av deras andelar. Sådan uttaxering må icke något år uppgå till mera än tio kronor för varje andel. Uttaxering må äga rum endast i den mån jordbrukskassans reservfond icke förslår till förlustens täckande.

Betalning av uttaxerat belopp föranleder icke minskning i medlems ansvarighet enligt § 47.

Om jordbrukskassas reservfond.

§ 49.

Av jordbrukskassas årsvinst, efter avdrag av vad som åtgår för täckande av möjligen befintlig brist från föregående år, skola minst sjuttiofem procent avsättas till reservfond. Då reservfonden uppgår till ett belopp, motsvarande tjugu procent av det sammanlagda beloppet av medlemmarnas lånemaximum, ankommer på jordbrukskassan att bestämma, i vad mån den andel av årsvinsten, som skall avsättas till reservfonden, må understiga sjuttiofem procent. Nedgår reservfonden under vad sålunda stadgats, skall avsättning till densamma ånyo vidtaga i minst sådan omfattning, som nyss sagts.

§ 50.

Av årsvinsten, i den mån den ej åtgår för avsättning till reservfonden, må efter beslut å föreningssammanträde kunna till kassans medlemmar återgäldas belopp, som under något föregående år på dem uttaxerats för täckande av förlust.

Om jordbrukskassas utlåning och verksamhet i övrigt.

§ 51.

Jordbrukskassa må ej idka annan rörelse än penningrörelse och ej bereda kredit åt andra än sina medlemmar.

§ 52.

Kreditgivningen må bestå i utlämnande av reverslån eller beviljande av kredit i räkning eller växeldiskontering.

Reverslån må beviljas på högst ett år eller på viss tids, högst tre månaders, uppsägning.

Kredit i räkning må beviljas på högst ett år.

Växel må diskonteras på högst sex månader.

Omsättning av kredit må kunna medgivas.

§ 53.

Kredit må lämnas endast mot säkerhet, som styrelsen för jordbrukskassan finner fullt betryggande.

Säkerheten skall utgöras av pant i fast eller lös egendom eller fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas.

Mot inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteckning må kredit ej lämnas, jordbrukskassan dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet.

§ 54.

Det högsta sammanlagda belopp, intill vilket kredit må av jordbrukskassa beredas en och samma medlem (medlems *lånemaximum*), må ej bestämmas högre än till tvåhundra kronor för varje andel, varmed medlemmen är delaktig i kassan.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må till medlem, som är ägare av fastighet, varom i § 44 förmäles, utöver medlemmens nyssnämnda lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av fastighetens såsom delaktighetsunderlag bestämda värde.

§ 55.

Utan medgivande av styrelsen för centralkassan må jordbrukskassa icke förskaffa sig kredit hos annan än centralkassan.

Såsom ombud för centralkassan äger jordbrukskassa i den ordning, som därom bestämmes, mottaga inlåningsmedel för centralkassans räkning.

§ 56.

Angående jordbrukskassas kassarörelse skall iakttagas, att inflytande medel, som icke omedelbart åter utbetalas, genast insättas hos centralkassan, i den mån särskilt hinder därför ej möter, samt att varje in- eller utbetalning kontrolleras av minst en ledamot av jordbrukskassans styrelse jämte kassaförvaltaren.

Om jordbrukskassas förvaltning m. m.

§ 57.

Jordbrukskassa skall vara skyldig att i fråga om skötseln av sin rörelse och sina räkenskaper ställa sig jordbrukskreditkassans och centralkassans anvisningar till efterrättelse samt att tillhandagå jordbrukskreditkassans och centralkassans styrelse och revisorer med alla uppgifter rörande jordbrukskassans förhållanden, som av dem påkallas.

§ 58.

Då medlem av jordbrukskassa avgått, skall styrelsen för kassan, i stället för att om avgången utfärda kungörelse på sätt i lagen om ekonomiska föreningar sägs, ofördröjligen till centralkassan göra skriftlig anmälan om avgången.

§ 59.

Varder det åt jordbrukskassa meddelade godkännandet av länsstyrelsen återkallat, skall kassan vara skyldig att träda i likvidation, så snart återkallelsebeslutet vunnit laga kraft.

Avd. V. Bestämmelser angående centralkassas och jordbrukskassas godkännande.

§ 60.

Ansökan hos länsstyrelsen om förenings godkännande såsom centralkassa för jordbrukskredit eller jordbrukskassa skall, där ansökningen icke sker i samband med ansökningen om föreningens registrering, vara åtföljd av ett exemplar av föreningens stadgar.

Godkännande må ej meddelas, med mindre det ådagalagts, att sökanden kommer att anslutas till jordbrukskasseorganisationen, samt sökandens stadgar upptaga, i fråga om centralkassa bestämmelser av det innehåll, som angives i §§ 15—41 och i fråga om jordbrukskassa bestämmelser av det innehåll, som angives i §§ 43—59.

Ej må ändring i centralkassas eller jordbrukskassas stadgar, såvitt de-

samma avse bestämmelser, varom avhandlas i de i nästföregående stycket angivna paragraferna, vinna tillämpning, innan ändringen blivit av länsstyrelsen godkänd.

Över ansökning, som i denna paragraf avses, skall beträffande centralkassa styrelsen för jordbrukskreditkassan och beträffande jordbrukskassa styrelsen för den centralkassa, till vilken anslutning ifrågasättes, beredas tillfälle att avgiva yttrande.

§ 61.

Till centralkassa skola vara anslutna minst tio jordbrukskassor med ett sammanlagt insatsbelopp av minst ettusenfemhundra kronor.

Jordbrukskassa skall bestå av minst femton medlemmar.

§ 62.

Nedgår antalet medlemmar i centralkassa eller jordbrukskassa under det i § 61 föreskrivna minimiantal, vare styrelsen för kassan pliktig att därom ofördröjligen underrätta länsstyrelsen och styrelsen för jordbrukskreditkassan. Fylles ej antalet inom två månader efter av länsstyrelsen meddelad erinran, må godkännandet av länsstyrelsen återkallas.

Godkännandet må jämväl återkallas, då kassan icke iakttager vad på densamma ankommer enligt för kassan gällande författningar eller stadgar eller då kassan uraktlåter att efterfölja föreskrift, som behörigen meddelats av jordbrukskreditkassan, eller då kassan icke ställer sig till efterrättelse av jordbrukskasseinspektionen meddelat förbud eller föreläggande eller då kassan eljest handhar sina angelägenheter på sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till densamma.

Då godkännande återkallats, skall underrättelse därom genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen meddelas styrelsen för jordbrukskreditkassan och jordbrukskasseinspektionen samt kungöras i den stads tidning, där länsstyrelsen har sitt säte, eller, om flera tidningar där utgivas, i den av dessa, där allmänna påbud för staden vanligen meddelas, ävensom, därest kassans styrelse har sitt säte å annan ort, i en tidning å den ort.

Avd. VI. Jordbrukskasseinspektionen.

§ 63.

Jordbrukskreditkassan, centralkassorna och jordbrukskassorna skola stå under tillsyn av jordbrukskasseinspektionen.

Ledamot av inspektionen må ej deltaga i styrelsen av eller vara anställd vid kassa, som nu nämnts.

Närmare bestämmelser om inspektionens organisation och verksamhet meddelas av Konungen.

§ 64.

Jordbrukskasseinspektionen skall övervaka, att kassorna i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse de lagar och författningar, som hava avseende å kassorna, de för kassorna gällande reglementen och stadgar samt de föreskrifter, som blivit av ombudsstämma, föreningssammanträde eller styrelse behörigen meddelade.

Det åligger inspektionen att jämväl i övrigt, såvitt angår förhållanden, som kunna inverka på kassornas säkerhet, med uppmärksamhet följa deras verksamhet.

Undersökning av kassa skall av inspektionen anställas, så ofta sådan av inspektionen anses erforderlig eller av Konungen anbefalles.

§ 65.

Styrelsen för kassa åligger:

att när som helst hålla kassans tillgångar ävensom böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning av jordbrukskasseinspektionen;

att ofördröjligen till inspektionen insända styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkningen samt balansräkningen ävensom, efter verkställd revision, den däröver avgivna berättelsen tillika med annan handling angående kassans förvaltning eller räkenskaper, som revisorerna må hava avlämnat till styrelsen;

att tillhandahålla inspektionen sådana översikter rörande kassans ställning och verksamhet, som av inspektionen påkallas; samt

att i övrigt meddela inspektionen alla de upplysningar rörande kassan, som av inspektionen äskas.

§ 66.

Ledamot av jordbrukskasseinspektionen äger vara tillstädes vid sammanträdena med styrelsen för jordbrukskreditkassan med befogenhet för honom att därvid yttra sig och erhålla sin mening antecknad till protokollet men utan rätt att deltaga i besluts fattande.

Inspektionen skall skriftligen underrättas om varje sammanträde med jordbrukskreditkassans styrelse.

§ 67.

Har av styrelsen för kassa eller å ombudsstämma eller föreningssammanträde fattats beslut, som är författningsstridigt eller som strider mot reglemente eller stadgar, må jordbrukskasseinspektionen kunna förbjuda verkställighet av beslutet. Inspektionen må ock kunna förelägga styrelsen att, i händelse beslut av nyss omförmälda beskaffenhet gått i verkställighet, göra rättelse, där så kan ske, så ock att fullgöra vad styrelsen författningsenligt eller enligt reglemente eller stadgar åligger. Sådant

föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av inspektionen meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Inspektionen äger förelägga vite vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt första stycket samt fälla till sådant vite.

Ändå att fall icke är för handen, som i första stycket sägs, äger inspektionen meddela de erinringar i fråga om kassas verksamhet, som inspektionen finner påkallade.

§ 68.

Underlåter centralkassa eller jordbrukskassa att ställa sig till efterrättelse av jordbrukskasseinspektionen meddelat förbud eller föreläggande eller handhar sådan kassa eljest sina angelägenheter på sätt, som är ägnat att rubba förtroendet till densamma, äger inspektionen göra anmälan därom hos vederbörande länsstyrelse med anhållan om återkallelse av det för kassan meddelade godkännandet.

§ 69.

Över jordbrukskasseinspektionens beslut må klagan föras hos Konungen inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke Konungen annorlunda förordnar.

§ 70.

Med dagsböter eller fängelse straffes styrelseledamot eller befattningshavare hos kassa, som mot bättre vetande till jordbrukskasseinspektionen eller länsstyrelse avgiver oriktig eller ofullständig uppgift angående omständighet, varom det ålegat honom att lämna upplysning.

§ 71.

Böter eller viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras gäldande, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Avd. VII. Slutbestämmelser.

§ 72.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 juli 1936, från och med vilken dag förordningen den 3 juli 1930 om jordbrukets kreditkassor med däri sedermera vidtagna ändringar samt förordningen den 3 juni 1932 angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor skola, med undantag varom nedan stadgas, upphöra att gälla.

§ 73.

I avseende å centralkassa eller jordbrukskassa, som vunnit godkännande före den 1 juli 1936, skola bestämmelserna i de äldre förordningarna äga tillämpning, till dess länsstyrelsens godkännande erhållits av sådana före den 1 juli 1937 länsstyrelsens prövning underställda ändringar i kassans stadgar, varigenom desamma bringats till överensstämmelse med föreskrifterna i den nya förordningen; ägande Konungen att beträffande särskild kassa medgiva den ytterligare utsträckning av tiden för de äldre förordningarnas tillämpning, som av omständigheterna finnes påkallad.

Underlåter kassa att före den 1 juli 1937 ansöka om godkännande av stadgeändringar med nyss angivet ändamål eller finnas de av kassan beslutade ändringarna icke vara av beskaffenhet att kunna godkännas eller iakttager kassa, som av Konungen medgivits utsträckning av tiden för de äldre förordningarnas tillämpning, icke föreskrift, som Konungen därvid lämnat, skall det för kassan meddelade godkännandet av länsstyrelsen återkallas.

§ 74.

De nuvarande ledamöterna och suppleanterna i styrelsen för jordbrukskreditkassan skola behålla sina uppdrag till den 1 juli 1936. Å 1936 års ordinarie ombudsstämma skola företagas val enligt bestämmelserna i den nya förordningen av ledamöter och suppleanter i styrelsen för kassan för tiden från och med nämnda dag.

Förslag
till
Lag
med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I enlighet med bestämmelser, som Konungen meddelar, må ekonomisk förening kunna vinna godkännande såsom centralkassa för jordbrukskredit.

2 §.

Under iakttagande av de villkor och föreskrifter, som Konungen finner skäligt meddela, äger centralkassa från allmänheten mottaga inlåning på sådana räkningar, som av bank allmänneligen begagnas.

3 §.

Varda penningar hos centralkassa insatta att där innestå viss tid, mot eller utan ränta, skall motbok eller annat bevis, som kassan därom utfärdar, ställas till viss man och innehålla, att överlåtelse må ske endast till viss man samt att överlåtelsen bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos kassan.

Till den, som hos centralkassa innehar sparkasseräkning, skall motbok utlämnas. Motbok må ock utlämnas till innehavaren av annan räkning, från vilken kassan är skyldig utbetala medel först viss tid efter uppsägning. Då medel insättas eller lyftas å räkning, för vilken motbok är utfärdad, skall i motboken göras anteckning därom.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälle vad därom är särskilt stadgat.

4 §.

Omyndig må utan särskild tillåtelse av förmyndaren förfoga över medel, som den omyndige efter det han fyllt sexton år själv insatt hos centralkassa. Sådana medel må ej av kassan utbetalas till förmyndaren utan den omyndiges samtycke. Har förmyndaren erhållit överförmyndarens tillstånd att omhändertaga medlen och därom hos kassan företett bevis, äge dock förmyndaren ensam förfoga över medlen. I fall, varom

nu är sagt, skall anteckning att förmyndaren äger ensam förfoga över innestående medel verkställas å bevis eller i motbok, som av kassan utlämnats, när beviset eller motboken företes hos kassan.

I fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man efter vad i lagen om förmynderskap är stadgat, må hos kassan förbehåll när som helst göras, att medlen ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd. Har förbehåll gjorts, skall anteckning därom verkställas å bevis, som utfärdas om insättningen, eller i motbok, som utlämnas av kassan. Då med överförmyndarens tillstånd uttagning av medel skett, skall ock anmärkning om tillståndet göras. Förmyndare och god man äga på begäran erhålla bevis om beloppet av de medel, som insättas eller innestå under sådant förbehåll, så ock, om meddelat tillstånd icke blivit använt, intyg därom.

Utan hinder därav att motbok förut utfärdats, må ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insatts med förbehåll i avseende å medlens utbetalning, så ock för omyndig som fyllt sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyndige ej äger själv förfoga. Har i fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man, förbehåll gjorts, varom i andra stycket sägs, äge jämväl förmyndaren eller gode mannen för insättning av medel utan sådant förbehåll utfå annan motbok.

5 §.

Har centralkassa råkat i konkurstillstånd, skola i avseende å dess konkurs, utöver vad som i allmänhet gäller i fråga om ekonomisk förenings konkurs, de särskilda bestämmelser, som äro meddelade beträffande sparbanks konkurs, äga motsvarande tillämpning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1936, från och med vilken dag lagen den 18 juni 1915 innefattande vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit skall upphöra att gälla.

Förslag
till
Lag

angående ändrad lydelse av 68, 69 och 85 §§ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Härigenom förordnas, att 68, 69 och 85 §§ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

68 §.

Om — — — medlemsförteckningen.

Genom — — — avgången.

Har medlem avgått, skall genom styrelsens försorg avgången ofördröjligen kungöras såväl i allmänna tidningarna som ock i den tidning inom orten, där enligt 78 § vad i föreningsregistret blivit infört kungöres. Konungen äge dock i fråga om förening, som vunnit godkännande såsom jordbrukskassa, föreskriva, att, i stället för genom dylikt kungörande, underrättelsen om avgången skall genom styrelsens försorg meddelas i annan, för fordringsägarna betryggande ordning.

Underlåter styrelsen att ombesörja sådant kungörande eller meddelande, varom i nästföregående stycke förmäles, äge Konungens befallningshavande, på ansökan av den avgående medlemmen eller hans rättsinnehavare och efter styrelsens hörande, att förordna om åtgärdens vidtagande.

69 §.

Inträdande — — — häftar.

Avgår medlem, svare han ej för de föreningens förbindelser, som uppkomma efter det hans avgång enligt 68 § kungjorts eller underrättelse om avgången i annan, med stöd av nämnda paragraf föreskriven ordning meddelats, med mindre av omständigheterna framgår, att den, med vilken avhandlats, varken haft eller bort hava kunskap om avgången; ej heller svare avgången medlem för förbindelser, som före kungörandet eller meddelandet men efter avgången uppkommit, där den, med vilken avhandlats, ägde vetskap om avgången.

85 §.

Åsidosättes föreskrift, som i 9 §, 20 § sista momentet, 32 § 1 mom., 35 § sista momentet, 44 § 1 mom., 64 § 1 mom. eller 68 § 1, 2 eller 3 mom. är meddelad, eller föreskrift, som med stöd av sistnämnda momentet är meddelad, straffes den försumlige med böter från och med fem till och med fem hundra kronor.

Samma — — — åligger.

Förseelse — — — däri.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 8 kap. 4 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 4 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

Den omyndiges — — — Konungen.

Förutom postsparbanken och sparbank anses i denna lag såsom bank riksbanken, bankaktiebolag och centralkassa för jordbrukskredit.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

Förslag
till
Lag
angående ändrad lydelse av 25, 27 och 29 §§ lagen den 29 juni 1923 om sparbanker.

Härigenom förordnas, att 25, 27 och 29 §§ lagen den 29 juni 1923 om sparbanker skola erhålla följande lydelse:

25 §.

Sparbank må inlåna penningar

dels till ett belopp, för vilket full täckning hos sparbanken finnes i kontanta penningar, i medel, som för sparbankens räkning innestå hos riksbanken, inländskt bankaktiebolag eller centralkassa för jordbrukskredit, i riksgäldskontorets skattkammarväxlar, i statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda obligationer eller i fordringar på grund av lån, för vars fulla gäldande kommun eller dylik samfällighet är ansvarig eller varför säkerheten utgöres av inteckning inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipalsamhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet å landet, därvid i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, vilken ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må inräknas värdet av växande skog;

dels ock därutöver till ett belopp av högst tolv och en halv gånger sparbankens fonder.

I intet fall må dock inlåningen med avdrag av ett belopp, motsvarande sparbankens kassa och de medel, som för sparbankens räkning innestå hos riksbanken, inländskt bankaktiebolag eller centralkassa för jordbrukskredit, överstiga femtio gånger sparbankens fonder.

27 §.

Oavsett vad i 22 och 26 §§ stadgas må sparbank med inom dess verksamhetsområde befintlig centralkassa för jordbrukskredit träffa avtal om öppnande för kassan av löpande räkning eller kreditivräkning. Sådant avtal må ej träffas för längre tid än ett år i sänder och skall, därest det centralkassan lämnade godkännandet genom lagakraftägande beslut återkallas, kunna uppsägas att genast upphöra att gälla.

29 §.

Sparbank vare skyldig att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa ett belopp, som tillsammans med sparbankens inneliggande kassa motsvarar minst en tiondedel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Dylik kassareserv skall utgöras av riksgäldskontorets skattkammarväxlar eller sådana obligationer, som i 25 § omförmälas, eller medel, som för sparbankens räkning innestå hos riksbanken, inländskt bankaktiebolag eller centralkassa för jordbrukskredit; dock må av kassareserv högst etthundratusen kronor utgöras av inteckningar av sådan beskaffenhet, som i 25 § sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1936.

Sammanfattande redogörelse för jordbrukskasserörelsen.

Inledning. Jordbrukskreditutredningen har på sätt framgår av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 15 december 1933 haft uppdrag att, i enlighet med av chefen för jordbruksdepartementet angivna riktlinjer, verkställa utredning och avgiva förslag rörande formerna för en reglering av jordbrukets kreditförhållanden.

Till utredningen hava, för att tagas i övervägande i samband med det utredningen lämnade uppdrag, bland annat hänskjutits vissa frågor, som avse jordbrukskasserörelsens organisation och verksamhet. Härutinnan får utredningen erinra om följande.

I skrivelse till Konungen den 13 december 1933 gjorde styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan framställning om vissa ändringar i de för jordbrukskasserörelsen gällande bestämmelserna. Framställningen föranledde avlåtande av en proposition till 1934 års riksdag (nr 93), vari till behandling upptogos ett par av de spörsmål, som berörts i skrivelsen. Vid propositionens anmälan i statsrådet erinrade föredragande departementschefen om att jordbrukskreditutredningen komme att syssla med frågor, som berörde jordbrukskasserörelsen. Att under sådana förhållanden i dåvarande läge vidtaga så omfattande ändringar i de med avseende å jordbrukskreditkasseorganisationen gällande bestämmelserna, som av styrelsen för jordbrukskreditkassan föreslagits, syntes icke lämpligt, utan borde frågan härom, med undantag som följde av vad i propositionen föresloges, hänskjutas till jordbrukskreditutredningens övervägande. Även bankoutskottet förutsatte i sitt av riksdagen godkända utlåtande i ämnet (nr 57), att jordbrukskreditutredningen skulle upptaga till behandling vissa närmare angivna spörsmål angående jordbrukskasserörelsen.

Genom beslut den 22 juni 1934 förordnade Kungl. Maj:t, att bankoutskottets berörda utlåtande skulle överlämnas till jordbrukskreditutredningen för att tagas i övervägande i samband med det utredningen lämnade uppdrag. I enahanda syfte överlämnades till utredningen jämväl förenämnda framställning av styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan samt däröver avgivna utlåtanden. I det följande komma att i olika sammanhang behandlas de särskilda förslag, vilka innefattas i berörda framställning.

Återblick. Sedan spörsmålet om åtgärder till förbättrande av jordbrukets försörjning med driftskredit samt därmed sammanhängande frågor

under lång tid varit föremål för utredning i olika former, framlades vid 1915 års riksdag en proposition (nr 119) angående åtgärder från det allmännas sida för beredande av driftskredit åt idkare av mindre jordbruk. I propositionen framhöll föredragande departementschefen, att de dåvarande förhållandena med avseende å det mindre jordbrukets driftskredit icke vore tillfredsställande. En sakkunnig överslagsberäkning hade givit vid handen, att den ränta den jordbrukande befolkningen finge betala för åtminstone den del av dess rörelsekapital, som måste anskaffas genom upplåning i de allmänna bankerna, i medeltal vida överstege den ränta handelns och industriens företagare finge betala för sitt upplånade driftskapital, beroende dels på att jordbrukarna till följd av de produktionsförhållanden, under vilka de arbetade, dittills i allmänhet icke kunnat på lämpligt sätt utnyttja de i vårt bankväsen använda kreditformer, som droge den billigaste räntan, nämligen de mycket korta lånen och växlarna, samt dels möjligen också på den sammanblandning av konsumtionskredit och driftskredit, som blivit en följd av det tillämpade systemet och som väl finge antagas hava medfört, att räntorna å det för driften upplånade kapitalet kommit att undergå en utjämning uppåt mot de högre räntesatser, som av naturliga skäl måste gälla för den mera riskfyllda konsumtionskrediten. En förbättring av villkoren för driftskrediten skulle bäst kunna ske genom en utbyggnad av personalkreditens organisation. Det lämpliga underlaget härför i fråga om det mindre jordbruket med dess många små risker vore att finna i föreningsväsendet. Organisationen föreslogs skola bestå av jordbrukskassor såsom lokalorgan samt centralkassor för jordbrukskredit, utgörande sammanslutningar av jordbrukskassor för ett eller flera län. Kassorna skulle hava karaktären av ekonomiska föreningar, som erhölle särskilt godkännande från det allmännas sida, under förutsättning att de uppfyllde vissa krav i fråga om ansvarighet, uttaxeringsmöjligheter och insatser m. m. Staten skulle lämna vissa bidrag till kassornas förvaltnings- och organisationskostnader.

Med avseende å den nya kreditorganisationens kapitalanskaffning framhölls i propositionen, bland annat, att man måste räkna med ett omfattande samarbete med de redan befintliga penninginrättningarna och särskilt sparbankerna. Såväl central- som jordbrukskassorna skulle vidare äga att, med vissa begränsningar, mottaga insättningar från sina medlemmar samt centralkassorna därjämte även från allmänheten, dock endast å sparkasse-, kapital- och depositionsräkning, men däremot icke å checkräkning. Det ansågs emellertid uppenbart, att det erforderliga rörelsekapitalet icke skulle kunna anskaffas genom inlåning och genom den växelkredit i riksbanken, som även ställts i utsikt. Andra vägar måste också sökas. I det dåvarande läget kunde staten själv icke träda emellan genom tillsläppandet av något belopp, men för att möjliggöra upplåning från andra håll borde man anlita utvägen att stärka centralkassornas kreditvärdighet genom att lämna visst belopp i obligationer såsom säkerhet för

varje godkänd sådan kassas förbindelser. Detta belopp skulle bestämmas till 100 000 kronor för varje centralkassa.

Vidkommande frågan, var centralkassornas upplåning borde ske, framhölls det, på sätt redan antytts, såsom synnerligen önskligt, att ett omfattande samarbete med sparbankerna komme till stånd. Även enskilda banker och andra enskilda penninginrättningar borde få anlitas som förlagsgivare. Kapital borde vidare kunna erhållas från pensionsfonden. Att bestämma, att visst belopp av fondens medel skulle användas för ändamålet syntes icke lämpligt, utan torde det böra få bero av omständigheterna, i vilken utsträckning fondens tillgångar skulle komma att anlitas. Någon garanti från statens sida för de lån, som kunde komma att utlämnas från fonden, utöver det förut omförmälda överlämnandet av visst belopp i obligationer såsom säkerhet för varje centralkassas förbindelser, syntes varken vara nödig eller eljest böra ifrågakomma, utan borde det få bero på prövning i varje särskilt fall, om och i vad mån lånesökande förening kunde anses vara värd önskad kredit. Slutligen hänvisades i propositionen till att också postsparbanksmedel kunde förväntas bliva disponibla för nu ifrågavarande ändamål i och med inträdandet av bättre ekonomiska förhållanden.

Med de nu berörda möjligheterna till kapitalanskaffning syntes det åtminstone för någon tid framåt vara sörjt för att rörelsen kunde utvecklas under något så när tillfredsställande villkor. Skulle det längre fram visa sig, att tillräckliga medel icke kunde uppbringas på sålunda angivna sätt, måste uppenbarligen även andra utvägar anlitas, och därvid syntes, enligt vad i propositionen framhölls, utvägen att inrätta en särskild central penninginrättning för ändamålet i första hand böra komma under övervägande. Föredragande departementschefen höll för sin del troligt, att utvecklingen en gång komme att göra tillvaron av en för hela landet gemensam centralbank för denna kreditrörelse både önsklig och behövlig. Emellertid vore nödvändigt, att kreditrörelsen först hunne taga en viss omfattning. Dessutom kunde ifrågasättas, om ej inrättandet av en sådan bank borde förbindas med ett försök till lösning jämväl av det större jordbrukets kreditfråga.

Den nu omnämnda propositionen bifölls av 1915 års riksdag. Härefter utfärdades den 18 juni 1915 dels lag innefattande vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit (svensk författningssamling nr 231), dels ock särskilda kungörelser angående godkännande från det allmännas sida av vissa centralkassor för jordbrukskredit (nr 236) ävensom av vissa jordbrukskassor (nr 237).

I 1915 års författningar vidtogos vissa ändringar åren 1918, 1924 och 1925, avseende bland annat nya regler för beräknandet av medlems delaktighet och lånemöjligheter, varjämte den 11 juli 1918 utfärdades en kungörelse (nr 597) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. Med-

lemskap kunde enligt sistnämnda författning medgivas för ekonomisk förening med begränsat personligt ansvar för delägarna. Beträffande innebörden i övrigt av författningarnas bestämmelser hänvisas till det följande.

Sedan i motioner vid 1927 års riksdag föreslagits en ökning av den dittillsvarande statsgarantien för centralkassorna — 100 000 kronor för varje centralkassa — samt riksdagen anhållit om utredning i ämnet, uppdrogs denna åt 1927 års jordbruksfastighets- och skogskreditsakkunniga. I ett den 14 januari 1928 avgivet utlåtande föreslogo dessa sakkunniga, att statsgarantien för varje centralkassa skulle ökas till 20 procent av kassans upplåning, dock högst 1 milj. kronor. I viss anslutning härtill föreslogs i proposition till 1928 års riksdag (nr 168), att statens garanti skulle utgöra högst 20 procent av envar centralkassas upplåning, varvid likväl maximum skulle utgöra 500 000 kronor och minimum 100 000 kronor. Propositionen bifölls av riksdagen, varefter kungörelse i ämnet utfärdades den 29 juni 1928 (nr 296).

Den 22 januari 1930 avgav jordbruksutredningen ett betänkande angående jordbrukets kreditförhållanden (statens offentliga utredningar 1930: 2), vari bland annat framlades förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor och till förordning om rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. I betänkandet hänvisades till att jordbrukskasserörelsen icke nått den utveckling, som man hoppats vid tillskapandet av denna jordbrukets särskilda kreditorganisation. Orsaken härtill ansåg jordbruksutredningen till avsevärd del ligga hos lantmännen själva, i det de genom sin obenägenhet till inbördes sammanhållning och sin bristande förståelse för de kooperativa idéerna i allmänhet, icke lämnat kreditorganisationen erforderligt stöd i form av mera talrik anslutning till densamma. Men orsakerna till jordbrukskasserörelsens ringa framgång vore, enligt jordbruksutredningens mening, otvivelaktigt också att söka såväl i kassornas egen organisation som i de svårigheter för anskaffning av erforderligt kapital, varmed centralkassorna haft att kämpa. Vad beträffar organisationen hade den relativt betydande personliga ansvarighet, som enligt dittillsvarande bestämmelser åvilade jordbrukskassornas medlemmar, i förening med risken för årliga uttaxeringar av kännbar storlek säkerligen verkat avhållande från anslutning till kasserörelsen. Å andra sidan hade dessa kooperativa sammanslutningar, liksom jordbrukets andelsföreningar i allmänhet i vårt land, på grund av insatsbeloppens alltför ringa storlek, icke kunnat åstadkomma en sådan inre ekonomisk konsolidering, som vore en oundgänglig förutsättning för de kooperativa organens utveckling och tillväxt. Rörelsen hade vidare varit i saknad av en enhetlig och sammanhållande ledning. Tillräckliga medel hade icke funnits för bedrivande av en effektiv upplysningsverksamhet för ökad anslutning till organisationen och arbetet hade i stor utsträckning hämmats av bristen ute i bygderna

på personer med tillräckliga kvalifikationer att omhänderhava den omedelbara skötseln av kasseverksamheten. Vad angår kapitalanskaffningen hade såväl centralkassornas inlåning från allmänheten som jordbrukskassornas inlåning från deras medlemmar icke kunnat uppbringas till något nämnvärt belopp i jämförelse med den inlåning, som skedde av affärsbanker och sparbanker. Upplåningen av kapital i större poster hade försvårats genom krav på säkerheter utöver vad centralkassorna kunnat erbjuda. Något samarbete i större utsträckning med sparbankerna — varom förhoppningar vid skilda tillfällen blivit uttalade — hade icke kunnat åvägabringas.

Jordbruksutredningen fann det uppenbart, att kraftiga åtgärder måste vidtagas, om jordbrukskasseorganisationen inom rimlig tid skulle kunna bliva till avsett gagn för jordbruket. Dessa åtgärder borde, enligt utredningens förslag, avse sådana reformer i kassornas organisation och verksamhet, att förutsättningar skapades för en mera allmän anslutning till kassorna från lantmännens sida, vidare beredande av möjligheter till en kraftig ekonomisk konsolidering av kreditorganisationen samt slutligen säkerställande av den för kreditrörelsen erforderliga kapitaltillförseln. De av jordbruksutredningen föreslagna reformerna gingo i huvudsak ut på å ena sidan minskning av medlemmarnas personliga ansvarighet till sådan storlek, som ansågs stå i bättre motsvarighet till vad som rimligen kunde i praktiken uttagas, samt minskning av den årliga uttaxering, som kunde beslutas, och å andra sidan dels ökning av de kontanta insatserna, dels ock bättre garantier för kassornas ekonomiska konsolidering genom fondbildning. Vidare hade vid förslagets utarbetande hållits i sikte att åstadkomma förenklingar i kassornas organisation och verksamhet, starkare och mera enhetlig ledning av kreditorganisationen i dess helhet samt tillräckliga möjligheter till effektiv kontroll och revision.

Beträffande frågan, huru kapitaltillförseln till kreditorganisationen lämpligen borde säkerställas, yttrade jordbruksutredningen, att någon annan utväg icke torde finnas än att realisera tidigare framfört förslag om en jordbrukets centrala kreditorganisation såsom topporgan för jordbrukskasserörelsen. Den av centralkassorna bildade sammanslutningen Sveriges förenade centralkassor m. b. p. a., vilken uteslutande hade till syfte att förmedla anskaffning av kapital för utlämnande av lån mot säkerhet i jordbruksfastighet inom 60 procent av taxerade jordbruksvärdet, kunde uppenbarligen icke fylla behovet av ett sammanhållande och ledande centralorgan för jordbrukskasserörelsen. Vad som fordrades vore en mera fast organiserad centralanstalt, försedd med tillräckligt ekonomiskt underlag för att i nöjaktig omfattning kunna tillföra jordbrukskasserörelsen det kapital, som erfordrades för kreditbehovets tillgodoseende. I enlighet härmed föreslogs inrättande av en dylik anstalt, benämnd svenska jordbruks-kreditkassan.

För att säkerställa det centrala kreditinstitutets upplåning av kapital

till erforderligt belopp krävdes, enligt vad jordbruksutredningen framhöll, oundgängligen medverkan från det allmännas sida. Utredningen föreslog, att till svenska jordbrukskreditkassan skulle såsom grundfond överlämnas statsobligationer å 30 milj. kronor, på grundval varav kassan skulle berättigas upplåna kapital till högst 180 milj. kronor. Som en särskild statsgaranti för centralkassornas inlåning å bankmässiga räkningar och för den upplåning, som dessa kassor efter medgivande av centralorganet kunde komma att verkställa från annan än detta, föreslogs vidare bibehållande av den garanti å 20 procent av in- och upplåningen, som från det allmännas sida funnes ställd för centralkassornas samtliga förbindelser, dock utan någon begränsning uppåt av garantien.

På grundval av jordbruksutredningens betänkande framlades vid 1930 års riksdag proposition (nr 268) angående åtgärder för befrämjande av jordbrukets kreditkasserörelse. Från vad utredningen föreslagit innefattade propositionen avvikelser bland annat i fråga om storleken av statens garanti. Sålunda föreslogs i propositionen, att svenska jordbrukskreditkassans grundfond skulle utgöras av 15 milj. kronor i statsobligationer. Sammanlagda beloppet av kassans upplåning skulle icke få uppgå till mera än fem gånger beloppet av grundfonden. För centralkassorna skulle enligt propositionen bibehållas en maximering av statsgarantien till 500 000 kronor. Centralkassas inlåning å bankmässiga räkningar skulle icke få överskrida två gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hade för centralkassans förbindelser. Sedan riksdagen med smärre ändringar bifallit propositionen (riksdagens skrivelse nr 378) utfärdade Kungl. Maj:t den 3 juli 1930 förordning om jordbrukets kreditkassor (nr 317) och förordning angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor (nr 318) ävensom den 12 september 1930 dels kungörelse angående de till Sveriges riksbank såsom säkerhet för jordbrukskassas och centralkassas för jordbrukskredit förbindelser överlämnade svenska statens obligationer (nr 336) och dels reglemente för svenska jordbrukskreditkassan (nr 337).

Genom proposition (nr 200) till 1932 års riksdag framlades förslag angående vissa ändringar av bestämmelserna rörande jordbrukets kreditkassor m. m. Förslaget avsåg dels en jämkning i bestämmelserna om jordbrukskassas insats i centralkassa, dels beredande av möjlighet även för ekonomiska föreningar utan personlig ansvarighet att vinna inträde i centralkassa, dels ock en ökning av svenska jordbrukskreditkassans grundfond med 10 milj. kronor till 25 milj. kronor. I propositionen erinrades om att man vid 1930 års omorganisation, med hänsyn till den kreditvärdighet som jordbrukskasserörelsen därefter skulle erhålla, räknat med att jordbrukskreditkassan skulle kunna erhålla kredit, motsvarande fem gånger beloppet av grundfonden. För jordbrukskreditkassans upplåning hade emellertid åtskilliga svårigheter mött, och kassan hade i själva verket icke kunnat

erhålla lån utöver grundfondens belopp. Nödvändigheten av att det för jordbrukskreditkassans lånerörelse oundgängligen erforderliga kapitalet stode till kassans förfogande låge i öppen dag. Jordbrukskasserörelsen hade efter omorganisationen vunnit ökad anslutning, och man syntes kunna förvänta, att rörelsen under den närmaste framtiden skulle komma att ytterligare utvecklas. Statsmakterna, som med all rätt funnit jordbrukskasserörelsen vara av stort värde för lösningen av jordbrukets kreditfråga, syntes under sådana förhållanden ej böra undandraga sig att vidtaga erforderliga åtgärder för säkerställandet av jordbrukskreditkassans upplåning. Den ifrågavarande propositionen bifölls av riksdagen, varefter den 3 juni 1932 utfärdades ny förordning angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor (nr 165) och förordning angående ändrad lydelse av § 21 förordningen den 3 juli 1930 om jordbrukets kreditkassor (nr 166).

Efter förslag i proposition (nr 124) till 1933 års riksdag beslöt denna, att till jordbrukskreditkassan skulle från riksgäldskontoret överlämnas statsobligationer till ett nominellt belopp av 5 milj. kronor, över vilka obligationer kassan skulle hava rätt att i så måtto förfoga, att de finge pantförskrivas såsom säkerhet för lån hos riksbanken. Kassan skulle emellertid hava skyldighet att vidtaga åtgärder i ändamål att obligationerna bleve återställda till riksgäldskontoret senast den 30 juni 1938.

Sedermera beslöt 1934 års riksdag, med bifall till proposition i ämnet (nr 14), att ytterligare ett belopp av 10 milj. kronor i statsobligationer skulle ställas till jordbrukskreditkassans förfogande för pantförskrivning såsom säkerhet för lån hos riksbanken, med skyldighet för kassan att vidtaga åtgärder i ändamål att obligationerna bleve återställda till riksgäldskontoret senast den 30 juni 1940. I en framställning från jordbrukskreditkassan, som låg till grund för propositionen, hänvisades till att den upplåning i riksbanken, som skett mot säkerhet av de av 1933 års riksdag till förfogande ställda obligationerna, verkställts till gällande diskontoränta, och att härigenom det syfte i avsevärd grad uppnåtts, som förevarande stödåtgärd avsett att tjäna, nämligen att möjliggöra en förmånligare upplåning än som eljest skulle stått till buds och därmed bereda jordbrukskasserörelsens kredittagare viss, under rådande tryckta läge för jordbruket av behovet påkallad räntelättnad. Med avseende å riksdagsbehandlingen av ifrågavarande proposition må erinras, hurusom bankoutskottet i sitt utlåtande nr 58 förklarade sig finna det föga tillfredsställande, att jordbrukskreditkassans upplåning i sin helhet måste säkerställas av statens garanti. Å andra sidan syntes det utskottet uppenbart, att statsmakterna, vilka ansett jordbrukskasserörelsen vara en framkomlig väg för lösning av jordbrukets kreditfråga, icke kunde undandraga sig att lämna rörelsen det ytterligare stöd, som den i propositionen ifrågasatta åtgärden under nuvarande förhållanden otvivelaktigt skulle innebära för rörelsens fortsatta utveckling och konsolidering. Med hänsyn härtill och då åtgärden vore

avsedd vara av tillfällig natur, ville utskottet icke motsätta sig förslaget.

Till 1934 års riksdag framlades även en annan proposition (nr 93) med avseende å jordbrukskasserörelsen. Denna proposition var, såsom redan antytts, föranledd av förut omförmälda framställning av styrelsen för jordbrukskreditkassan i skrivelse den 13 december 1933. I propositionen föreslogs en ändring i förordningen om jordbrukets kreditkassor av innebörd, att centralkassas inlåning å bankmässiga räkningar visserligen såsom regel icke skulle få överskrida ett belopp, motsvarande två gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt skulle hava för centralkassans förbindelser men att det skulle vara Kungl. Maj:t obetaget att, där skäl därtill vore, medgiva, att inlåningen finge uppgå till ett belopp, motsvarande tre gånger nämnda ansvarighet. Vidare föreslogs sådan ändring i bestämmelserna angående överlämnandet till riksbanken av statsobligationer såsom pant för envar centralkassas förbindelser, att dittillsvarande maximibelopp för obligationerna höjdes från 500 000 till 750 000 kronor. Propositionen bifölls av riksdagen. Förordning angående den beslutade ändringen i förordningen om jordbrukets kreditkassor utfärdades den 22 juni 1934 (nr 324), och samma dag utfärdades även kungörelse (nr 323) angående ytterligare överlämnande till Sveriges riksbank av svenska statens obligationer såsom pant för centralkassas för jordbrukskredit förbindelser.

Slutligen må nämnas, att 1935 års riksdag, i anledning av förslag som framställts i proposition (nr 227) angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, beslutat, att till jordbrukskreditkassan skulle överlämnas ytterligare statsobligationer till ett nominellt belopp av 5 milj. kronor, vilka obligationer skulle få av jordbrukskreditkassan pantförskrivas hos riksbanken, dock med skyldighet för kassan att vidtaga åtgärder i ändamål att obligationerna bleve återställda till riksgäldskontoret senast den 30 juni 1940. Förslaget härom motiverades med angelägenheten av att jordbrukskassornas möjligheter till spannmålsbelåning säkerställdes.

Gällande bestämmelser. De bestämmelser, som nu reglera jordbrukskasserörelsen, återfinnas i lagen den 18 juni 1915 (nr 231) innefattande vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit ävensom förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor med däri genom förordningar den 3 juni 1932 (nr 166) och den 22 juni 1934 (nr 324) vidtagna ändringar samt förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. Vidare böra nämnas det den 12 september 1930 utfärdade reglementet för svenska jordbrukskreditkassan (nr 337) samt tvenne kungörelser den 12 september 1930 (nr 336) och den 22 juni 1934 (nr 323) angående överlämnande till riksbanken av statsobligationer såsom pant för centralkassas förbindelser. I fråga om förvaltningsbidrag åt

jordbrukets kreditkassor äro föreskrifter meddelade i en kungörelse den 13 februari 1931 (nr 17). Den huvudsakliga innebörden av gällande bestämmelser är följande.

Den kreditorganisation, varom är fråga, består av jordbrukskassor såsom lokalorgan, centralkassor för jordbrukskredit, utgörande sammanslutningar av jordbrukskassor, till vilka jordbrukskassorna skola vara anslutna, samt, såsom ett för hela kasserörelsen gemensamt centralorgan, svenska jordbrukskreditkassan.

Svenska jordbrukskreditkassan har till ändamål att driva lånerörelse genom att lämna kredit åt centralkassorna, öva kontroll och tillsyn över sådana kassor och till dem anslutna jordbrukskassor samt verka för jordbrukskasserörelsens befrämjande och utveckling i allmänhet. Det för jordbrukskreditkassans lånerörelse erforderliga kapitalet anskaffas genom upplåning. Därest jordbrukskreditkassans förbindelser ej kunna infrias med anlitande av dess egna tillgängliga medel, äger jordbrukskreditkassan infordra erforderliga tillskott från centralkassorna. För jordbrukskreditkassans förbindelser svara centralkassorna i förhållande till högsta under räkenskapsåret oguldna kapitalbeloppen av sina från jordbrukskreditkassan erhållna lån. Kan en centralkassa icke fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd av denna ansvarighet åligger centralkassan, äro övriga centralkassor efter nyssnämnda grund ansvariga för bristen. Såsom grundfond för jordbrukskreditkassan har staten ställt till förfogande svenska statens fyra och en halv procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida. Grundfondsobligationernas belopp har vid kassans inrättande år 1930 bestämts till sammanlagt 15 milj. kronor men har enligt beslut av 1932 års riksdag höjts till 25 milj. kronor. Härutöver hava av 1933, 1934 och 1935 års riksdagar ställts till jordbrukskreditkassans förfogande statsobligationer till ett belopp av tillhopa 20 milj. kronor att användas till pantförskrivning för lån i riksbanken. Sist avsedda obligationer är jordbrukskreditkassan skyldig att återställa till riksgäldskontoret inom vissa angivna tider. Beträffande grundfondsobligationerna är i förordningen om jordbrukets kreditkassor stadgat, att obligationerna fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att för annat ändamål förfoga över dem, så länge jordbrukskreditkassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda. Sammanlagda beloppet av jordbrukskreditkassans upplåning får icke uppgå till mer än fem gånger beloppet av grundfonden. Denna, som är avsedd att tjäna som säkerhet för kassans upplåning, får av jordbrukskreditkassans styrelse, efter medgivande av fullmäktige i riksgäldskontoret, tillfälligtvis anlitas för fullgörande av kassans förbindelser, därvid dock skall iakttagas, att grundfonden efter plan, som av fullmäktige i riksgäldskontoret bestämmes, inom fem år skall återställas till sin förutvarande storlek. Jordbrukskreditkassan är skyldig gottgöra staten, vad staten till följd av kassans åtgärd nödgas utgiva i ränta å obligationerna. Hava grundfondsobligationer tagits i anspråk till belopp av nominellt en miljon kronor, får

jordbrukskreditkassan icke verkställa ytterligare upplåning med mindre Kungl. Maj:t, efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret, därtill lämnar tillstånd. Vid beviljande av kredit till centralkassa skall jordbrukskreditkassan uppställa sådana villkor med avseende å tiden för låns återgäldande, som betingas av jordbrukskreditkassans förpliktelser till återgäldande av kapital, som av denna upplånats. Det åligger jordbrukskreditkassans styrelse att tillse, att för den kredit, som av kassan lämnas, fullt betryggande säkerhet finnes och hålles vid makt. — Jordbrukskreditkassan förvaltas av en styrelse på fem personer, vilka utses på sätt i det följande kommer att omtalas.

Centralkassorna och jordbrukskassorna äro ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet. Jordbrukskassorna hava till uteslutande syfte att bereda kredit åt sina medlemmar, och centralkassornas väsentliga ändamål är att främja de anslutna jordbrukskassornas gemensamma syfte. För att jordbrukskassa skall kunna erhålla kredit från centralkassa liksom för att centralkassa i sin ordning skall kunna få kredit från svenska jordbrukskreditkassan fordras, att den kreditsökande kassan vunnit godkännande av länsstyrelsen i det län, där kassans styrelse har sitt säte. Godkännande lämnas allenast under förutsättning, att kassan uppfyller vissa angivna krav väsentligen avseende innehållet i dess stadgar. Då godkännande meddelas åt centralkassa, skall länsstyrelsen tillika förordna ett ombud att å det allmännas vägnar öva tillsyn över centralkassans och till densamma anslutna jordbrukskassors förvaltning och verksamhet, vilket ombud skall deltaga i den årliga revisionen av centralkassans förvaltning och är berättigat att även eljest taga kännedom om centralkassan och till densamma anslutna jordbrukskassors protokoll och bokföring samt värdehandlingar och kassabehållning.

Medlemskap i jordbrukskassa kan vinnas av varje i Sverige bosatt svensk undersåte eller här i landet registrerat aktiebolag, som har till ändamål att idka jordbruk. I motsats mot vad som gällde före 1930 års omläggning kan ekonomisk förening icke vara medlem i jordbrukskassa utan endast i centralkassa. — Jordbrukskassa skall bestå av minst femton medlemmar.

Delaktigheten i jordbrukskassa beräknades enligt de ursprungliga bestämmelserna efter antalet hektar odlad jord, för vilket medlem ingått i kassan, dock högst 50 hektar eller en tiondel av den sammanlagda areal, för vilken medlemskap i kassan vunnits. År 1918 utvidgades möjligheten till delaktighet i jordbrukskassa till att omfatta jämväl ängsmark samt skogs- och betesmark inom vissa storleksgränser, varjämte maximiarealen för inträde höjdes från 50 till 100 hektar odlad jord. Vissa relationstal bestämdes tillika för omräkning till areal odlad jord av annan jordareal. År 1925 vidtogs den ändringen i delaktighetsbestämmelserna, att delaktigheten i stället beräknas med hänsyn till fastighetens jordbruksvärde enligt gällande taxering. Brukare av jordbruksfastighet, belägen

inom kassans verksamhetsområde, får vara delaktig i kassan med högst en andel för varje fullt tal av 500 kronor av nämnda jordbruksvärde hos fastigheten. Om fastighet upplåtits till annan för brukande, kunna ägaren och brukaren var för sig vinna delaktighet till högst en andel för varje fullt tal av 1 000 kronor av jordbruksvärdet. Med jordbruksfastighet likställas vissa andra därmed jämförliga fastigheter.

Jordbrukskassemedlems insats — som enligt tidigare gällande bestämmelser skulle utgöra minst 10 kronor och icke fick understiga 2 kronor per andel — är numera fastställd att utgöra minst 5 kronor för varje andel, varav minst 2 kronor skola kontant inbetalas och återstoden inom tre år efter tecknandet. Av de såsom insatser tecknade beloppen skola 70 procent sammanföras under benämning jordbrukskassans insatskapital, 10 procent, dock högst 50 öre per andel, användas såsom kassans insats i vederbörande centralkassa och återstoden tillföras jordbrukskassans reservfond. Till den del, insats tillförts insatskapitalet, skall den återgäldas vid medlems utträde ur kassan.

Medlems personliga ansvarighet skulle enligt de ursprungliga bestämmelserna icke få fastställas lägre än till ett belopp, motsvarande en och en halv gång hans lånerätt. Sedermera fastställdes detta minimum till 200 kronor per andel, d. v. s. lika med medlems lånemaximum. Enligt 1930 års förordning är föreskriften om medlems ansvarighet bestämd sålunda, att den icke må understiga 50 kronor för varje andel. Medlemmarna skola vid behov vara underkastade uttaxering intill visst i stadgarna bestämt belopp, som enligt gällande författning ej må vara högre än 10 kronor för andel och år.

Av jordbrukskassas årsvinst skulle enligt tidigare bestämmelser minst 15 procent avsättas till reservfond, till dess denna uppginge till 10 procent av det sammanlagda beloppet av medlemmarnas lånemaxima jämte, därest kassan för egen räkning dreve sparkasserörelse, hälften av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Enligt 1930 års förordning skola av årsvinsten minst 75 procent avsättas till reservfond. Då denna uppgår till ett belopp, motsvarande 20 procent av det sammanlagda beloppet av medlemmarnas lånemaxima, ankommer på jordbrukskassan att bestämma, i vad mån den andel av årsvinsten, som skall avsättas till reservfonden, må understiga 75 procent. Av årsvinsten kunna, i den mån den ej åtgår för avsättning till reservfonden, till medlemmarna återgäldas belopp, som under något föregående år uttaxerats. I den mån årsvinsten icke skall avsättas till reservfond eller användas till återgäldande av tidigare uttaxering, kan jordbrukskassa lämna medlemmarna utdelning å deras insatser, till den del desamma tillförts insatskapitalet, dock ej efter högre räntefot än medlemmen skulle fått åtnjuta, därest insatsbeloppet i stället innestått å sparkasseräkning i centralkassan, och i varje fall icke efter högre räntefot än 5 procent.

Jordbrukskassas utlåningsrörelse är begränsad att allenast avse medlem-

marna. Det högsta sammanlagda belopp, intill vilket kredit får av sådan kassa beredas en och samma medlem (medlems lånemaximum), var ursprungligen bestämt till 75 kronor för varje hektar odlad jord, för vilken delaktighet vunnits i kassan. Sedan genom år 1918 och 1924 vidtagna författningsändringar en väsentlig höjning av lånemaximum skett, skall detta numera utgöra högst 200 kronor för varje andel, varmed medlem är delaktig i kassan. Utan hinder härav kan dock till medlem, som är ägare av jordbruksfastighet eller därmed likställd fastighet, utöver lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens jordbruksvärde enligt gällande taxering.

I detta sammanhang må nämnas, att enligt förut gällande bestämmelser utlåningen företrädesvis skulle ske till vissa i författningen närmare angivna ändamål. Föreskrifterna härutinnan borttogos år 1930.

Tidigare hade jordbrukskassa under särskilda förutsättningar rätt till inlåning i vissa former. Enligt 1930 års förordning får sådan kassa icke för egen räkning driva inlåningsrörelse men kan såsom ombud för den centralkassa, till vilken jordbrukskassan är ansluten, mottaga medel för insättning hos centralkassan.

Jordbrukskassa är skyldig att i fråga om den allmänna skötseln av sin rörelse och sin räkenskapsföring ställa sig centralkassans anvisningar till efterrättelse samt att lämna av centralkassan utsedd revisor de tillfällen att taga del av sina böcker och värdehandlingar m. m., som erfordras för att revisorn skall kunna ordentligt fullgöra sitt uppdrag.

Till centralkassa skola vara anslutna minst 10 jordbrukskassor inom centralkassans verksamhetsområde med ett sammanlagt insatsbelopp i centralkassan å minst 1 500 kronor. Ursprungligen kunde endast jordbrukskassor vara medlemmar av en centralkassa, men år 1918 vidtogs häri den jämkningen, att även andra inom centralkassans verksamhetsområde lokaliserade ekonomiska föreningar, vilka hava till ändamål befordrandet av jordbrukets eller någon till jordbruket hörande binärings utveckling eller tillgodogörandet av genom jordbruket med tillhörande binäringar vunna produkter, kunna bliva medlemmar i centralkassa. År 1925 meddelades vissa bestämmelser angående dylika medlemmars insatsbelopp och den omfattning, i vilken de skulle få ingå i centralkassa. Till en början gällde ifrågavarande medgivande endast sådana föreningar, vilkas medlemmar voro personligen ansvariga för föreningens förbindelser. Enligt 1932 års förordning i ämnet kunna även andra ekonomiska föreningar bliva medlemmar i centralkassa.

Vid inträdet i centralkassa skall jordbrukskassa för varje i sistnämnda kassa tecknad andel teckna en insats av 50 öre i centralkassan. Insats skall inbetalas kontant. Den tillföres oavkortad en fond, benämnd centralkassans säkerhetsfond, och får icke av jordbrukskassan återbekommas vid utträde ur centralkassan. Utdelning får icke lämnas å insats i centralkassa.

I fråga om jordbrukskassas ansvarighet för centralkassans förbindelser var tidigare stadgat, att densamma icke finge bestämmas lägre än till ett belopp motsvarande 30 gånger det sammanlagda insatsbelopp, med vilket jordbrukskassan ingått i centralkassan. Jordbrukskassa ägde ej ingå med så många insatser, att det belopp, varmed den bleve ansvarig för centralkassans förbindelser, komme att överstiga fyra femtedelar av sammanlagda beloppet av de särskilda medlemmarnas i jordbrukskassan lånemaxima. Genom 1930 års förordning hava dessa bestämmelser ändrats sålunda, att jordbrukskassa ansvarar för centralkassans förbindelser med 50 kronor för varje i jordbrukskassan tecknad andel. Jordbrukskassa skall vid behov vara underkastad uttaxering intill visst belopp, enligt gällande förordning högst 3 procent för år räknat av kassans ansvarighet för centralkassans förbindelser.

Beträffande användningen av centralkassas årsvinst för fondering gällde tidigare enahanda bestämmelser som med avseende å jordbrukskassa. Enligt nuvarande bestämmelser skall centralkassas årsvinst i sin helhet tillföras säkerhetsfonden, dock att, då denna fond uppgår till ett belopp motsvarande 10 procent av kassans utlåning jämte hälften av insättarnas behållning, det ankommer på centralkassan att bestämma, i vad mån någon del av årsvinsten skall disponeras för annat ändamål. Utan hinder av det sagda kunna till medlemmarna återgäldas belopp, som under något föregående år uttaxerats.

Centralkassa får ej bereda kredit åt andra än sina medlemmar. Lånemaximum för jordbrukskassa var tidigare bestämt att motsvara halva det belopp, varmed jordbrukskassan ansvarade för centralkassans förbindelser, ökat med två femtedelar av det sammanlagda beloppet av de särskilda medlemmarnas i jordbrukskassan lånemaxima. 1930 års förordning stadgar härutinnan, att jordbrukskassa icke må beredas kredit till högre belopp än som motsvarar det sammanlagda lånemaximum, som gäller för kassans medlemmar. Såväl enligt tidigare som nuvarande bestämmelser äger centralkassa att till jordbrukskassa utöver lånemaximum utlämna lån mot inteckningssäkerhet inom 60 procent av fastighetens taxerade jordbruksvärde.

Det åligger centralkassa att vidtaga erforderliga åtgärder för sakkunnig uppsikt över och revision av anslutna jordbrukskassors verksamhet och förvaltning.

Vad angår förenämnda andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor skola de vid anslutning till centralkassa ingå med högst en andel för varje fullt tal av 50 kronor av så stor del av föreningens tillgångar utöver skulderna, som motsvarar föreningens insatskapital jämte egna fonder av sådan beskaffenhet, att de icke kunna anlitas utan därom för varje gång å föreningssammanträde fattat beslut. Insats skall utgöra 5 kronor för varje föreningens andel i centralkassan. Av insatsbeloppen skola 30 procent överföras till centralkassans säkerhetsfond. I övrigt

skola insatserna sammanföras under benämningen andelsföreningars insatskapital. Förening ansvarar för centralkassans förbindelser med 50 kronor för varje andel, föreningen äger i kassan. I avgörandet av kassans angelägenheter äger förening deltaga med allenast en tiondels röst. Kredit till förening får icke beviljas annat än mot fullgod säkerhet och högst till ett belopp av 200 kronor för varje i kassan tecknad andel. Centralkassas sammanlagda utlåning till ekonomiska föreningar, varom nu är fråga, får icke överstiga en tiondel av det sammanlagda lånemaximum, som gäller för medlemmarna i de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna, från vilken begränsning dock Kungl. Maj:t för särskilt fall kan medgiva undantag. I övrigt äro föreningarna i fråga om rättigheter och skyldigheter likställda med till centralkassorna anslutna jordbrukskassor.

Såsom säkerhet för envar centralkassas förbindelser med undantag av kassans skuld till jordbrukskreditkassan har staten, såsom redan omförmälts, ställt till förfogande statsobligationer till belopp, vilket bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande av att det högst må motsvara 20 procent, med avrundning av beloppet uppåt till jämnt hundratusental kronor, av kassans in- och upplåning, dock att beloppet icke i något fall får överstiga 750 000 kronor eller understiga 100 000 kronor. Statsobligationerna i fråga, vilka av riksgäldskontoret överlämnats till riksbanken, innehavas av denna såsom en för envar centralkassas förbindelser avsedd gemensam pant för ett belopp motsvarande högst 20 procent av kassans in- och upplåning enligt senast upprättade bokslut dock lägst för 100 000 kronor, med rätt för kassans fordringsägare att på särskilt angivna villkor använda panten till täckande av sina fordringar, i den mån kassans egna tillgångar, de belopp inberäknade, som på grund av medlemmarnas i kassan ansvarighet för dess förbindelser kunna från dem uttaxeras, därtill visa sig otillräckliga. Såsom villkor för ifrågavarande pants användande gäller, att behovet av pantens tillgripande skall styrkas genom intyg av det ombud, som förordnats för tillsyn över kassans verksamhet, att medgivandet till pantens användning skall lämnas av länsstyrelsen i det län, där kassans styrelse har sitt säte, därvid tillika skola meddelas erforderliga föreskrifter angående sättet för pantens tillgodogörande och för därigenom influtna medels fördelning mellan fordringsägarna, att riksgäldskontoret skall ofördröjligen underrättas, då dylikt medgivande lämnats samt att obligationerna därvid tillika i första hand skola hembjudas riksgäldskontoret till inlösen. Enligt uppgift uppgår beloppet av statsobligationer, som centralkassorna sålunda disponera, för närvarande till 3·95 milj. kronor.

Bestämmelserna rörande centralkassornas inlåningsrätt så ock en del andra här icke närmare redovisade föreskrifter med avseende å lånerörelsen inom jordbrukskasseorganisationen får utredningen tillfälle att beröra i det följande.

I detta sammanhang må ytterligare erinras om att Kungl. Maj:t genom kungörelse den 13 februari 1931 (nr 17) meddelat föreskrifter angående förvaltningsbidrag åt jordbrukets kreditkassor. Enligt nämnda kungörelse utgår förvaltningsbidrag till jordbrukskreditkassan för vart och ett av de fem första åren från och med det, då kassan börjat sin verksamhet (år 1930), med 0·05 procent, för vart och ett av de följande fem åren med 0·025 procent, för vart och ett av de därpå följande fem åren med 0·0125 procent samt för vart och ett av de därnäst följande fem åren med 0·00625 procent av kassans sammanlagda utlåning vid utgången av det år, för vilket bidraget utgår. Bidraget till centralkassorna utgår med belopp, motsvarande för varje till centralkassa ansluten jordbrukskassa eller annan ekonomisk förening 200 kronor för vart och ett av de fem första åren från och med det, då centralkassan vunnit godkännande, 100 kronor för vart och ett av de följande fem åren, 50 kronor för vart och ett av de därpå följande fem åren samt 25 kronor för vart och ett av de därnäst följande fem åren. För jordbrukskassa utgår statsbidraget med belopp, motsvarande för medlem 4 kronor för vart och ett av de fem första åren från och med det, då kassan vunnit godkännande, 2 kronor för vart och ett av de följande fem åren, 1 krona för vart och ett av de därpå följande fem åren samt 50 öre för vart och ett av de därnäst följande fem åren. Centralkassa eller jordbrukskassa, som vunnit godkännande från det allmännas sida före den 1 oktober 1930 — då 1930 års förordning trädde i kraft — får uppbära bidrag enligt nyssnämnda grunder från och med det år, varunder kassans stadgar bringats att överensstämma med vad som föreskrives i nämnda förordning, varvid iakttages, att bidragets storlek bestämmes såsom om godkännandet givits det år, varunder nyss nämnda överensstämmelse åvägabringats.

Utöver förvaltningsbidragen hava anslag anvisats såsom bidrag till bestridandet av revisionskostnader samt upplysnings- och organisationskostnader.

Beträffande storleken av de olika statsbidragen hänvisas till det följande.

Jordbrukskasserörelsens utveckling och nuvarande ställning m. m. Till jordbrukskreditkassan äro för närvarande anslutna 9 centralkassor. Dessa äro

Gävleborgs läns centralkassa med säte i Gävle och med verksamhetsområde omfattande Gävleborgs och Kopparbergs län samt norra delen av Uppsala län;

Malmöhus läns centralkassa med säte i Malmö och med verksamhetsområde omfattande Malmöhus län;

Mellersta Norrlands centralkassa med säte i Östersund och med verksamhetsområde omfattande Jämtlands och Västernorrlands län;

Mellersta Sveriges centralkassa med säte i Örebro och med verksam-

hetsområde omfattande Örebro och Värmlands län samt västra delen av Västmanlands län;

Mälarprovinsernas centralkassa med säte i Stockholm och med verksamhetsområde omfattande Stockholms och Södermanlands län, södra delen av Uppsala län samt östra delen av Västmanlands län;

Skaraborgs läns centralkassa med säte i Falköping och med verksamhetsområde omfattande Skaraborgs och Älvsborgs län utom Dalsland;

Södra Sveriges centralkassa med säte i Kristianstad och med verksamhetsområde omfattande Kristianstads, Blekinge, Kronobergs och Hallands län, södra delen av Kalmar län och Västbo härad av Jönköpings län;

Östergötlands centralkassa med säte i Linköping och med verksamhetsområde omfattande Östergötlands och Gotlands län, norra delen av Kalmar län samt Jönköpings län utom Västbo härad; samt

Övre Norrlands centralkassa med säte i Umeå och med verksamhetsområde omfattande Västerbottens och Norrbottens län (inrättad år 1934).

Avdelningskontor hava inrättats på följande platser, nämligen av Mellersta Sveriges centralkassa i Karlstad och Västerås, av Mälarprovinsernas centralkassa i Enköping, Eskilstuna och Uppsala, av Södra Sveriges centralkassa i Falkenberg och Halmstad samt av Östergötlands centralkassa i Norrköping och Visby.

Nedanstående sammanställning upptager antalet jordbrukskassor vid utgången av åren 1929—1934 samt den 1 juli 1935:

Centralkasseområde	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935 $^{1}/_{7}$
Gävleborgs läns	—	—	26	50	62	63	64
Malmöhus »	22	24	31	58	60	62	66
Mellersta Norrlands	24	28	31	57	69	72	72
Mellersta Sveriges	—	—	—	21	60	64	67
Mälarprovinsernas	62	64	85	90	93	96	96
Skaraborgs läns	19	23	38	60	78	101	110
Södra Sveriges	46	48	64	70	94	103	103
Östergötlands	—	—	—	50	88	98	100
Övre Norrlands	—	—	—	—	—	40	55
Summa	173	187	275	456	604	699	733

Vidkommande siffrorna för Mellersta Norrlands, Mälarprovinsernas och Södra Sveriges centralkassor bör uppmärksammas, att dessa kassors verksamhetsområden blivit beskurna i samband med inrättandet av nya centralkassor.

Antalet medlemmar i jordbrukskassorna uppgick vid slutet av åren 1929—1934 samt den 1 juli 1935 till följande:

Centralkasseområde	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935 1/7
Gävleborgs läns.....	—	—	1 661	4 622	6 606	8 001	8 190
Malmöhus »	1 427	1 483	1 921	3 183	3 681	4 162	4 497
Mellersta Norrlands...	3 258	4 160	5 042	8 595	10 883	12 444	12 750
Mellersta Sveriges	—	—	—	1 271	3 699	5 197	5 650
Mälarprovinsernas	2 715	2 815	2 801	3 125	3 675	3 936	4 133
Skaraborgs läns.....	960	1 177	2 079	3 563	5 071	6 700	7 210
Södra Sveriges	4 206	4 426	5 437	6 597	8 577	9 701	10 093
Östergötlands	—	—	—	1 980	4 404	5 689	6 116
Övre Norrlands	—	—	—	—	—	3 437	4 640
Summa	12 566	14 061	18 941	32 936	46 596	59 267	63 279

Antalet tecknade andelar i jordbrukskassorna var vid slutet av åren 1929—1934 samt den 1 juli 1935 följande[1]:

Centralkasseområde	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935 1/7
Gävleborgs läns	—	—	5 089	11 863	17 939	22 306	22 692
Malmöhus »	11 821	12 679	10 932	14 727	18 725	20 758	22 218
Mellersta Norrlands	25 814	26 974	29 607	26 132	33 358	38 652	40 661
Mellersta Sveriges	—	—	—	3 836	11 357	17 221	20 100
Mälarprovinsernas	48 024	47 945	24 559	24 045	29 708	31 010	32 999
Skaraborgs läns..	9 193	10 134	10 531	11 934	13 727	16 403	17 680
Södra Sveriges	42 500	44 341	33 242	35 874	44 588	47 957	50 445
Östergötlands	—	—	—	12 394	27 416	36 658	39 530
Övre Norrlands....	—	—	—	—	—	5 824	7 900
Summa	137 352	142 073	113 960	140 805	196 818	236 789	254 225

Till centralkassorna voro vid utgången av åren 1931—1934 anslutna jordbruksekonomiska föreningar till följande antal:

Centralkasseområde	1931	1932	1933	1934
Gävleborgs läns	—	22	26	33
Malmöhus »	4	5	6	8
Mellersta Norrlands	[2]—	[2]—	[2]—	2
Mellersta Sveriges	—	—	6	24
Mälarprovinsernas.....	6	18	19	23
Skaraborgs läns	[2]—	[2]—	17	19
Södra Sveriges	6	26	36	51
Östergötlands	—	9	28	41
Övre Norrlands	—	—	—	—
Summa	16	80	138	201

[1] Enär andelsantalet under år 1929 och, på grund av övergångsbestämmelserna till 1930 års lagstiftning, även under de närmast följande åren beräknats på grundval av ett insatsbelopp av 2 kronor för andel men för de senaste åren enligt nu gällande bestämmelser efter ett insatsbelopp av 5 kronor för andel, äro siffrorna för de olika åren ej i allo jämförliga.

[2] En del föreningar voro anslutna till jordbrukskassor.

Av de till centralkassorna vid utgången av år 1934 anslutna jordbruksekonomiska föreningarna voro

3 lantmannacentralföreningar
45 lantmannalokalföreningar
4 mejeriförbund
65 mejeriföreningar
8 andelsslakteriföreningar
3 slaktdjursförsäljningsföreningar
3 äggcentralföreningar
11 äggförsäljningsföreningar
2 fruktcentralföreningar
1 fruktförsäljningsförening
3 lagerhusföreningar
1 spannmålstorkförening
1 stärkelsefabriksförening
3 fröodlareföreningar
2 linberedningsföreningar
1 torvströförening
9 hingst- och tjurföreningar
21 elektriska distributionsföreningar
1 vattenverksförening
7 såg-, kvarn- och tegelbruksföreningar
4 häst- och kreatursförsäkringsföreningar
1 brandstodsförening
1 byggnadsförening
1 egnahemsförening.

De av jordbruksekonomiska föreningar tecknade andelarna i centralkassorna utgjorde den 1 juli 1935 sammanlagt 10 715.

Jordbrukskreditkassans *upplåning* har vid utgången av de fem år, varunder kassan existerat, utgjort respektive 6·52, 9·81, 14·76, 21·33 och 24·14 milj. kronor[1] samt den 1 juli 1935 27·14 milj. kronor. Av sistnämnda belopp voro 5·15 milj. kronor upplånade hos riksbanken mot pantförskrivning av de 15 milj. kronor statsobligationer, som av 1933 och 1934 års riksdagar ställts till förfogande för belåning i riksbanken. Beloppet av statsobligationerna utgör numera 20 milj. kronor.

[1] De här lämnade sifferuppgifterna äro i förekommande fall angivna i avrundade tal.

Upplåningen fördelade sig på följande sätt (milj. kronor):

Långivare	1930	1931	1932	1933	1934	1935 1/7
Pensionsstyrelsen	3·50	4·50	6·50	7·90	8·10	8·10
Postsparbanken	2·82	4·52	7·47	7·52	7·52	3·27
Riksförsäkringsanstalten	0·20	—	—	—	—	—
Riksbanken	—	—	—	4·00	5·45	5·15
Sparbanker	—	—	—	—	0·07	—
Affärsbanker	—	—	—	0·50	0·65	8·10
Hushållningssällskap	—	0·79	0·79	1·06	1·39	1·26
Landsting	—	—	—	0·20	0·20	0·20
Mejeriförbund	—	—	—	—	0·03	0·03
Försäkringsföretag	—	—	—	0·15	0·73	0·48
Affärsföretag	—	—	—	—	—	0·50
Kommuner	—	—	—	—	—	0·05
	6·52	9·81	14·76	21·33	24·14	27·14

Låne- och uppsägningstider	Milj. kronor	Räntesatser (den 1 juli 1935) %
Lån hos pensionsstyrelsen:		
förfallodag den 30 juni 1942	6·50	4·5
förfallodag den 31 december 1942	1·60	4·5
dock äger pensionsstyrelsen rätt till 6 mån. uppsägning, om jordbrukskreditkassans totala upplåning med grundfonden som säkerhet överstiger grundfondens belopp.		
Lån hos postsparbanken:		
betalning efter 6 mån. ömsesidig uppsägning	3·27	3·0
Lån hos riksbanken:		
mot nom. 5 milj. kronor statsobligationer (skola återställas till riksgäldskontoret den 30 juni 1938)	4·00	2·5
mot nom. 10 milj. kronor statsobligationer (skola återställas till riksgäldskontoret den 30 juni 1940)	1·15	2·5
	16·52	3·58 (medeltal)
Lån hos övriga:		
betalning efter 6—3 mån. ömsesidig uppsägning	1·42	
» » kortare tids, minst 8 dagars ömsesidig uppsägning	9·15	2·09 (medeltal)
betalning vid anfordran	0·05	
	27·14	3·0 (medeltal)

Medeltalet för räntesatserna å jordbrukskreditkassans upplåning i dess helhet utgjorde den 1 juli 1935 3·0 procent.

Centralkassornas upplåning vid utgången av år 1929, alltså innan jordbrukskreditkassan inrättats, fördelade sig på följande långivare med nedan angivna belopp (milj. kronor):

Långivare	
Pensionsstyrelsen	3·45
Postsparbanken	1·30
d:o (genom Sveriges förenade centralkassor)	1·41
Riksförsäkringsanstalten	0·20
Hushållningssällskap	0.62
Sparbanker	0·03
Andra	0·34
Summa	7·35

Centralkassornas upplåning, bortsett från kapitalanskaffningen genom jordbrukskreditkassan, utgjorde vid slutet av åren 1930—1934 samt den 1 juli 1935 följande belopp, nämligen respektive 2·54, 1·41, 1·84, 5·01, 3·78 och 1·41 milj. kronor. Av upplåningen vid 1934 års slut motsvarades 3·50 milj. kronor av rediskonterade växlar, 0·15 milj. kronor av postväxlar och 0·13 milj. kronor av lån hos andra än jordbrukskreditkassan.

Centralkassornas inlåning uppgick vid utgången av åren 1929—1934 samt den 1 juli 1935 till respektive 6·82, 7·51, 8·24, 9·50, 12·13, 17·87 och 20·64 milj. kronor. Av inlåningen vid 1934 års slut belöpte sig 5·75 milj. på sparkasseräkning, 10·63 milj. på kapital- och depositionsräkning samt 1·48 milj. kronor på checkräkning. Avdrag bör emellertid ske för jordbrukskassornas fordringar å checkräkning, 0·25 milj. kronor. Nämnas må i detta sammanhang, att i jordbruksutredningens förut omförmälda, år 1930 avgivna betänkande jordbrukskassorna uppgåvos hava en inlåning å bankmässiga räkningar av sammanlagt 1·1 milj. kronor. Numera mottaga jordbrukskassorna insättningar enbart för centralkassornas räkning.

Då inlåningen fördelas på de olika centralkassorna, erhålles nedanstående sammanställning:

Centralkasseområde	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935 1/7
Gävleborgs läns	—	—	0·07	0·40	0·97	1·78	2·22
Malmöhus »	0·71	0·74	0·75	0·83	0·92	1·00	0·95
Mellersta Norrlands	1·15	1·45	1·68	2·03	2·64	3·81	4·24
Mellersta Sveriges	—	—	—	0·01	0·19	0·68	1·08
Mälarprovinsernas	2·14	2·34	2·47	2·21	2·11	2·61	2·55
Skaraborgs läns	0.58	0·63	0·71	0·95	1·37	2·18	2·54
Södra Sveriges	2·24	2·35	2·57	2·36	2·62	3·03	3·15
Östergötlands	—	—	—	0·71	1·32	2·58	3·48
Övre Norrlands	—	—	—	—	—	0·20	0·43
Summa	6·82	7·51	8·25	9·50	12·14	17·87	20·64

Jordbrukskassorna redovisade vid utgången av år 1934 en upplåning hos andra än centralkassorna å sammanlagt 0·12 milj. kronor.

I enlighet med de nu lämnade uppgifterna kan jordbrukskasserörelsens kapitalanskaffning i sin helhet den 31 december 1934 beräknas till (24·14 + 3·78 + 17·87 — 0·25 + 0·12 =) 45·66 milj. kronor. Den 1 juli 1935 har

den sammanlagda kapitalanskaffningen stigit till omkring 49 milj. kronor.

Centralkassornas *utlåning* uppgick vid utgången av nedannämnda år samt den 1 juli 1935 till följande belopp (milj. kronor):

	Till jordbrukskassor		Till andra ekonomiska föreningar	Summa
	Primärlån	Andelskredit		
1929	1·89	11·97	0·26	14·16
1930	2·42	12·58	0·26	15·26
1931	3·21	14·50	0·37	18·08
1932	5·24	18·51	0·49	24·24
1933	9·16	26·16	1·03	36·35
1934	13·50	28·67	1·33	43·50
1935 1/7	17·09	28·96 [1]	1·34	47·39

Utlåningen fördelade sig på centralkassorna enligt följande sammanställning:

Centralkasseområde	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935 1/7
Gävleborgs läns	—	—	0·39	1·97	3·70	4·90	5·68
Malmöhus »	1·18	1·26	1·56	2·16	2·84	2·96	3·03
Mellersta Norrlands	2·20	2·86	3·87	5·37	7·17	8·71	9·65
Mellersta Sveriges	—	—	—	0·01	2·28	3·81	4·48
Mälarprovinsernas	5·32	5·49	5·71	5·80	6·44	6·65	6·63
Skaraborgs läns	0·91	1·05	1·14	1·49	2·08	2·98	3·66
Södra Sveriges	4·50	4·61	5·43	5·35	6·62	6·96	7·25
Östergötlands	—	—	—	2·11	5·22	6·12	6·03
Övre Norrlands	—	—	—	—	—	0·41	0·98
Summa	14·12	15·27	18·10	24·26	36·35	43·50	47·39

De av jordbrukskassorna vid deras utlåning tillämpade räntesatserna utgjorde den 1 juli 1935:

Centralkasseområde	Primärlån	Andelskrediter			
		Reverser	Växlar nya	Växlar omsättning	Spannmålsväxlar
	%	%	%	%	%
Gävleborgs läns	3·50	4·25—4·50	4·00	4·50	—
Malmöhus »	3·00	4·00	4·00	5·00	3·00—3·50
Mellersta Norrlands	3·35	4·25—4·50	4·50	4·50—5·00	—
Mellersta Sveriges	3·35	4·00	3·50	4.50	3·00
Mälarprovinsernas	3·10	4·50	3·25	4·25—5·25	3·00—3·50
Skaraborgs läns	3·10	3·75—4·00	3·75	3·75—4·00	4·00
Södra Sveriges	3·00	4·00	4·00	5·00	3·00—3·50
Östergötlands	3·25	4·00	4·00	4·50	3·50
Övre Norrlands	3·75	4·75	5·00	5·00	—

[1] Den till synes relativt ringa ökningen av andelskrediten under första halvåret 1935 är beroende på att under senare delen av halvåret spannmålslån blivit inlösta till betydande belopp. Bortsett från spannmålslånen uppgår ökningen av andelskrediten till omkring 2·5 milj. kronor.

Beträffande jordbrukskasserörelsens *eget kapital* vid utgången av år 1934 meddelas nedanstående sammanställning (1 000-tal kronor):

Insatskapital:			
Jordbrukskassorna	831·5		
Centralkassorna	32·7	864·2	
Fonder:			
Jordbrukskassorna	675·7		
Centralkassorna	505·3		
Jordbrukskreditkassan	5·5	1 186·5	
Balanserade vinstmedel:			
Jordbrukskassorna	198·2		
Centralkassorna	97·0		
Jordbrukskreditkassan	13·2	308·4	2 359·1

Till *förvaltningsbidrag* åt jordbrukskasseorganisationen var för budgetåret 1934/1935 anvisat ett extra förslagsanslag av 350 000 kronor. Från ifrågavarande anslag disponerades omkring 10 700 kronor för jordbrukskreditkassan, omkring 164 600 kronor för centralkassorna och omkring 222 000 kronor för jordbrukskassorna.

Härutöver åtnjuter jordbrukskreditkassan statsanslag för revisions-, instruktions- och organisationsverksamhet. Ifrågavarande anslag var för budgetåret 1934/1935 anvisat med 50 000 kronor, varav 45 325 kronor disponerades för sådan verksamhet som nu sagts samt 4 675 kronor användes till arvoden till de allmänna ombuden.

Av särskilda granskningsmän verkställd undersökning av jordbrukskasseorganisationens verksamhet. Sedan jordbrukskreditutredningen i skrivelse till chefen för jordbruksdepartementet den 10 mars 1934 framhållit önskvärdheten av en utav särskilda granskningsmän företagen undersökning av jordbrukskasserörelsen, anhöll departementschefen i skrivelse den 13 april 1934 till styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan, att styrelsen ville låta enligt anvisningar, som jordbrukskreditutredningen kunde finna anledning meddela, verkställa undersökning av jordbrukskasseorganisationens verksamhet samt giva jordbrukskreditutredningen del av undersökningens resultat. Tillika anhöll departementschefen, under åberopande av Kungl. Maj:ts bemyndigande samma dag, att vid undersökningen måtte få biträda förste byråinspektören O. V. R. Källqvist och riksbanksrevisorn O. B. G. Waldau.

Sedan den sålunda anordnade undersökningen verkställts, hava de båda granskningsmännen den 4 september 1934 till styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan överlämnat en redogörelse för undersökningen. Yttranden över denna redogörelse hava därefter till svenska jordbrukskreditkassan avgivits av samtliga centralkassor utom den nyinrättade kassan för övre Norrland. Sedermera hava granskningsmännen, med anledning

av vad centralkassorna sålunda anfört, i skrivelse till styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan ånyo uttalat sig i ärendet.

Jordbrukskreditutredningen har erhållit del av såväl granskningsmännens redogörelse som centralkassornas och granskningsmännens yttranden i anledning av densamma. Utredningen har även, med utgångspunkt från granskningsmännens redogörelse, hållit överläggningar med representanter för jordbrukskasserörelsen.

Beträffande den verkställda undersökningens omfång och räckvidd hava granskningsmännen framhållit, att det icke varit möjligt och väl icke heller åsyftat att genom en engångsundersökning av förevarande art ernå en fullt tillförlitlig värdering av jordbrukskasserörelsens väsentligaste tillgång, utlåningen. Såväl organisationens vidsträckta verksamhetsområde och omfattning som det förhållandet, att kasserörelsens utlåning, frånsett primärlånen, i betydande omfattning vore baserad på namnsäkerhet, vilken i jämförelse med inteckningar i jordbruksfastigheter normalt måste anses vara mera svårbedömlig, lade hinder i vägen för en sådan värdering. Kasserörelsens organisationsform och förvaringen hos jordbrukskassorna av fordringsbevis med säkerheter ävensom de flesta centralkassornas saknad av bedömningsmaterial för utlåningen begränsade möjligheten till studium av densamma. Föreliggande utredningsresultat vore därför grundat på undersökning av endast en del av de utlämnade krediterna och på vad som i övrigt iakttagits vid verkställda undersökningar. De undersökta kassornas utlåning i andelskredit hade utgjort omkring 40 procent av rörelsens hela utlåning i sådan form. Undersökningsobjektets arbetssätt hade härjämte föranlett granskningsmännen att om möjligt söka erhålla en uppfattning om de kreditbeviljande styrelseledamöternas i centralkassor och undersökta jordbrukskassor inställning i allmänhet till sin uppgift och om de principer, efter vilka utlåningen från central- och jordbrukskassor handhades. Besökta kassor hade slutligen varit föremål för uppmärksamhet vad beträffade författningarnas efterlevnad, inre ordning, intern kontroll och tillsyn, omkostnader m. m. Däremot hade vid undersökningen icke kunnat tagas sikte på utförandet av inventering och sifferkontroll.

Resultatet av granskningsmännens undersökning torde — bortsett från siffer- och andra sakuppgifter i fråga om jordbrukskasserörelsen i dess helhet eller beträffande särskilt angivna kassor — kunna i huvudsak sammanfattas på följande sätt.

Vad till en början angår kasserörelsens *kapitalanskaffning* hava granskningsmännen framhållit, att densamma, till följd av arten av svenska jordbrukskreditkassans upplåning, till stor del bestode av krediter, vilka löpa med fast respektive tämligen fast räntesats, och vilka upptagits under tider med högre ränteläge och bundits på längre tid. Detta förhållande hade under de senare åren med dess lägre räntor varit till olägenhet för rörelsen och i viss mån neutraliserat den betydande hjälp, som staten i

olika former lämnat för befordrandet av rörelsens utveckling. Kasserörelsens verksamhet vore upplagd för att i främsta rummet förse lantbruket med relativt kortfristiga krediter för driftändamål, och tillämpandet därvid av räntesatser, som tämligen hastigt följde det allmänna räntelägget, kunde näppeligen annat än tillfälligt frångås.

Beträffande den för bedömandet av jordbrukskasserörelsens ställning betydelsefulla frågan om *beskaffenheten av jordbrukskassornas utlåning och de säkerheter varå denna grundas*, hava granskningsmännen, på grundval av vad undersökningen hos besökta eller på annat sätt granskade jordbrukskassor givit vid handen, såsom sin uppfattning uttalat, att påtagliga avskrivningsbehov av betydelse och speciella förlustrisker av större omfattning saknades utöver vad som beträffande vissa kassor anförts och utöver vad en kreditgivning av denna art i sig själv innebure. Att läget överhuvud taget vore så relativt gott för kasserörelsen i dess helhet kunde enligt granskningsmännens mening i väsentlig utsträckning hänföras till verkningarna av de statliga åtgärder till jordbrukets stöd, som sedan år 1930 vidtagits. Den härigenom uppnådda förbättringen, vilken granskningsmännen i olika avseenden spårat över hela landet, hade reducerat kasserörelsens besvärligheter, vilka utan de statliga åtgärderna säkerligen hade varit betydande.

Den hastiga utveckling, för vilken kasserörelsen genom grundandet av nya jordbrukskassor varit föremål under senare år, hade emellertid tillfört densamma krediter, som endast torde omfatta en mindre del av kredittagarnas drifts-, affärs- och sekundära fastighetskrediter och där eventuella svagheter hos säkerhet eller gäldenär ännu icke hunnit framträda.

Granskningsmännen hava såsom en styrka för rörelsen bland annat framhållit den omständigheten, att krediterna äro fördelade med förhållandevis små belopp å många kredittagare. Beträffande ett antal kassor påvisas dock, att krediterna äro samlade på få händer och alltför omfattande i förhållande till vederbörande kassors storlek.

I detta sammanhang må nämnas, hurusom granskningsmännen med avseende å jordbrukskasserörelsens betydande utlåning mot enbart namnsäkerhet — ungefär halva utlåningen i andelskredit — framhållit, att en ren namnkredit väl icke behöver à priori vara av lägre säkerhetsvärde än en med realpant försedd kredit men att det — sett under jämförelse med motsvarande förhållanden hos andra kreditinrättningar — hos jordbrukskassorna stundom förelåge en kreditgivning, som i förhållande till kredittagarnas eget kapital sträckte sig väl långt. Överhuvud taget hava granskningsmännen funnit utlåningsförhållandena synnerligen ojämna hos de olika kassorna. Utlåningen från en del av dessa vore enligt granskningsmännens uppfattning förenad med större risk än kasserörelsen normalt borde hava att räkna med.

Riskabla engagemang, fastighetsinnehav eller förluster i sådan utsträckning, att kassornas egna fonder varit otillräckliga för täckning av bris-

terna, hava vid granskningsmännens undersökning föranlett, att särskild uppmärksamhet ägnats en del jordbrukskassor (35 st. med en total omslutning av c:a 5 milj. kr.). Större delen av de här förekommande mindre goda förhållandena hade emellertid enligt granskningsmännens uppfattning sin grund i efterverkningar från de tvenne kriser, som flertalet av ifrågavarande kassor arbetat sig igenom, ävensom i den utlåning utan säkerhet, som enligt äldre lagstiftning varit tillåten. I många fall måste de dock hänföras till avsteg från riskfördelningsprincipen. Granskningsmännen hava framhållit, att förlusterna för ifrågavarande kassor visserligen i och för sig kunde anses relativt begränsade, men att å andra sidan många kassors nuvarande överskott på rörelsen (inberäknat statsbidrag) vore så små, att många år måste gå, innan förlusterna hunne bortarbetas. Med beaktande av de gångna årens svåra läge för jordbruket hade uttaxeringsvägen till förlusternas täckande icke ansetts lämplig att anlita, utan kasserörelsens ledning hade velat avvakta bättre tider och låta organisationen som helhet under tiden växa sig starkare. På grund av de olägenheter av olika slag, som följde med uttaxeringar, syntes kasserörelsen för täckandet av förluster reellt sett hava varit hänvisad till inbetalade eller intjänade egna medel och statsbidrag, vilket å andra sidan förminskat möjligheterna för kapitalbildning inom rörelsen.

Om ett försök till bedömande av utlåningen i andelskredit grundades på, hur densamma ur synpunkten av uppkomna förluster, vare sig avskrivna eller kvarstående, hittills syntes hava handlagts, borde — enligt vad granskningsmännen vidare framhållit — erinras om, att konjunktur- och speciella tidigare rådande förhållanden förstorat förlusterna. Dessa kunde därför icke i sin helhet betraktas som ett uttryck för med sådan rörelse förenade risker, vilka för jordbrukskredit i allmänhet och under normala förhållanden vid rätt skötsel sedan gammalt visat sig vara relativt små. Å andra sidan finge beaktas, att större delen av förlusterna borde ses i förhållande även till den ringa omfattningen av jordbrukskasserörelsens tidigare utlåning.

Bland kasserörelsens tillgångar märktes dels hos ovan åsyftade jordbrukskassor för skyddande av fordran tillkomna fastighetsinnehav, avseende huvudsakligen jordbruksfastigheter, och dels hos centralkassor fordringar, vilka icke tillhörde rörelsens ordinarie utlåning och delvis tillkommit för avveckling av svagheter hos jordbrukskassor. Dessa tillgångar syntes granskningsmännen till en del innebära mer än normal risk.

I fråga om erläggandet av avtalade amorteringar och räntor hava granskningsmännen funnit, att en märkbar förbättring inträtt med det gynnsammare läget inom jordbruket och att förhållandena, av undersökningarna i jordbrukskassorna att döma, för rörelsen som helhet kunde anses tillfredsställande. Härvid vore att märka, att inom kasserörelsen en respittid av sex månader ansåges såsom tämligen normal.

I de flesta besökta kassor funnes emellertid reverslån utan stipulerad

amorteringsskyldighet, vilka med hänsyn till säkerhetens art bort vara ställda på amortering. Frånsett spannmålsväxlar vore växelkrediterna i icke ringa omfattning att betrakta som stående lån med obetydlig eller ingen amortering. Även checkräkningskrediter hade stundom fått karaktären av stående lån.

Undersökningen i fråga om krediterna till jordbruksekonomiska föreningar hava granskningsmännen funnit giva vid handen, att hittills beviljade dylika krediter vore grundade på sådan säkerhet eller — såvitt granskningsmännen kunde finna — vilade å sådant underlag, att större risker saknades än som en kreditgivare med dylik utlåningsrörelse normalt hade att räkna med. Emellertid hade granskningsmännen fäst sig vid, att i främsta rummet sikte toges på säkerhetens beskaffenhet vid tiden för beviljandet och först i andra rummet på kredittagarens ställning och uppvisade resultat. I ett par fall (där föreningskrediterna uppginge till så betydande belopp som över 400 000 respektive 200,000 kronor) ansåges kreditgivningen hava sträckts för långt med hänsyn till de kreditbeviljande centralkassornas egna resurser. En var av dessa krediter vore väsentligt större än vederbörande centralkassas eget kapital.

Granskningsmännen hava fäst uppmärksamheten på att den del av hela utlåningen, som utgjordes av *primärlån*, hade en tendens att stiga i förhållande till övrig utlåning. Denna utveckling vore dock mindre framträdande i Skåne och södra Sverige än i de nordligare delarna av landet. Detta syntes tyda på att utvecklingen sammanhängde med olika landsdelars tillgång på sparbanker. Så länge organisationen hade att brottas med svårigheter med kapitalanskaffningen och räntekostnaden för densamma, inkräktade kreditgivningen mot inteckning inom halva taxerade jordbruksvärdet på rörelsens av statsmakterna utstakade syfte att förmedla drifts- och affärskredit samt sekundär fastighetskredit. Att kasserörelsens primärlån till stor del icke, såsom på sin tid åsyftades, vore en marginal i den primärkredit, som förutsatts bliva täckt annorstädes, framginge därav att av beloppet av primärlån inom sex centralkasseområden avsåge omkring fyra femtedelar belåning inom halva taxerade jordbruksvärdet. De belånade egendomarnas taxeringsvärden och därmed de utlämnade lånens storlek varierade givetvis inom olika delar av landet, men i stort sett avsåge primärlånen mindre fastigheter eller, i mindre omfattning, medelstora jordbruk, vilket ur säkerhetssynpunkt vore en stor fördel. Förhållandet sammanhängde med att kasserörelsen ännu endast i mindre grad vunnit tillslutning av innehavare av medelstora och större jordbruk.

Till följd av de vid senaste taxering sänkta värdena å jordbruksegendomar hade belåningen stundom kommit att sträcka sig något över fastställda 60 procent av jordbruksvärdet. Sänkningen syntes inom flera centralkasseområden hava medfört belåning till omkring 62 à 64 procent av taxerade jordbruksvärdet.

Vid undersökningen hade i övrigt framgått, att i flertalet centralkasse-

områden primärkredit, sålunda utan samband med för andelskredit stadgad andelsteckning, utlämnats mot inteckningar i annan fastighet än jordbruksfastighet, t. ex. i vattenfall med kraftstation, i mejerifastigheter, mindre sågverk och tullkvarnar. Detta föranledde granskningsmännen att ifrågasätta, om icke dylik kreditgivning, vilken vore mera riskfylld än såväl primärkredit i rena jordbruksfastigheter som viss andelskredit, städse borde hänföras till andelskredit med för sådan kredit föreskriven andelsteckning.

Beträffande *kasserörelsens organisation* hava granskningsmännen framhållit, att det förhållandet, att densamma varit och alltjämt är under utbyggnad och att författningsbestämmelserna för rörelsen flera gånger ändrats, försvårat en anpassning efter ändrade föreskrifter, vilket förklarar många av granskningsmännen angivna företeelser. Svenska jordbrukskreditkassans tillkomst hade medfört en stabilisering och förbättring i olika avseenden. Till enhetlighet syftande bestämmelser om låneformer, säkerheter och andra förvaltningsangelägenheter hade utfärdats och torde, allt eftersom de vunne full tillämpning, bliva till stort gagn för rörelsen. Ännu syntes emellertid en del brister föreligga i topporganets möjlighet att till fullo behärska och övervaka verksamheten i alla avseenden.

Centralkassorna, vilkas övervakning av underlydande jordbrukskassor försvårades av bland annat arbetsområdenas vidsträckthet, intoge enligt granskningsmännens åsikt numera icke det utrymme i organisationen, som lagstiftaren avsett för dem, utan hade alltmera kommit att huvudsakligen bliva ett redovisningstekniskt led. Frågan om centralkasseområdenas storlek vore ytterst en kostnadsfråga. Genom utbrytning av ett antal jordbrukskassor från en redan befintlig centralkassa kunde denna få grunden för sin existens försvagad. Inrättandet av avdelningskontor, vartill tendens förelåge, medförde å andra sidan fördyring av förvaltningen och motverkade sålunda strävandena att förbilliga de nuvarande höga kostnaderna.

Enligt granskningsmännens mening vore centralkassornas ledningar värda erkännande för ett intresserat, ihärdigt arbete för rörelsens utveckling. Att jordbrukskassornas bokföringstekniska skötsel blivit så relativt god, som den nu kunde sägas vara, kunde delvis tillskrivas vägledning från centralkasseledningarnas sida. Tillsynen över efterlevnaden av för kasserörelsen gällande bestämmelser syntes man dock enligt granskningsmännens uppfattning stundom böra ägna större uppmärksamhet. Granskningsmännen hava vidare ansett erfarenheten hava givit belägg på att centralkassorna för att kunna verka på avsett sätt vore i behov av ett starkare stöd i lagen än som för närvarande vore dem givet, t. ex. beträffande funktionärsval. Slutligen nämnde granskningsmännen, att personalen hos vissa centralkassor syntes vara otillräcklig och att ännu icke alla centralkas-

sor förfogade över kontorspersonal, som vore fullt vuxen de med rörelsens utveckling alltmera krävande arbetsuppgifterna.

Med den uppbyggnad jordbrukskasserörelsens organisation erhållit, måste man — hava granskningsmännen vidare framhållit — beträffande såväl förvaltning som kreditgivning lita till jordbrukskassefunktionärernas omdöme, objektivitet och ärlighet. Att döma av hittills synliga avskrivningsbehov och andra omständigheter hade för rörelsen under de gångna åren icke uppkommit missräkningar av större betydelse, som vore att hänföra till mindre lyckliga personval. Med de energiska strävanden till utvidgning medelst nybildning av kassor, som numera gjorde sig gällande, vore det emellertid tänkbart, att tillräcklig vikt icke lades på betydelsen av urval. Medelst inhämtande av upplysningar, vilka jämförts med centralkasseledningarnas uttalanden, hade granskningsmännen genom stickprov sökt bilda sig en uppfattning härutinnan. Att fälla ett generellt omdöme på basis härav syntes dock icke vara möjligt. Undersökningsmaterialet gåve emellertid utslag däråt att övervägande antalet jordbrukskassefunktionärer vore i orten aktade män med ordnad ekonomisk ställning, och flerstädes syntes rörelsen hava lyckats förvärva de bästa på orten. Att mindre lyckade val skett vore givetvis i en rörelse som denna ofrånkomligt. Hos en del jordbrukskassor hade granskningsmännen funnit, att funktionärernas allmänna inställning till rörelsens bärande idé varit mer eller mindre oriktig i skilda hänseenden. Överhuvudtaget vore förhållandena inom kasserörelsen i dessa avseenden, liksom i så många andra, mycket ojämna.

Granskningsmännen hava erinrat om att i 1930 års proposition angående jordbrukskasserörelsen *syftet med* de då föreslagna *författningsändringarna* av föredragande departementschefen angavs vara att möjliggöra en omläggning av jordbrukets redan förefintliga krediter på sådant sätt, att jordbrukets driftkredit och även den sekundära fastighetskrediten bleve ordnad enligt mera sunda och rationella linjer. Jordbrukskassorna skulle dock icke vara förhindrade att lämna sådan kredit, som komme att medföra en ökad sammanlagd gäld för låntagaren, men en bestämd förutsättning härför borde vara, att denna kreditgivning avsåge ändamål, som kunde förväntas förränta därför använt driftskapital, eller åsyftade att tillgodose ett tillfälligt kreditbehov under produktionsårets lopp hos jordbrukare, vilkas skötsamhet och allmänna ekonomiska ställning gåve grundat fog för en sådan kreditgivning. Enligt vad granskningsmännen anfört, hade det på grund av objektets omfattning icke varit möjligt att erhålla en fullt tillförlitlig uppfattning om i vilken utsträckning dessa syftemål realiserats med den kreditutvidgning, som kasserörelsen hittills åstadkommit. Den del av utlåningen, som icke vore spannmålskrediter, i fråga om vilka kasserörelsen gjort en påtaglig positiv insats, förefölle emellertid delvis utgöra överflyttning från sparbanker och affärsbanker samt, beträffande en del av primärlånen, från hypoteksinrättningar. En-

dels hade den tillkommit för att tillgodose kreditbehov hos nya lånesökande, vilka behov alltid successivt uppkomme på kreditmarknaden och för vilka i saknad av jordbrukskassor täckning skulle sökts hos andra kreditgivare. Enbart ökningen av antalet kreditgivare, och särskilt tillkomsten av ett kreditinstitut med kasserörelsens utbredning, organisation och arbetssätt, syntes hava, under i övrigt lika yttre förhållanden, inom vissa delar av landet medfört en förstoring av kreditgivningen totalt sett. Genom nya krediter hos jordbrukskassor hade säkerligen en icke obetydlig del av låntagarna erhållit den t. ex. hos leverantörer och dylika liggande delen av sin totala skuld ordnad på ett för dem mera betryggande och sundare sätt. I vilken utsträckning detta kunde sägas vara utmärkande för den utlåning i andelskredit, som kasserörelsen hittills dragit till sig, kunde dock icke angivas.

Under erinran att i bestämmelserna om lånemaximum för andelskredit icke kunde inläggas mera än att desamma skapade en för rörelsen betydelsefull riskfördelning men att bestämmelserna icke förhindrade, att andelskredit helt eller delvis kunde ligga över hela taxerade jordbruksvärdet, hava granskningsmännen framhållit, hurusom det vid en undersökning av förevarande art givetvis skulle hava varit önskvärt att få belyst, i vad mån den formella möjligheten till jordägarens skuldsättning över jordbruksvärdet i verkligheten vore tagen i anspråk hos jordbrukskasseorganisationen. Materialets omfattning hade emellertid icke medgivit detta, och man kunde icke utan vidare tillåta sig en generalisering av det material, som framkommit vid de stickprovsundersökningar, vilka utförts vid besökta eller på annat sätt undersökta jordbrukskassor. Undersökningarna visade dock, att i dessa kassor utlåning av sådan art förekomme i en icke oväsentlig omfattning. Denna utlåning vore emellertid till en del en kvarleva från den tid, då andra och lösare principer för kreditgivning gällde och från tider med annat penningvärde än det nuvarande.

I fråga om de senare årens kreditgivning under rörelsens hastiga expansion hava granskningsmännen påvisat, att en väsentlig del av utlämnad andelskredit — särskilt i de nya kasseområdena — bestode av smålån och småväxlar, som icke kunde utgöra mer än en del av låntagarens drifts- eller affärskredit. Därför bleve av rent praktiska skäl säkerhetens art — oftast borgen — och icke låntagarens ekonomiska ställning merendels det utslagsgivande. Undersökningen hade i övrigt bekräftat, att säkerhetens värde tillmättes den avgörande betydelsen, och exempel funnes på att man stundom bortsett från låntagarens ekonomiska ställning och sköt-samhet.

Granskningsmännen hava, såsom redan antytts, fäst uppmärksamheten på den fördelning av utlåningen på många kredittagare med relativt små belopp, som i stort sett varit och alltjämt vore utmärkande för utlåningen. De förluster, som för kasserörelsen hittills varit mest kännbara, kunde till stor del härledas till avsteg från riskfördelningsprincipen. Om från inför-

skaffat material för 66 jordbrukskassor, representerande ungefär en tredjedel av hela andelskrediten, avskildes icke kredittagande medlemmar, erhölles ett medelkreditbelopp per kredittagare å omkring 1 500 kronor. Undersökningen hade emellertid givit vid handen, att utlåningen inom varje jordbrukskassa icke vore fullt så fördelad som nyssnämnda siffror angåve, och granskningsmännens siffermaterial gåve även utslag däråt, att en del av utlåningen inom många kassor vore samlad på ett fåtal händer, ehuru tillvaron av ett stort antal mycket små krediter sänkte medelsiffran till den ovan angivna.

Det för år 1933 redovisade *ekonomiska resultatet* för hela rörelsen angives innebära, att förvaltningskostnader å 549 000 och avskrivningar å 64 000, tillhopa 613 000 kronor, täckts av ränte- och provisionsvinster å 518 000 och av statsbidrag med resterande 95 000 kronor. Därutöver bekomna statsbidrag, 220,000 kronor, redovisades såsom årsöverskott. En del revisions- och organisationskostnader hade vid sidan härav blivit täckta av särskilda statsbidrag.

De grunder, efter vilka statsbidraget utgår, hade medfört en betydande medlemsökning hos jordbrukskassorna. Denna ökning hade till icke obetydlig del omfattat medlemmar, som icke anlitade jordbrukskassa för kredit eller inlåning och som därför kunde betecknas såsom enbart stödjande medlemmar med i regel endast en tecknad andel.

Mot *omkostnaderna* i och för sig kunde enligt granskningsmännens mening i stort sett ingen erinran göras, men det vid utlåningen erforderliga tillägget till kapitalanskaffningskostnaden vore högt och detta icke minst i betraktande av dels att utlåningen till en tredjedel bestode av primärlån och dels att kapitalanskaffningen ännu endast till omkring en tredjedel skedde medelst på bankmässiga räkningar anskaffad inlåning, vilken alltid förhöjde omkostnaderna. Genom det stora antalet relativt små kassor neutraliserades verkningarna av låga arvoden till funktionärerna i kassorna.

Beträffande av rörelsen tillämpade *utlåningsräntor* anföra granskningsmännen, att under senare hälften av år 1933 och förra hälften av år 1934 kredittagarna icke syntes hava erbjudits räntor, som för motsvarande krediter varit nämnvärt lägre än andra penninginrättningars. Inom vissa delar av landet föreföllo kasserörelsens räntesatser stundom till och med hava varit något högre än konkurrenternas. Räntorna hade dock icke varit avpassade så att full täckning av kostnaderna kunnat erhållas.

Det under årens lopp i en del kassor samlade, för *avskrivningar* under löpande rörelse användbara egna kapitalet tillhopa med årsöverskotten hade icke varit tillräckligt för borttagande av de hos dessa kassor mycket ojämnt uppkomna förlusterna. Jordbrukskasseorganisationen som helhet hade samtidigt därmed kunnat uppvisa årsöverskott, som överstege de icke täckta förlusterna hos enskilda kassor. På grund av kasserörelsens konstruktion vore emellertid dessa överskott icke användbara för utjämning av förlusterna.

Kasserörelsens *fondbildning* genom vinstmedel, vilken enligt granskningsmännens uppfattning fördröjdes bland annat genom behovet av uppkomna förlusters bortarbetande, hade för år 1933 helt berott av statsbidragen till centralkassornas och jordbrukskassornas förvaltning. Ökningen i övrigt av det egna kapitalet härledde sig från tillväxten av det tecknade insatskapitalet, vilken ökning i andra än nybildade kassor i regel skedde i samma takt som ökningen av utlåningen.

I fråga om kasserörelsens *likviditet* anföres, att svårigheter att formellt uppfylla de givna likviditetsbestämmelserna icke framträtt. Centralkassornas likviditet — för jordbrukskassorna saknas likviditetsbestämmelser — betrakta utredningsmännen emellertid som svag, vilket sammanhängde med den ringa storleken av det i rörelsen arbetande egna kapitalet och med att utlåningen, trots den formellt korta återbetalningstiden, vore tämligen fast. De framhålla emellertid, att den praktiska likviditeten för kasserörelsen som helhet genom den föreliggande möjligheten till rediskontering av växlar hos riksbanken och till belåning av de av staten till förfogande ställda obligationerna för närvarande måste betraktas som god.

Slutligen må återgivas vad granskningsmännen med avseende å *tillämpningen av gällande författnings- eller andra bestämmelser* liksom även beträffande *vissa förhållanden i övrigt inom jordbrukskasserörelsen* haft anledning meddela.

Medlemmarnas inträdesansökningar, vilka förvaras hos centralkassorna och skola innehålla den stadgade ansvarighetsförbindelsen för jordbrukskassas och därmed även för överordnad kassas förbindelser, syntes stundom icke behandlas med sådan omsorg, som desammas innebörd enligt lagbestämmelserna borde kräva. Beträffande vissa jordbrukskassor hade iakttagits, att ansvarsförbindelserna å en del inträdesansökningar varit överstrukna. I detta sammanhang hava granskningsmännen omnämnt, att sådant kungörande av medlems avgång ur jordbrukskassa, som i 68 § i lagen om ekonomiska föreningar stadgas, överhuvud taget icke förekommit under senare åren med sporadiska undantag.

Den år 1930 verkställda höjningen av jordbrukskassemedlemmarnas insatser per andel från 2 till 5 kronor syntes hava framkallat osäkerhet beträffande de enligt äldre bestämmelser tecknade andelarnas beräknande efter höjningen. Inom en del kassor hade antalet av de äldre andelarna nedskrivits att gälla, som om teckning skett enligt de nya bestämmelserna, inom andra redovisades höjningen som obetalt insatskapital och inom ytterligare andra förekommo båda förfaringssätten. På grund härav syntes viss svårighet att konstatera det verkliga andelsantalet föreligga. Att erhålla likvid för det på nyssnämnda sätt uppkomna oguldna insatskapitalet befarades möta svårigheter.

Avvikelser från bestämmelserna om insatsteckning för kredits erhållande förelåge hos en del jordbrukskassor, vilkas rörelse enligt gransk-

ningsmännens mening icke skulle hava uppnått sin nuvarande omfattning, om bestämmelserna till fullo iakttagits.

Betalningen av nytecknade insatser syntes i stort sett hava skett på ett tillfredsställande sätt, men särskilt i vissa centralkasseområden hade befunnits, att sådana insatser, som skolat för flera år sedan vara erlagda, mångenstädes fortfarande utestode oguldna.

Hos flera besökta jordbrukskassor hade bestämmelserna om lånemaximum — d. v. s. kredits relation till jordbruksvärdet — överträtts.

Ett par centralkassor och därunder sorterande jordbrukskassor hade hyst den oriktiga uppfattningen, att lånerätt, som medföljde tecknad andel, icke vore inskränkt att gälla endast för jordbrukare och i förordningen därmed likställda, utan att med andelsteckning följde rätt till kredit å 200 kronor även för andra medlemmar.

Med avseende å den praktiska tillämpningen av de särskilda föreskrifter, som fastställts av svenska jordbrukskreditkassan med syfte att främja enhetligheten i fråga om låneformer och säkerheter, hava granskningsmännen framhållit en del bristfälligheter. Dessa syntes emellertid inom relativt rimlig tid kunna bortarbetas med effektivare hjälp från centralkassepersonalens sida.

Beträffande centralkassornas inlåning hava granskningsmännen bland annat funnit, att tillgodohavande å kapitalräkning stundom icke obetydligt överstigit medgivna maximum av 15 000 kronor, att en centralkassa överskridit maximibeloppet för sin inlåningsrätt och att inlåning å checkräkning stundom förekommit även från andra än medlemmar.

I *centralkassornas yttranden* över granskningsmännens redogörelse, liksom även vid förut omförmälda överläggningar inför jordbrukskreditutredningen med representanter för jordbrukskasserörelsen, hava framställts en del erinringar och framhållits vissa synpunkter i anledning av vad granskningsmännen anfört. Liksom det ej varit möjligt att i det föregående mera i detalj redogöra för granskningsmännens i vissa hänseenden gjorda uttalanden, lärer det ej heller vara erforderligt att här närmare uppehålla sig vid de särskilda erinringar, som framställts av centralkassorna. Det kan emellertid förtjäna nämnas, att granskningsmännens yttrande, att hos vissa jordbrukskassor för skyddande av fordran tillkomna fastighetsinnehav ävensom hos centralkassor förekommande fordringar, vilka icke tillhörde rörelsens ordinarie utlåning och delvis tillkommit för avveckling av svagheter hos jordbrukskassor, syntes granskningsmännen till en del innebära mer än normal risk, föranlett jordbrukskreditkassan att verkställa en värdering av ifrågavarande tillgångar. Värderingen har enligt jordbrukskreditkassans uppfattning ansetts utvisa, att dessa tillgångars värde numera fullt täcker de belopp, vartill tillgångarna äro bokförda. Med avseende å de av granskningsmännen lämnade uppgifterna beträffande det ekonomiska resultatet av

jordbrukskasserörelsen under år 1933 har från jordbrukskreditkassans sida gjorts gällande, att under ifrågavarande år en särskilt omfattande utbyggnad av rörelsen ägt rum och att organiserandet av och inventarieanskaffningen för de då nybildade kassorna i avsevärd utsträckning måst reducera det siffermässiga överskottet av rörelsens verksamhet under året.

Allmän motivering.

Allmänna synpunkter på jordbrukskasserörelsens organisation och medelsanskaffning. Efter genomförandet av 1930 års reformer har jordbrukskasserörelsen varit föremål för ett stigande intresse från jordbrukarbefolkningens sida och undergått en kraftig expansion. Som en följd härav har den ram, inom vilken rörelsen arbetar, i hög grad vidgats. Sedan år 1930 har centralkassornas antal ökats från 5 till 9; jordbrukskassornas antal, som vid utgången av år 1929 var 173, uppgick den 1 juli 1935 till 733. Antalet jordbrukskassemedlemmar steg samtidigt från 12,566 till 63,279. Ehuru även låneverksamheten under samma tid ökats, har denna ökning likväl icke hållit jämna steg med de organisatoriska utvidgningarna och den stora anslutningen till jordbrukskassorna. Medan centralkassornas och jordbrukskassornas upp- och inlåning vid slutet av år 1929 belöpte sig till omkring 16 milj. kronor, uppgick den 1 juli 1935 det genom upp- och inlåning anskaffade kapitalet inom organisationen till omkring 49 milj. kronor.

En närmare granskning av den del av organisationens verksamhet, som utgöres av dess medelsanskaffning, kan icke leda till annat omdöme än att de år 1930 vidtagna reformerna i detta avseende icke motsvarat de förväntningar, man vid sagda tid ställde på dem.

Enligt 1930 års reform skulle medelsanskaffningen äga rum på två vägar, nämligen dels genom upplåning av jordbrukskreditkassan och dels genom inlåning av centralkassorna. De då vidtagna åtgärderna voro avsedda att på bägge vägarna säkerställa en medelsanskaffning av betydande omfattning.

Den grundfond av statsobligationer å 15 milj. kronor, som år 1930 tilldelades jordbrukskreditkassan, förklarades berättiga densamma till en upplåning, uppgående till fem gånger grundfondens storlek. Sedan upplåningen vid 1931 års utgång stigit till icke fullt 10 milj. kronor, nödgades emellertid jordbrukskreditkassan påkalla förstärkning av grundfonden för säkerställande av ytterligare upplåning. I anledning härav blev grundfonden genom tillskott av ytterligare 10 milj. kronor i statsobligationer enligt beslut av 1932 års riksdag höjd till 25 milj. kronor. Jordbrukskreditkassans med stöd av denna grundfond företagna upplåning uppgick den 1 juli 1935 till 21·99 milj. kronor. Efter förnyade framställningar från jordbrukskreditkassan om ännu kraftigare statligt

stöd för åstadkommande av den som erforderlig ansedda upplåningen ställdes vid 1933 och 1934 års riksdagar ytterligare statsobligationer å 5 respektive 10 eller således tillhopa 15 milj. kronor till kassans förfogande med rätt för kassan att pantförskriva dessa obligationer till riksbanken såsom säkerhet för de krediter, vilka riksbanken kunde finna skäligt bevilja kassan. Riksbanken har förklarat sig villig belåna obligationerna efter en kurs av 80 procent av deras nominella belopp. Av 1935 års riksdag beslöts än vidare att tillhandahålla kassan 5 milj. kronor statsobligationer att användas på enahanda sätt och avsedda att underlätta jordbrukskasseorganisationens belåning av spannmål. Den 1 juli 1935 uppgick jordbrukskreditkassans krediter i riksbanken mot pant av statsobligationer till 5.15 milj. kronor. Läget vid denna tidpunkt var således, att jordbrukskreditkassan, sedan dess statliga stöd under årens lopp ökats till 40 milj. kronor (efter 1935 års riksdags beslut 45 milj. kronor), med statsobligationerna såsom säkerhet upplånat tillhopa 27.14 milj. kronor. Att en dylik vid genomförandet av 1930 års reformer icke avsedd utveckling väckt betänkligheter, framgår bland annat av bankoutskottets förut citerade utlåtande i anledning av jordbrukskreditkassans framställning och Kungl. Maj:ts därpå grundade proposition till 1934 års riksdag.

Medan avsikten från början var, att jordbrukskreditkassan, sådan densamma blivit uppbyggd, skulle äga förmåga att åvägabringa en upplåning, motsvarande ej mindre än fem gånger storleken av grundfonden, har utvecklingen givit vid handen, att kassan icke ens varit i stånd att med stöd av grundfonden åstadkomma en upplåning, som överstigit grundfonden. Det har blivit upplyst, att de största av långivarna, nämligen pensionsförsäkringsfonden och postsparbanken, principiellt intagit den ståndpunkten, att som villkor för deras kreditgivning skulle gälla, att jordbrukskreditkassans skulder med grundfonden som säkerhet icke finge överstiga grundfondens belopp. Vad angår de för pantsättning hos riksbanken avsedda obligationerna sker, såsom nämnts, belåningen av dem med en säkerhetsmarginal för riksbanken av 20 procent.

Då det gäller att klarlägga frågan om anledningen till att jordbrukskreditkassan på sätt nu nämnts icke äger förmåga att i någon mån med egen kraft förskaffa sig den för fullgörandet av dess uppgifter erforderliga krediten, bör till en början erinras om huru jordbrukskreditkassans medelsanskaffning tänkts ordnad och säkerställd. Enligt gällande förordning svara för jordbrukskreditkassans förbindelser i första hand kassans egna tillgångar. I den mån dessa befinnas otillräckliga, inträder centralkassornas solidariska ansvarighet för bristen. Sedan även denna ansvarighet tagits i anspråk utan att skulderna blivit till fullo guldna, må grundfonden anlitas. Liksom förhållandet är med hypoteksbankerna är det således avsett, att långivarnas säkerhet i första hand skall finnas hos kassans egna tillgångar. Dessa tillgångar utgöras av kassans fordringar hos centralkassorna, och jordbrukskreditkassan åligger jämlikt

förordningen att tillse, att fullt betryggande säkerhet för dem finnes och hålles vid makt. Nu är emellertid läget sådant, att jordbrukskreditkassan vid sin kreditgivning till centralkassorna icke begär eller mottager någon säkerhet för krediterna. Att så är förhållandet beror på att det i en lånerörelse av den beskaffenhet, som förekommer inom här ifrågavarande organisation, i själva verket icke torde vara praktiskt genomförbart att åstadkomma den hypotisering, som i förordningen förutsättes. De säkerheter, som centralkassorna skulle pantförskriva åt jordbrukskreditkassan, skulle vara de lånehypotek, som centralkassorna mottagit av jordbrukskassorna till säkerhet för dessas förbindelser till centralkassorna. Dessa lånehypotek äro desamma, som jordbrukskassorna vid sin kreditgivning till sina medlemmar, de enskilda jordbrukarna, mottagit av dem. Karaktären av jordbrukskasseorganisationens verksamhet, som till största delen avser korta och rörliga driftskrediter, torde praktiskt taget omöjliggöra en hypotisering av lånesäkerheter i så många led, som här angivits. Följden härav är, att jordbrukskreditkassan icke i likhet med hypoteksbankerna är i tillfälle att bjuda sina långivare pantförskriven realsäkerhet för krediterna. Den andrahandssäkerhet, som utgöres av centralkassornas ansvarighet, vars anlitande torde förutsätta jordbrukskreditkassans trädande i likvidation, och den sistahandssäkerhet, som utgöres av den statliga grundfonden, godtagas icke av långivarna såsom underlag för en mera omfattande kreditgivning.

Vad härefter angår den inlåning från allmänheten på bankmässiga räkningar, som äger rum inom organisationen, uppgick densamma vid utgången av år 1929 till omkring 8 milj. kronor och hade den 1 juli 1935 stigit till omkring 21 milj. kronor. Medan, såsom tidigare erinrats, inlåning före 1930 års reform mottogs av såväl centralkassor som jordbrukskassor, äger inlåning numera rum endast för centralkassornas räkning. Jordbrukskassorna taga befattning med inlåning uteslutande såsom förmedlare åt centralkassorna.

Även beträffande inlåningen lärer det vara berättigat fälla omdömet, att densamma icke vunnit den utveckling, som vid övervägandena år 1930 förutsattes och alltjämt anses önskvärd.

Förutom i de allmänna verkningarna av den jordbrukskris, som kännetecknat tiden efter år 1930, synes anledningen till det nämnda förhållandet vara att söka i flera omständigheter. Jordbrukskreditkassans ställning inom organisationen, såvitt avser kapitalförsörjningen, lärer icke härvid vara helt utan betydelse. Genom att jordbrukskreditkassan så gott som årligen begärt och erhållit ökade statsgarantier för sin upplåning, hava centralkassorna, vilkas medelsbehov dymedelst tillgodosetts från topporganet, blivit vanda att lita till denna utväg för sin kapitalförsörjning, med påföljd att intresset för det krävande arbetet med inlåningens upparbetande måhända icke alltid bibehållit den nödiga styrkan.

Säkerligen berör dock denna förklaring icke det väsentliga. Skola ut-

vägar sökas för att öka centralkassornas förmåga att från allmänheten förskaffa sig medel för sin utlåning, bör undersökningen inriktas på centralkassornas egen organisation för ändamålet och de svagheter härutinnan, som må förefinnas. Härvid iakttagas till en början vissa för centralkassorna egendomliga begränsningar i fråga om rätten att mottaga insättningar på bankmässiga räkningar. Sålunda må checkräkning icke öppnas åt andra än jordbrukskassor och jordbruksekonomiska föreningar samt deras medlemmar. Vidare är rätten att mottaga insättning å depositions- och kapitalräkningar, till skillnad från vad förhållandet är i affärsbankerna, beskuren genom maximeringsföreskrifter. Rätt att utan vidare mottaga insättning av omyndig tillhöriga medel är för centralkassorna icke medgiven. Därjämte böra emellertid vissa omständigheter tagas i betraktande, vilka äro ägnade att förringa centralkassornas möjligheter att vinna det förtroende, som är en oundgänglig förutsättning för åstadkommande inom centralkassorna av ökad medelsanskaffning från allmänheten såväl genom inlåning som ock genom upplåning. Härutinnan bör framhållas den förhållandevis mycket obetydliga storleken av det stöd i form av statsobligationer, som av staten ställts till centralkassornas förfogande såsom säkerhet för den kreditgivande allmänheten. De statliga garantierna hava koncentrerats till jordbrukskreditkassan, som av anledningar, vilka ovan berörts, icke är i tillfälle att på avsett sätt tillgodogöra sig dem, medan centralkassorna, vilka borde kunna beredas avsevärda inlåningsmöjligheter, hava erhållit statligt stöd av jämförelsevis mycket ringa storlek. Vidare bör erinras om centralkassornas skyldighet att för erhållande av kredit hos jordbrukskreditkassan säkerställa sådan kredit med så mycket av sina från jordbrukskassorna mottagna hypotek, att jordbrukskreditkassan finner säkerheten för sina fordringar fullt betryggande. Ehuru denna föreskrift, såsom nämnts, icke kunnat efterföljas, bör dess förefintlighet, som innebär, att jordbrukskreditkassan skulle intaga en prioriterad ställning i förhållande till insättarna och andra fordringsägare, givetvis inverka förringande på centralkassornas förmåga att skaffa sig försiktiga placerares förtroende. Enahanda verkan bör tilläggas den omständigheten, att varje centralkassa är ålagd en till beloppet obegränsad ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser och indirekt jämväl för de övriga centralkassornas.

En omständighet, som otvivelaktigt är ägnad att försvåra jordbrukskasseorganisationens strävanden att tillvinna sig de penningförvaltande inrättningarnas och sparkapitalets förtroende är slutligen, att statlig inspektion av verksamheten saknas. Detta förhållande har i ett utlåtande av bankoutskottet vid 1934 års riksdag, som godkänts av riksdagen, givit anledning till det uttalandet, att jordbrukskreditutredningen borde taga under övervägande, huruvida icke den inre kontrollen inom jordbrukskasserörelsen borde kompletteras med en statlig kontroll av samma

art, som beträffande banker och sparbanker utövas av bank- och fondinspektionen respektive sparbanksinspektionen.

Inom för hithörande frågor intresserade kretsar torde enighet råda därom, att det icke är med de kooperativa principer, som böra vara vägledande för jordbrukskasserörelsens utveckling, överensstämmande och ej heller eljest önskligt, att denna rörelse, på sätt skett under tiden efter år 1930, i allt större omfattning sättes i beroende av statens stöd, samt att det fördenskull bör vara för rörelsen av största betydelse, att åtgärder vidtagas, varigenom densamma kan bliva såvitt möjligt självständig och självförsörjande. Att denna uppfattning delas av statsmakterna framgår av uttalanden i sammanhang med de förut omnämnda stödåtgärdernas vidtagande, liksom även av den omständigheten att de tre senaste årens riksdagar såsom villkor för tillhandahållande av statsobligationer till jordbrukskreditkassan föreskrivit, att kassan inom viss kort tid skulle hava vidtagit åtgärd för obligationernas återställande.

Även jordbrukskreditutredningen ansluter sig till denna allmänna uppfattning och har i följd därav tagit under övervägande förefintliga utvägar för vinnande av nu antydda syftemål. Enligt utredningens mening äro tvenne alternativa vägar för ändamålet tänkbara.

Den ena av dessa vägar går ut på att centralkassorna skulle upphöra att utgöra självständiga enheter inom organisationen. De skulle upplösas och den av dem bedrivna verksamheten skulle i deras ställe handhavas av ett antal avdelningskontor hos jordbrukskreditkassan. Med denna anordning borde det icke möta svårighet att åstadkomma pantförskrivning åt jordbrukskreditkassan av säkerheterna för jordbrukskassornas hos kassan erhållna krediter. Jordbrukskreditkassan borde enligt denna ordning erhålla betingelser för åstadkommande av ökning av såväl upplåningen som inlåningen, vilken sistnämnda rörelse borde handhavas av avdelningskontoren. Mot en reorganisation av rörelsen efter denna linje resa sig emellertid tungt vägande invändningar. Centralkassorna böra enligt jordbrukskreditutredningens mening anses såsom jordbrukskasserörelsens grundpelare och de böra såsom sådana äga stor bärkraft. Att ersätta dessa med de anslutna jordbrukskassorna intimt sammanbundna enheter med avdelningskontor åt jordbrukskreditkassan skulle säkerligen innebära ett försvagande av själva ryggraden hos rörelsen och av rörelsens kooperativa karaktär. I sistnämnda hänseende bör särskilt framhållas, att, då det ej torde vara möjligt att ikläda de små jordbrukskassorna solidariskt och obegränsat ansvar för jordbrukskreditkassans förbindelser, ansvarigheten inom rörelsen enligt denna anordning skulle bliva inskränkt till att omfatta allenast de enskilda jordbrukskassemedlemmarnas begränsade ansvar för sin jordbrukskassas förbindelser. En anordning liknande den nu antydda finnes visserligen i Finland. Jordbrukskasserörelsen därstädes har allenast två led, nämli-

gen andelskassorna och det centrala organet, benämnt andelskassornas centralkreditanstalt aktiebolag. Andelskassorna äro icke ansvariga för centralorganets förbindelser. Det bör emellertid bemärkas, att i stället ansvarigheten inom andelskassorna är anordnad enligt det s. k. Raiffeisensystemets principer, i det att andelskassemedlemmarna äro med hela sin förmögenhet solidariskt ansvariga för sin kassas förbindelser. En dylik utsträckning av ansvarigheten torde icke lämpa sig för svenska förhållanden och skulle säkerligen icke visa sig gagnelig för befordrandet av vår jordbrukskasserörelses syften. På här anförda skäl får jordbrukskreditutredningen avstyrka en sådan omläggning av jordbrukskasseorganisationen, varigenom det viktiga mellanled, som centralkassorna utgöra, skulle komma att försvinna.

Lösningen av jordbrukskasseorganisationens kapitalförsörjningsproblem bör enligt jordbrukskreditutredningens åsikt i stället sökas i motsatt riktning, nämligen genom stärkande av centralkassornas ställning såsom organ för anskaffande av för utlåningen behövliga medel. Utredningen anser, att centralkassorna böra göras skickade att ej endast genom inlåning från allmänheten utan ock genom upplåning, väsentligen från penningförvaltande inrättningar, anskaffa de för utlåningen till jordbrukskassorna erforderliga medlen, och hänvisar som stöd för denna sin mening till sin ovan gjorda framställning av den nuvarande ordningens svagheter. Utredningen håller i enlighet därmed före, att det är väsentligen följande åtgärder, som äro av nöden.

De nuvarande begränsningar i fråga om centralkassornas rätt att mottaga insättningar på bankmässiga räkningar, vilka icke äga motsvarighet hos bankerna, böra upphävas. Centralkassorna böra förses med statliga grundfonder, vilka äro vida större än de nuvarande och vilka ställas i lämpligt förhållande till storleken av centralkassornas skulder. Centralkassorna böra vidare befrias från sin skyldighet att hos jordbrukskreditkassan ställa säkerhet för de krediter, som av denna kassa lämnas, ävensom från ansvarigheten för jordbrukskreditkassans förbindelser.

Jordbrukskreditkassan, som i varje avseende bör bibehålla sin ställning såsom jordbrukskasseorganisationens ledande och kontrollerande organ, bör i allmänhet icke själv lämna krediter till centralkassorna utan bistäcka dem genom att verka såsom förmedlare av den upplåning, vilken centralkassorna böra själva handhava. Därjämte bör jordbrukskreditkassan vara så utrustad, att den, då behov därav yppas, kan meddela centralkassa kredit för kortare tid i avbidan på att centralkassan blir i tillfälle att vidtaga åtgärder för åstadkommande av utjämning mellan sin in- och utlåning. För sådana krediter bör jordbrukskreditkassan, såsom nyss nämnts, ej äga att kräva särskild säkerhet.

Jordbrukskreditkassan bör vidare verka såsom ett clearingorgan inom organisationen, som noga följer kapitalets rörelser inom densamma och

vinnlägger sig om att centralkassorna emellan åstadkomma utjämning av uppkommande överskott och brist.

Slutligen bör ej minst med hänsyn till betydelsen av förtroendets stärkande statlig inspektion anordnas jämväl av det slag av kreditrörelse, som jordbrukskasseorganisationen företräder.

Skall icke jordbrukskasserörelsen förlora sin karaktär av kooperativ rörelse, synas de här ovan antydda reformerna i fråga om jordbrukskreditkassan och centralkassorna böra med nödvändighet vidtagas. Jordbrukskreditutredningen förbiser icke, att vissa svårigheter antagligen komma att särskilt till en början yppa sig för den nya ordningen för medelsanskaffningen. Det är emellertid av vikt, att dessa svårigheter icke överdrivas, och framför allt att erfarenhetsrönen från den gångna tiden icke läggas till grund för den uppfattningen, att centralkassorna framdeles skulle oavsett de betydande förstärkningsåtgärder, som av jordbrukskreditutredningen förordas, vara ur stånd att tillföra jordbrukskasserörelsen dess för utlåningen behövliga medel. Skulle en sådan uppfattning göra sig gällande, vore detta i själva verket liktydigt med att jordbrukskasserörelsen såsom sådan ansåges vara ur stånd att tillvinna sig det förtroende, som är en förutsättning för att rörelsen skall kunna bliva i väsentlig mån självständig och självförsörjande. Enligt jordbrukskreditutredningens mening saknas fog för en dylik pessimistisk uppfattning. Vore densamma riktig, innebure detta för övrigt, att icke endast centralkassornas upplåningsförmåga utan ock deras förmåga att i längden bibehålla och utveckla sin inlåning droges i tvivelsmål. En annan sak är, att en viss tid torde krävas för att de nya anordningar, som av jordbrukskreditutredningen föreslås, skola hinna verka och bära frukt. Jordbrukskreditutredningen räknar i sina efterföljande förslag med en dylik övergångstid. För att icke syftet med denna övergångstid skall förfelas, är det emellertid av vikt, att den icke erhåller längre varaktighet än som av förhållandena med nödvändighet påkallas.

Centralkassornas grundfonder och inlåningsrätt. Såsom förut omnämnts, har staten till varje centralkassas förfogande såsom säkerhet för kassans samtliga förbindelser med undantag av dess skuld till jordbrukskreditkassan ställt statsobligationer till belopp, högst motsvarande 20 procent, med avrundning uppåt till jämnt hundratusental kronor, av kassans upp- och inlåning, dock att beloppet icke i något fall må överstiga 750 000 kronor eller understiga 100 000 kronor. I den mån en centralkassas upp- och inlåning överstiger 3 750 000 kronor, kommer således statsgarantien att nedgå under 20 procent; vid en upp- och inlåning av exempelvis 7·5 milj. kronor kommer statsgarantien att utgöra endast 10 procent.

Någon allmän begränsning av centralkassas rätt att ikläda sig förbindelser är icke stadgad. Däremot är föreskrivet, att centralkassas inlåning å bankmässiga räkningar icke må överskrida ett belopp, motsva-

rande två gånger den ansvarighet, som de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser, Kungl. Maj:t obetaget att, där skäl därtill äro, medgiva, att inlåningen må uppgå till ett belopp, motsvarande tre gånger nämnda ansvarighet.

På grunder, för vilka ovan redogjorts, anser jordbrukskreditutredningen erforderligt, att centralkassas möjligheter att själv sörja för tillgodoseendet av sitt medelsbehov förstärkas genom en avsevärd ökning av den statliga garantien för dess förbindelser. Det synes jordbrukskreditutredningen lämpligt, att denna garanti gives form av en av staten till varje centralkassa överlämnad grundfond av statsobligationer, vilken bör träda i stället för den nuvarande panten av dylika obligationer.

Vid övervägande av den lämpliga storleken av de grundfonder, varmed centralkassorna enligt detta förslag skola utrustas, har jordbrukskreditutredningen ansett det vara önskvärt och lämpligt, att varje grundfond ställes i visst förhållande till storleken av kassans förbindelser och således ökas efter hand som kassans omslutning blir större, varvid dock bör iakttagas, att ökningen blir genom en maximeringsregel på lämpligt sätt begränsad. Utredningen föreslår, att det bestämmes, att centralkassas grundfond skall utgöra minst 1 och högst 3 milj. kronor, ävensom att reglerna gives den utformning, att grundfonden alltid kommer att uppgå till ett avrundat belopp av antingen 1, 2 eller 3 milj. kronor. Det synes böra stadgas, att grundfonden skall utgöra 1 milj. kronor, så länge centralkassans in- och upplåning icke överstiger 3 milj. kronor, 2 milj. kronor, så länge densamma håller sig mellan 3 och 6 milj. kronor, samt 3 milj. kronor, sedan in- och upplåningen överstigit 6 milj. kronor. Med en dylik regel skulle grundfonderna för de nuvarande centralkassorna enligt deras ställning den 1 juli 1935 komma att belöpa sig till sammanlagt 21 milj. kronor.

Nu nämnda stadgande måste enligt jordbrukskreditutredningens mening uppenbarligen suppleras med en allmän regel om begränsning av centralkassas rätt att ikläda sig förbindelser, oavsett om förbindelserna grundas på inlåning å bankmässiga räkningar eller äro tillkomna i annan ordning. Varken i detta sammanhang eller eljest lärer det överhuvud taget vara möjligt att söka behålla en skillnad mellan inlåning och upplåning. Ett närmare övervägande giver vid handen, att någon hållbar gräns mellan dessa tvenne begrepp icke är möjlig att upprätthålla. I överensstämmelse med den nomenklatur, som användes i bank- och sparbankslagarna, betecknar jordbrukskreditutredningen såsom centralkassas inlåning all kredit, som av sådan kassa begagnas, och kommer att i fortsättningen använda ordet inlåning i denna vidsträckta betydelse. Utredningen anser sig böra föreslå en sådan begränsning av centralkassas inlåningsrätt, att inlåningen icke utan Konungens tillstånd må överskrida ett belopp, motsvarande tre gånger det belopp, vartill centralkassans grundfond och reservfond, de till centralkassan anslutna jordbrukskas-

sornas reservfonder samt de belopp, varmed centralkassans medlemmar äro ansvariga för kassans förbindelser, sammanlagt uppgå.

Enligt centralkassornas ställning den 1 juli 1935 skulle en tillämpning av de av jordbrukskreditutredningen sålunda föreslagna grundfonds- och inlåningsbestämmelserna giva följande resultat.

Centralkassa	Grundfond enligt utredningens förslag	3 ggr grundfonden	3 ggr medlemmarnas ansvarighet	3 ggr central- och jordbruks-kassornas sammanlagda reservfonder	Summa inlåningsrätt enligt utredningens förslag	Summa inlåning, inkl. kredit från jordbrukskreditkassan 1/7 1935
	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.	1 000 kr.
Gävleborgs län	2 000	6 000	3 497	438	9 935	5 617
Malmöhus län	2 000	6 000	3 410	243	9 653	3 169
Mellersta Norrlands	3 000	9 000	6 137	876	16 013	9 782
Mellersta Sveriges	2 000	6 000	3 066	168	9 234	4 569
Mälarprovinsernas	3 000	9 000	5 357	576	14 933	7 250
Skaraborgs län	2 000	6 000	2 678	363	9 041	3 723
Södra Sveriges	3 000	9 000	7 973	1 218	18 191	7 603
Östergötlands	3 000	9 000	6 438	423	15 861	6 419
Övre Norrlands	1 000	3 000	1 185	51	4 236	1 019
Summa	21 000	63 000	39 741	4 356	107 097	49 151

Sammanställningen visar, att de föreslagna bestämmelserna lämna utrymme för en betydande ökning av centralkassornas inlåning. Det bör erinras om att i den mån jordbrukskasserörelsens utveckling fortskrider, en fortgående automatisk ökning av inlåningsrätten kommer att försiggå genom ökning av centralkassornas ansvarighetsbelopp och i viss mån även av deras fonder. Tilläggas må jämväl, att, sedan det ökade förtroendet till jordbrukskasserörelsen kommit till uttryck i en inlåningsökning, som närmar inlåningen till dess maximum, det vid en sådan tidpunkt och i ett sådant läge säkerligen icke kommer att möta någon svårighet att bereda tillfälle till ytterligare ökad inlåning genom inlåningsgränsens höjning till exempelvis fyra gånger fond- och ansvarighetsbeloppen.

Centralkassornas inlåning på bankmässiga räkningar. Styrelsen för jordbrukskreditkassan har i sin tidigare omnämnda skrivelse till Kungl. Maj:t av den 13 december 1933 anhållit om åtgärder för underlättande av centralkassornas medelsanskaffning och i sådant hänseende hemställt om rätt för dessa kassor dels att från en och samma insättare å kapitalräkning och depositionsräkning mottaga upp till 30 000 kronor i stället för, såsom nu, 15 000 kronor, dels att mottaga medel till förräntning jämväl från kommuner, samfälligheter och andra dylika institutioner, dels ock att mottaga omyndigas medel.

Såsom förut omförmälts håller jordbrukskreditutredningen före, att centralkassorna böra befrias från de för dem gällande begränsningar i fråga om rätten att från allmänheten mottaga insättningar, vilka icke hava

motsvarighet beträffande bankerna. Enligt utredningens mening är det av stor betydelse för jordbrukskasserörelsens utveckling, att centralkassorna beredas möjligheter att i väsentlig omfattning genom inlåning från allmänheten på bankmässiga räkningar tillgodose sina medelsbehov. Utredningen anser således riktigt, att steget i här förevarande hänseende tages längre än som ifrågasättes i styrelsens för jordbrukskreditkassan skrivelse.

Angående grunderna för den rätt till inlåning från allmänheten på bankmässiga räkningar, som för närvarande tillkommer centralkassorna, må erinras om följande. Enligt lagen om bankrörelse må förutom riksbanken allenast bankaktiebolag här i riket bedriva bankrörelse, varvid med bankrörelse förstås sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning, som av bank allmänneligen begagnas. Tillika göres emellertid i lagen hänvisning till särskilda stadganden, som gälla för bland andra centralkassor för jordbrukskredit. De särskilda stadgandena i fråga om centralkassor äro meddelade i lagen den 18 juni 1915 innefattande vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit. Enligt denna lag må, sedan centralkassa vunnit godkännande från det allmännas sida, Konungen kunna på villkor, som prövas lämpliga, giva kassan tillstånd att från allmänheten mottaga insättningar å sparkasseräkning, så ock, i den mån särskilda omständigheter föranleda därtill, å viss eller vissa andra bankmässiga räkningar av beskaffenhet att icke medföra skyldighet att vid anfordran återbetala insatt belopp. Med stöd av denna bestämmelse har i förordningen om jordbrukets kreditkassor stadgats, att centralkassa äger av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning och kapitalräkning, varjämte, med iakttagande av den i lagen stadgade begränsningen beträffande avistaräkning, föreskrivits, att centralkassa må mottaga medel till förräntning å checkräkning endast av anslutna jordbrukskassor och deras medlemmar. Därjämte hava i förordningen meddelats regler om insättningsmaximum av 4 000 kronor för sparkasseräkning och om uppsägningstid för medel å sådan räkning, medan beträffande villkoren för inlåning å depositionsräkning och kapitalräkning hänvisats till närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelar. De närmare bestämmelser härutinnan, som genom särskilda beslut meddelats, innehålla, att en och samma insättares sammanlagda tillgodohavande å depositionsräkning och kapitalräkning icke må — vidkommande kapitalräkning med tillägg av ränta — ökas utöver 15 000 kronor.

De begränsande bestämmelser, för vilka nu redogjorts, torde väsentligen hava tillkommit såsom led i omsorgen om centralkassornas likviditet. Enligt jordbrukskreditutredningens mening kan det emellertid näppeligen anses föreligga behov av deras bibehållande för sådant ändamål. Att ett upplåtande åt centralkassorna av rätt att utan begränsning mottaga medel å checkräkning från allmänheten kan innebära vissa vådor med avse-

ende å likviditeten, står visserligen klart för utredningen. Men först och främst bör det förutsättas, att noggrann tillsyn å likviditetssynpunktens beaktande kommer att utövas av jordbrukskreditkassan. Vidare bör erinras om det likviditetsskydd, vilket erhålles genom den kassareserv, som centralkassa är skyldig hålla. Skulle i något fall denna icke vara tillfyllest, skall enligt utredningens förslag bistånd kunna lämnas centralkassan genom tillfällig kredit av jordbrukskreditkassan, vilken förutsättes skola så handhava sin finansförvaltning, att medel finnas till förfogande för dylikt ändamål. Slutligen bör det påräknas, att den av utredningen föreslagna jordbrukskasseinspektionen ägnar sin uppmärksamhet åt rörelsens likviditet och ingriper genom anvisningar och föreskrifter, då så finnes erforderligt.

För åstadkommande av de här ifrågavarande lättnader åt centralkassorna, som av utredningen förordas, är det erforderligt, att till en början den ovan citerade bestämmelsen i 1915 års lag omarbetas. Utredningens förslag härutinnan innebär, att centralkassa skall vara berättigad att under iakttagande av de villkor och föreskrifter, som Konungen finner skäl meddela, från allmänheten mottaga inlåning på sådana räkningar, som av bank allmänneligen begagnas. De villkor och föreskrifter, till vilka sålunda hänvisas, böra meddelas i förordningen om jordbrukets kreditkassor. I utredningens förslag till sådan förordning stadgas i detta ämne först och främst, att centralkassa skall äga av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning, kapitalräkning och checkräkning. Någon annan begränsning i fråga om insättningar å dessa räkningar har icke upptagits än den, som, i överensstämmelse med motsvarande föreskrift i banklagen, för närvarande gäller för sparkasseräkning, nämligen att en och samma insättares tillgodohavande på sparkasseräkning icke må annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet ökas utöver 4 000 kronor. För att något klarlägga de olika räkningarnas innebörd och avgränsa dem i förhållande till varandra föreslås dessutom vissa bestämmelser om minsta uppsägningstid, som skall gälla för sådana räkningar, vilka icke disponeras medelst check. Dessa bestämmelser ansluta sig till vad som för närvarande tillämpas av såväl centralkassorna som bankerna.

Vad härefter angår frågan om placering av omyndigs medel i centralkassa må erinras om att enligt lagen om förmynderskap omyndigs penningmedel icke må utan överförmyndarens samtycke insättas i centralkassa. Såsom förut antytts håller jordbrukskreditutredningen före, att dylik insättning bör kunna äga rum utan överförmyndarens hörande. Utredningen framlägger förslag till ändring av förmynderskapslagen med sådant syfte.

I detta sammanhang må slutligen omnämnas, att utredningen föreslår vissa ändringar i lagen om sparbanker, avseende att underlätta sparbankernas möjligheter att placera medel i centralkassorna.

Jordbrukskreditkassans befattning med medelsanskaffningen och dess allmänna ställning inom organisationen. Ehuru efter det ovan föreslagna stärkandet av centralkassornas inlåningsmöjligheter kapitalanskaffningen inom jordbrukskasseorganisationen främst bör ankomma på centralkassorna, är det dock, såsom redan framhållits, oundgängligt, att anordningar äro träffade för att jordbrukskreditkassan jämväl framdeles skall vara i tillfälle att, då så erfordras, härutinnan bistäcka centralkassorna. Denna jordbrukskreditkassans medverkan bör i första hand hava formen av en förmedlande verksamhet. Jordbrukskreditkassan bör vinnlägga sig om att åt centralkassorna förmedla anskaffandet av behövlig kredit på gynnsamma villkor från penningförvaltande inrättningar och eventuellt andra institutioner. Denna förmedling bör givetvis jämväl kunna avse rediskontering av hos centralkassa diskonterade eller annorledes belånade växlar. Förmedlingen bör icke endast riktas utåt. Inom organisationen bör jordbrukskreditkassan, på sätt även förut betonats, hava en betydelsefull uppgift såsom en clearinginrättning, som sörjer för att överskott och brist i möjligaste mån utjämnas centralkassorna emellan.

Emellertid bör det räknas med att situationer kunna inträffa, då en eller annan centralkassa, exempelvis på grund av icke förutsedda likviditetssvårigheter, kommer i behov av medel, som icke kunna tillföras kassan utifrån eller från andra centralkassor. Vid sådana tillfällen bör centralkassan kunna påräkna att erhålla den nödvändiga krediten hos jordbrukskreditkassan, vilken fördenskull bör vara utrustad med medel att möta dylika behov. Kredit, som sålunda beviljas, bör förutsättas bliva av förhållandevis kortvarig beskaffenhet; det bör ankomma på centralkassan att snarast möjligt avveckla krediten genom ökning av sin inlåning eller sammandragning av sin omslutning eller bådadera utvägarna.

Vid bedömandet av frågan, huru jordbrukskreditkassan skall förses med nödiga medel för fullgörandet av sin uppgift att kunna tillgodose för centralkassor tillfälligt uppkommande kreditbehov, bör till en början erinras om att jordbrukskreditutredningen, på sätt omförmälts, föreslår, att centralkassorna skola befrias från sin nuvarande ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser och att de skola äga att påräkna kredit hos densamma utan ställande av särskild säkerhet. Att vid dylikt förhållande söka att även fortsättningsvis bygga jordbrukskreditkassans medelsanskaffning på en sådan statlig grundfond, som kassan för närvarande disponerar, kan icke tillrådas. En konsekvens av centralkassornas förändrade ställning beträffande medelsanskaffningen och deras förstärkande bland annat genom överlämnande åt dem av statliga grundfonder i form av statsobligationer bör vara, att jordbrukskreditkassans nuvarande grundfond återgår till staten. Följden härav blir, att jordbrukskreditkassan för sin medelsanskaffning uteslutande måste bliva hänvisad till direkt statskredit. Enligt jordbrukskreditutredningens mening är det nödvändigt, att ett lämpligt avvägt statligt stöd på dylikt sätt lämnas jordbrukskasserörelsen.

Formen för den del av jordbrukskreditkassans nuvarande krediter, som äro direkt statliga, nämligen lån hos riksbanken mot pant av till förfogande ställda statsobligationer, synes jordbrukskreditutredningen vara för ändamålet föga lämplig. Enklare och lämpligare synes vara, att nödig kredit ordnas åt jordbrukskreditkassan genom att riksgäldskontoret bemyndigas att åt jordbrukskreditkassan hos riksbanken öppna en till visst belopp fixerad checkräkningskredit, varå kassan äger att draga i mån av behov. Utredningen förordar, att jordbrukskreditkassans kreditfråga för framtiden blir ordnad på sådant sätt. Kassan bör givetvis vara skyldig att erlägga ränta för krediten, i den mån densamma tages i anspråk. Räntans storlek bör jämkas efter förändringarna i det allmänna räntelläget. Jordbrukskreditkassan bör så avväga den marginal, som kassan bör tillgodogöra sig vid sin utlåning av från checkräkningen uttagna medel, att centralkassornas räntegottgörelse till jordbrukskreditkassan icke kommer att understiga utan fastmera något överstiga den ränta, till vilken centralkassorna vid samma tid i allmänhet erhålla kredit. Det är nämligen med hänsyn till vikten av jordbrukskasserörelsens självförsörjning och största möjliga ekonomiska självständighet av betydelse, att villkoren för jordbrukskreditkassans kreditgivning bliva sådana, att de icke inbjuda till onödigt anlitande av den förevarande utvägen för medelsanskaffning, vilken principiellt bör begagnas endast då andra utvägar saknas.

Storleken av checkräkningskrediten synes tills vidare icke böra bestämmas definitivt. Hänsyn måste, såsom ovan berörts, tagas till jordbrukskasseorganisationens behov av en övergångstid, varunder de ändrade bestämmelserna om kapitalförsörjningen hinna att göra sig gällande.

Emellertid bör hänsyn jämväl tagas därtill, att det icke rimligen synes böra möta någon svårighet att tämligen snart efter ikraftträdandet av de centralkassorna avseende förstärkningsåtgärderna överflytta en del av jordbrukskreditkassans nuvarande krediter till vissa av centralkassorna.

Jordbrukskreditkassan förfogar för närvarande över statsobligationer till belopp av 45 milj. kronor, varvid medräknats det av innevarande års riksdag till förfogande ställda beloppet. Kassans i anspråk tagna krediter uppgingo enligt inhämtad uppgift den 1 juli 1935 till sammanlagt 27·14 milj. kronor. Med hänsyn såväl härtill som till önskvärdheten av att största möjliga säkerhet åstadkommes för att jordbrukskasserörelsens fortgående utveckling icke ens under en övergångstid hålles tillbaka anser sig jordbrukskreditutredningen böra förorda, att den checkräkningskredit, som bör åt jordbrukskreditkassan upplåtas samtidigt med att de till kassan överlämnade obligationerna av staten återtagas, bestämmes till ett belopp av till en början 30 milj. kronor.

Jordbrukskreditutredningen vill betona, att utredningen förutsätter, att en så stor kredit som den nu nämnda icke skall fortsättningsvis erfordras. Leda de av utredningen föreslagna åtgärderna till stärkande av jordbrukskasseorganisationens självförsörjningsförmåga med tiden till

åsyftat resultat, bör för fyllandet av de kreditbehov, som under normala förhållanden böra kunna av jordbrukskreditkassan tillgodoses, den angivna krediten kunna så småningom nedbringas. Särskilt önskar jordbrukskreditutredningen understryka, att tillgången till en kredit av i och för sig icke behövlig storlek lätteligen kan föranleda till att betydelsen av självförsörjningsprincipens beaktande icke oavlåtligt i tillräcklig mån uppmärksammas. Jordbrukskreditutredningens förhoppning är, att utvecklingen skall bliva sådan, att det i en jämförelsevis snar framtid skall bliva möjligt att i jordbrukskasserörelsens eget intresse icke obetydligt minska beloppet av den ifrågavarande krediten.

I gällande förordning om jordbrukets kreditkassor stadgas, att jordbrukskreditkassans grundfondsobligationer »fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att för annat ändamål förfoga över dem, så länge kassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda». Av denna bestämmelse följer, att staten icke kan anses berättigad att återtaga sagda obligationer under andra omständigheter än att kassans fordringsägare befrias från varje risk med anledning av åtgärden. Samtliga de till kassan lämnade krediterna äro beviljade med fordringsägarna förbehållen rätt att — beträffande ett fall dock allenast under viss förutsättning — kräva deras återbetalning antingen omedelbart efter tillsägelse eller efter viss uppsägningstid, vilken i intet fall överstiger sex månader. Den risk, som fordringsägarna må anses löpa genom statens återtagande av grundfondsobligationerna, bör uppenbarligen bliva helt eliminerad, därest en sådan anordning vidtages, varigenom fordringarna bliva fullt säkerställda under åtminstone så lång tid, som erfordras för att fordringsägarna efter skäligt rådrum för övervägande skola hinna att begagna sin uppsägningsrätt och erhålla fordringarna återbetalda. Jordbrukskreditutredningen anser sig således böra föreslå, att i sammanhang med beslut om jordbrukskreditkassans ovan förordade omläggning, varvid grundfondsobligationerna återgå till staten, beslut jämväl fattas, att staten under en tid av ett år efter ändringens ikraftträdande skall garantera återbetalningen av samtliga de förbindelser, vari kassan vid tiden för ikraftträdandet häftade. Jordbrukskreditkassans fordringsägare äro fåtaliga och dessutom sådana, att det med tämligen stor visshet torde kunna antagas, att de icke underlåta att taga kännedom om de av statsmakterna beslutade förändringarna i jordbrukskasseorganisationen och med avseende å jordbrukskreditkassan. För full säkerhets vinnande synes dock lämpligt, att styrelsen för jordbrukskreditkassan ålägges att till Kungl. Maj:t sist en månad efter beslutens ikraftträdande inkomma med av kassans revisorer bestyrkt förteckning å kassans fordringsägare ävensom bevis, att besluten blivit fordringsägarna delgivna.

Jämte ovan berörda uppgifter beträffande jordbrukskasserörelsens kapitalförsörjning bör enligt jordbrukskreditutredningens åsikt jordbruks-

kreditkassan bibehålla samtliga sina övriga för rörelsen synnerligen betydelsefulla funktioner såsom dess ledande organ, såväl inåt som utåt. Jordbrukskreditkassan bör således liksom hittills utöva tillsyn å centralkassorna och jordbrukskassorna samt verka för jordbrukskasserörelsens befrämjande och utveckling i allmänhet. Särskilt bör det åligga jordbrukskreditkassan att övervaka, att centralkassorna och jordbrukskassorna nöjaktigt fullgöra de dem åliggande uppgifter och noggrant iakttaga de bestämmelser, som äro meddelade med avseende å deras verksamhet och förvaltning. Ävenledes bör det tillkomma kassan att meddela centralkassorna och jordbrukskassorna de närmare föreskrifter rörande deras verksamhet och förvaltning, vilka finnas erforderliga utöver dem, som innehållas i författningarna eller i kassornas stadgar, givetvis under iakttagande av att sådana föreskrifter icke må vara av beskaffenhet, att därigenom rubbning sker i för rörelsen gällande grunder. Till den särskilda frågan om jordbrukskreditkassans inflytande på de av de lokala kassorna tillämpade räntesatserna återkommer jordbrukskreditutredningen i specialmotiveringen.

Statlig inspektion av jordbrukskasserörelsen. Såsom omförmälts anser jordbrukskreditutredningen inrättandet av en central statlig inspektionsmyndighet över jordbrukskasserörelsen utgöra ett viktigt led i de av utredningen förordade åtgärderna för stärkande av rörelsen och den kapitalplacerande allmänhetens tillit till densamma.

För närvarande äro centralkassorna och jordbrukskassorna underkastade övervakning från det allmännas sida genom särskilda av länsstyrelserna förordnade ombud. Då godkännande meddelas åt centralkassa, skall länsstyrelsen enligt gällande förordning förordna ett ombud att å det allmännas vägnar öva tillsyn över centralkassans och till densamma anslutna jordbrukskassors förvaltning och verksamhet. Ombudet skall deltaga i den årliga revisionen av centralkassans förvaltning och är dessutom berättigat att även eljest, när ombudet så finner gott, taga kännedom om centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas protokoll och bokföring samt värdehandlingar och kassabehållning. Ombudet äger att närvara vid styrelsens för centralkassan sammanträden med rätt att där yttra sig och få avvikande mening antecknad till protokollet. Det åligger ombudet att efter varje verkställd undersökning rörande centralkassans ställning och förhållanden i övrigt avgiva berättelse därom till länsstyrelsen ävensom att ofördröjligen underrätta länsstyrelsen, därest anledning synes ombudet hava förekommit, att det åt centralkassan eller någon jordbrukskassa meddelade godkännandet bör återkallas.

De ombud, som sålunda av länsstyrelserna äro förordnade, böra givetvis förväntas övervaka, att dessa kassor icke avlägsna sig från de riktlinjer, som statsmakterna uppdragit för deras verksamhet. Erfarenheten från olika områden av vårt bankväsen giver dock vid handen, att dylika

ombuds förmåga härutinnan ofta är ganska begränsad och att deras verksamhet i ingen mån kan ersätta den kontroll, som av en statlig central inspektionsmyndighet utövas. Samma skäl, som föranlett tillkomsten av bank- och sparbanksinspektionerna, synas motivera, att även för jordbrukskasserörelsen en central inspektionsmyndighet inrättas. Såsom ytterligare anledning för det allmänna att sörja för en effektiv övervakning av jordbrukskasserörelsen torde böra hänvisas till statens omfattande ansvarighet för rörelsens förbindelser. Icke minst önskvärd bör emellertid, såsom framhållits, åtgärden vara ur jordbrukskasserörelsens egen synpunkt. Det bör vara ägnat att väsentligt stärka allmänhetens förtroende för rörelsen, om denna är ställd under sakkunnig tillsyn. Vidare böra rörelsens olika organ kunna draga fördel av den rådgivande verksamhet, som inspektionsmyndigheten kommer att utöva. Slutligen må uppmärksammas, att denna myndighet icke skall såsom de allmänna ombuden övervaka endast centralkassorna och jordbrukskassorna utan självfallet skall ägna tillsyn även åt jordbrukskreditkassan. Härigenom blir inspektionen i olikhet med de allmänna ombuden i tillfälle att överblicka rörelsen i dess helhet och samarbetet mellan dennas särskilda delar.

Enligt utredningens mening finnas icke tillräckliga skäl för att, om en central inspektion inrättas, bibehålla de allmänna ombuden. Visserligen bör den kännedom, som dessa få förutsättas äga i fråga om kassornas lokalt begränsade verksamhet, vara till fördel ur inspektionssynpunkt, och det skulle med hänsyn härtill kunna övervägas, om icke jordbrukskasseinspektionen borde äga att utse särskilda ombud för centralkassorna med till dem anslutna jordbrukskassor. Då det emellertid bör förväntas, att inspektionen efter hand skall förvärva sig sådan kännedom om de lokala förhållanden, som erfordras för verksamhetens bedömande, och då inspektionen självfallet bör äga att vända sig till länsstyrelserna för upplysningar i olika hänseenden, anser sig utredningen böra förorda, att de allmänna ombuden indragas.

Vad angår organiserandet av inspektionen föreslår jordbrukskreditutredningen, att denna anordnas som en särskild myndighet, sidoordnad med men fristående från de redan förefintliga bank- och sparbanksinspektionerna. Mot en dylik fortsatt splittring av tillsynen över kreditinrättningarna kunna visserligen anföras vissa skäl. En mera rationell ordning skulle vara, att ett gemensamt verk inrättades för all inspektion av ifrågavarande art. Till förmån härför talar behovet av en enhetlig överblick över hela kreditväsendet, vilken bland annat skulle vara till fördel med hänsyn till att kredittagarna ofta hava sina krediter, mer eller mindre dolt, fördelade på kreditinstitut av olika slag. Emellertid skulle ett förslag med nu antydd innebörd antagligen möta gensagor från olika håll, varigenom risk komme att uppstå för ett fördröjande av inspektionens tillkomst. Även ett förläggande av jordbrukskasseinspektionen till endera av de två existerande inspektionsmyndigheterna skulle säkerligen giva anledning till me-

ningsskiljaktigheter. Att jordbrukskreditutredningen förordar inrättandet av en särskild inspektionsmyndighet för jordbrukskasserörelsen är dock icke väsentligen beroende av hänsynen till de svårigheter, som ett förslag enligt någotdera av de båda andra alternativen skulle kunna antagas framkalla, utan föranledes ej minst därav, att förhållandena med avseende å jordbrukskasserörelsen äro så egenartade, att det synes sakligt motiverat, att den inspektion, som här bör inrättas, gives i viss mån en annan skapnad än de två andra inspektionernas. Bankinspektionen övervakar ett trettiotal helt fristående banker. Sparbanksinspektionen övervakar närmare femhundra helt fristående sparbanker. Det är vid sådant förhållande naturligt, att dessa inspektioner inrättats såsom ämbetsverk, som stå helt utanför de kreditinstitut, som de övervaka. I nu ifrågavarande fall är läget i viss mån ett annat. Inspektionen skall avse en enda organisation, visserligen med ett mycket stort antal i olika hänseenden av varandra oberoende förgreningar, vilka dock samtidigt äro med varandra sammanbundna. Detta förhållande synes kunna motivera en inspektion, vilken icke så mycket som de tvenne andra står utanför den organisation, som med inspektionens verksamhet avses, utan är på ett närmare sätt anknuten till densamma.

Jordbrukskasseinspektionen torde kunna givas en ganska begränsad organisation. Endast två inspektörer torde vara erforderliga, båda förordnade av Kungl. Maj:t, av vilka den ene bör vara inspektionens chef. Inom inspektionen böra finnas företrädda såväl bankmässig erfarenhet som juridiska kunskaper. Utan att i lönefrågorna göra något bestämt förslag vill det förefalla utredningen antagligt, att avlöningen till inspektionens chef icke bör understiga den lägsta avlöning, som i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen finnes upptagen för ämbetsmän i chefsställning (lönegrad A1, å G-ort 13 020 kronor för år). Det må erinras, att chefen för sparbanksinspektionen åtnjuter lön av 15 000 kronor. Den andre inspektören synes böra erhålla samma lön som byråinspektör hos nyssnämnda inspektion. Vid uppskattandet av kostnaderna för jordbrukskasseinspektionen bör räknas med avlöning åt kontorsbiträde ävensom kostnader för inspektörernas resor samt hyra och övriga expenser. Sammanlagt torde årskostnaderna kunna beräknas till 45 000 à 50 000 kronor. Medan kostnaderna för bank- och sparbanksinspektionerna ersättas av bankerna respektive sparbankerna, torde kostnaden för jordbrukskasseinspektionen tills vidare böra bestridas av staten.

Synpunkter på frågan om en central kreditanstalt för jordbruket. Efterhand som jordbruksnäringen blivit i allt större omfattning byggd på penning- och kredithushållning, har naturligt nog frågan om inrättande av en central kreditanstalt för jordbrukets särskilda och olika slag av behov omfattats med stigande intresse. Det bör emellertid betonas, att önskemålet om en sådan kreditanstalt icke avser någon rubbning av den

förefintliga anordningen för tillgodoseende av jordbrukets behov av primär fastighetskredit genom allmänna hypoteksbanken och de till denna anslutna hypoteksföreningarna. Vad frågan gäller är de övriga kreditbehoven, med andra ord behoven av sekundära fastighetskrediter och driftskrediter. Dessa krediter — liksom för övrigt jämväl en betydande del av de primära fastighetskrediterna — erhållas för närvarande i väsentlig mån genom ett antal olika slag av kreditinstitut: sparbankerna, affärsbankerna och de till jordbrukskasseorganisationen anslutna kassorna. Under innevarande år har tillkommit den av staten inrättade fonden för sekundärlån mot inteckning i jordegendom.

Beträffande dessa olika anordningar må bemärkas, att sparbankerna, vilkas klientel i stor utsträckning utgöres av jordbrukare, endast i vissa hänseenden äro i tillfälle att tillgodose deras kreditbehov. Sålunda må växelkredit ej lämnas, ej heller kredit å checkräkning. Affärsbankerna med sina mångsidiga rörelsegrenar hava i främsta rummet inrättats för handelns och industriens behov av affärskrediter. Deras betydelse för jordbruket är, givetvis med avsevärda undantag, till stor del indirekt och giver sig till känna genom diskontering av de i jordbruket skapade affärsväxlarna. Allteftersom i samband med den ökade utvecklingen av de jordbruksekonomiska föreningarna jordbruksnäringen kommersialiserats, hava affärsbankerna tillhandagått med krediter och andra tjänster, som av sådana föreningar påkallas. Vad angår jordbrukskassorna äro dessa på medlemmarnas kooperativa ansvarighet grundade kreditorgan helt naturligt inrättade för att framför allt betjäna det mindre jordbrukets kreditbehov, om ock gränserna härutinnan äro och böra vara obestämda. Ganska uppenbart är vidare, att sådan jordbruksekonomisk föreningsverksamhet, som föranleder behov av affärskrediter av omfattande storlek och med svårbedömliga risker ävensom av tjänster, vilka förutsätta uppdriven bankteknik, icke bör eller kan erhålla dylika behov tillgodosedda genom jordbrukskasseorganisationen. Vidkommande slutligen lånerörelsen genom fonden för sekundärlån mot inteckning i jordegendom må erinras om att de anordningar, som träffats för denna lånerörelse, hava mera provisorisk karaktär.

Jordbrukskreditutredningen ansluter sig för sin del till uppfattningen, att en jordbrukets centrala kreditanstalt av betydande storleksordning, i stånd att bistå jordbruksnäringen med krediter och i samband därmed stående andra tjänster av alla olika slag, är eftersträvansvärd och säkerligen skulle lända modernäringen till stort gagn. Den kännedom om och det intresse för jordbrukets förhållanden, som en dylik kreditanstalt skulle representera, komme tvivelsutan att taga sig uttryck i en verksamhet, som bleve planmässigt inriktad på att befordra jordbrukets utveckling. Givet är, att någon monopolställning för en dylik kreditanstalt icke borde ifrågasättas. Fastmera är det antagligt, att konkurrensen med de övriga kreditinstituten skulle komma att bliva till nytta genom att utbreda och för-

djupa intresset för jordbruksnäringens utveckling genom en på lämpligaste sätt ordnad kreditförsörjning.

Jordbrukskreditutredningen har vid sina överväganden av förevarande spörsmål kommit till uppfattningen, att en dylik central kreditanstalt för jordbruket, när den förverkligas, bör inrättas i intim anslutning till jordbrukskasseorganisationen, dock under iakttagande av att därigenom icke de kooperativa principer, varå sistnämnda organisation är grundad, bliva åsidosatta eller till sitt värde förringade. Utredningen håller före, att även om lösningen av detta spörsmål på grund av olika omständigheter måste vara ganska svår, det dock är angeläget, att detsamma snarast möjligt upptages till behandling. Det för närvarande viktigaste synes emellertid vara att nu genomföra en sådan ordning för jordbrukskasserörelsen, att denna kan antagas bliva i önskvärd mån finansiellt självständig och utvecklingsduglig. Ett ytterligare skäl till något uppskov med den förenämnda stora frågan finner utredningen i den omständigheten, att vårt jordbruks ekonomiska och organisatoriska förhållanden för närvarande befinna sig i ett sådant utvecklingsskede, att den framtida gestaltningen av dem ter sig oklar och oviss.

Utredningen har tagit i betraktande, att Aktiebolaget Jordbrukarbanken angivit sitt program vara »att lämna stöd i första hand åt det svenska jordbruket, dess utövare och dess ekonomiska föreningsrörelse», och att denna bank äges av staten. Banken har ett filialnät omfattande ett fyrtiotal avdelningskontor, varvid dock bör bemärkas, att sådana kontor i åtskilliga viktiga delar av landet saknas. Dess inlåning från allmänheten uppgår till omkring 125 milj. kronor. Av den totala utlåningen faller enligt inhämtad uppgift något mera än två femtedelar på jordbruket och ungefär en fjärdedel på jordbruksekonomiska föreningar. Ungefär två tredjedelar av samtliga affärsbankers krediter till dylika föreningar lära tillhandahållas av jordbrukarbanken.

Det synes jordbrukskreditutredningen böra övervägas, huruvida icke denna bank borde kunna genom målmedvetna anordningar ställa sina tjänster till jordbrukets förfogande i än högre grad än som för närvarande är förhållandet och detta särskilt genom att inrikta sin verksamhet på sådana områden av jordbrukskredit, som icke nås av jordbrukskasserörelsen. Banken förfogar över betydande inlåningsmöjligheter. Ej minst krediter till stora jordbruksekonomiska organisationer, som äro av så betydande omfattning eller av den särskilda beskaffenhet i övrigt, att de icke kunna eller böra omhändertagas av jordbrukskasseorganisationen, borde lämpligen kunna tillgodoses av jordbrukarbanken.

Ett närmare och förtroendefullt samarbete mellan jordbrukskasseorganisationen och jordbrukarbanken med undvikande av olämplig konkurrens dem emellan synes jordbrukskreditutredningen vara väl förtjänt att i jordbrukets intresse taga under omprövning. Särskilt må framhållas de möjligheter, som borde finnas, att på dylik väg tillföra först-

nämnda organisation rörelsemedel i viss omfattning genom utnyttjande av de medel, som ej erfordras för bankens utlåning, vilken mera än nu torde böra ställas till förfogande för fyllande av jordbrukets kreditbehov. Härvid borde tagas i betraktande ett planmässigt tillgodogörande av bankens inlåningsöverskott och ett ändamålsenligt begagnande till båda institutens båtnad av de hos dem förefintliga rediskonteringsmöjligheterna. Enligt jordbrukskreditutredningens mening bör någon särskild organisation för här antydda samarbete icke ifrågasättas. Det väsentliga är, att den goda viljan till samarbete och känslan av att båda instituten arbeta för befordrande av ett gemensamt intresse äro tillfinnandes.

Någon lösning av frågan om inrättande av en jordbrukets centrala kreditanstalt åstadkommes givetvis icke genom ett sådant samarbete som här förordas, men väl må det antagas, att en dylik samverkan skall kunna leda till uppslag och erfarenheter, som kunna bliva till gagn, då huvudfrågan upptages till övervägannde.

Specialmotivering.

Förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor.

§ 1.

Denna paragraf överensstämmer med vad som för närvarande gäller. Bestämmelsen i andra stycket, att jordbrukskassa ej må tillhöra flera än en centralkassa, återfinnes i § 53 i 1930 års förordning om jordbrukets kreditkassor.

§ 2.

Definitionerna å centralkassa, jordbrukskassa och jordbruksekonomisk förening innebära icke någon ändring i gällande bestämmelser. Definitionen å jordbruksekonomisk förening återfinnes i § 3 i 1932 års förordning angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. I anledning av definitionen å penningförvaltande inrättning, vilket begrepp förekommer bland annat i förslagets § 31, må påpekas, att även hushållningssällskap bör i sin egenskap av fondförvaltare anses såsom inrättning, som här avses.

§ 3.

Paragrafen motsvarar § 1 i 1930 års förordning. Åt jordbrukskreditkassans uppgift att verka som förmedlare av krediter åt centralkassorna har i paragrafen givits uttryck.

§ 4.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

§§ 5 och 6.

Jämväl i fråga om dessa paragrafer hänvisas till den allmänna motiveringen. § 6 kompletteras av bestämmelser i förslagets §§ 38 och 57 om skyldighet för centralkassorna och jordbrukskassorna att i fråga om skötseln av sin rörelse och sina räkenskaper ställa sig jordbrukskreditkassans anvisningar till efterrättelse samt att tillhandagå dennas styrelse och revisorer med alla uppgifter rörande kassornas förhållanden, som av dem påkallas. I sistnämnda paragraf åläggas jordbrukskassorna enahanda skyldighet gentemot vederbörande centralkassa. Bestämmelser, som närmast motsvara de här ifrågavarande, finnas meddelade i §§ 33 och 54 i 1930

års förordning. I anledning av den i gällande § 33 förekommande föreskriften om skyldighet för centralkassa att vidtaga erforderliga åtgärder för en i allo sakkunnig uppsikt över och revision av anslutna jordbrukskassors verksamhet och förvaltning må nämnas, att ifrågavarande revision numera för centralkassornas räkning fullgöres av jordbrukskreditkassan, som för ändamålet anställt särskild revisionspersonal. Då denna anordning synes vara lämplig och till gagn för rörelsen, har nyssnämnda föreskrift om revision ansetts böra utgå. Däremot har i förslaget med plats i § 39 bibehållits den allmänna föreskriften om skyldighet för centralkassa att hålla noggrann uppsikt å de till kassan anslutna jordbrukskassornas verksamhet och förvaltning.

I detta sammanhang bör lämpligen något dryftas frågan om det inflytande, som bör tillkomma jordbrukskreditkassan på bestämmandet av de räntor, vilka inom jordbrukskasseorganisationen tillämpas. Jordbrukskreditkassan bör enligt jordbrukskreditutredningens mening under alla förhållanden så till vida äga påverka räntesättningen, att en ränteutveckling motverkas, som uppenbarligen strider mot rörelsens uppgifter. Kassan bör även vara i tillfälle att hindra onödigt stora avvikelser mellan de av olika kassor tillämpade räntesatserna, icke minst där fråga är om kassor med närbelägna verksamhetsområden. Å andra sidan är det obestridligt, att konkurrens med andra kreditinrättningar eller lokala förhållanden i övrigt kunna på sina håll motivera en räntesättning, vilken något avviker från den som eljest mera allmänt tillämpas. Härtill kommer med avseende å utlåningsräntorna, att marginalen mellan dem och inlåningsräntorna i viss utsträckning måste variera med hänsyn till kreditrisker, fonderings- och avskrivningsbehov samt omkostnadernas storlek. På grund av det nu sagda kan det svårligen komma i fråga, att jordbrukskreditkassan skulle kunna fastställa helt enhetliga räntesatser för samtliga kassor. Ej heller lärer det vara tänkbart, att jordbrukskreditkassan skulle kunna särskilt för varje kassa bestämma räntesatserna. Såvitt utredningen kan finna, bör jordbrukskreditkassans inflytande på räntesättningen hava den innebörd, att kassan äger att, i samråd med centralkassorna, angiva vissa gränser för inlåningsräntornas höjd samt har möjlighet att ingripa, om utlåningsräntorna i förekommande fall hållas på en nivå, som icke kan anses vara motiverad av rådande förhållanden. Utredningen anser det vara att förorda, att jordbrukskreditkassans befogenheter i nu berörda hänseenden icke fixeras i författning. Dess ingripanden synas böra anpassas efter vad som under olika tidsförhållanden kan vara lämpligt. I själva verket torde kassan redan nu i stort sett äga det inflytande över räntesättningen, som enligt det här sagda bör tillkomma densamma.

§ 7.

Enligt § 10 i 1930 års förordning skall styrelsen för jordbrukskreditkassan räkna fem ledamöter, av vilka en, som tillika skall vara ordfö-

rande i styrelsen, förordnas av Kungl. Maj:t, en utses av fullmäktige i riksgäldskontoret och de tre övriga väljas å kassans ombudsstämma.

Med hänsyn till den utomordentliga betydelse för jordbrukskasserörelsens framtida utveckling, som enligt jordbrukskreditutredningens förslag bör tillmätas jordbrukskreditkassans finansiella verksamhet inom rörelsen, vare sig denna tager sig uttryck i rådgivande eller förmedlande biträde åt centralkassorna eller i kreditgivning åt dem eller annorledes, synes det utredningen önskvärt, att bestämmelserna om styrelsens sammansättning bliva sådana, att genom dem tillfälle finnes berett Kungl. Maj:t att tillförsäkra styrelsen medverkan av en ledamot med bankmässig eller däremot svarande erfarenhet. Av denna anledning föreslås, att förutom styrelsens ordförande ytterligare en ledamot skall utses av Kungl. Maj:t. Då det ej finnes anledning att avvika från nu gällande grund för styrelsens sammansättning, att flertalet av dess ledamöter skall väljas å ombudsstämman, föreslås såsom följd av nyssnämnda ändring, att de valda ledamöternas antal skall ökas från tre till fyra. Eftersom en ledamot utses av fullmäktige i riksgäldskontoret, blir enligt utredningens förslag styrelseledamöternas antal sju mot för närvarande fem.

Förslaget att verkställande direktör skall utses av Kungl. Maj:t, därest icke det av styrelsen företagna valet biträtts av båda de av Kungl. Maj:t förordnade styrelseledamöterna, är att anse såsom en konsekvens av den föreslagna ändringen av styrelsens sammansättning.

§ 8.

Denna paragraf är lika lydande med § 11 i 1930 års förordning.

§ 9.

Jämlikt § 12 i 1930 års förordning skola ombud för centralkassorna årligen före utgången av juni månad samlas till ordinarie ombudsstämma å tid, som bestämmes av jordbrukskreditkassans styrelse. Då det uppgivits vara ett önskemål, att ombudsstämma äger rum före maj månads utgång, har ifrågavarande tidsbestämmelse jämkats i enlighet härmed. I övrigt överensstämma bestämmelserna i § 9 av förslaget med det nuvarande stadgandet.

§ 10.

Denna paragraf överensstämmer med § 13 i 1930 års förordning.

§ 11.

Enligt § 14 i 1930 års förordning skola jordbrukskreditkassans förvaltningskostnader, i den mån medel härför icke annorledes ställas till kassans förfogande, täckas genom erforderligt räntepålägg å de lån, som av kassan utlämnas. I förevarande paragraf har tillagts, att jordbrukskre-

ditkassan skall äga att för samma ändamål uttaga ersättning för den förmedling av krediter, som kassan ombesörjer.

Bland jordbrukskreditkassans förvaltningskostnader ingå även utgifter för den av kassan utövade revisionsverksamheten med avseende å centralkassor och jordbrukskassor. Det synes utredningen motiverat, att ombudsstämman erhåller befogenhet att besluta, att kostnaderna för sådan kontroll skola ersättas av centralkassorna i särskild ordning utan anlitande av de medel, som eljest stå till förfogande för jordbrukskreditkassans förvaltning.

§ 12.

Enligt förevarande paragraf skall varje års vinst av jordbrukskreditkassans rörelse avsättas till en reservfond för kassan. Skäl synes icke föreligga att ålägga jordbrukskreditkassan att, på sätt föreskrives i § 7 i 1930 års förordning, placera reservfonden i obligationer eller inteckningar av särskilda slag. De i reservfonden ingående medlen böra få användas i kassans rörelse.

I förslaget har icke upptagits den i § 6 av nuvarande förordning förekommande bestämmelsen, att avkastningen av reservfonden må, då fonden överstiger två procent av kassans skulder, användas till beredande av lättnad för centralkassorna. Denna bestämmelse torde sakna praktisk betydelse.

§ 13.

Denna paragraf har sin motsvarighet i § 15 av 1930 års förordning.

§ 14.

Bestämmelserna i förevarande paragraf äro likalydande med dem i första stycket av § 18 i 1930 års förordning. I förslaget har icke upptagits den i andra stycket av sistnämnda paragraf förekommande föreskriften, att vid fastställande av centralkassas verksamhetsområde hänsyn skall tagas till att kassans styrelse utan svårighet eller oskäliga kostnader skall kunna övervaka de anslutna jordbrukskassornas verksamhet samt bedriva en effektiv upplysnings- och organisationsverksamhet för kasserörelsens befrämjande inom verksamhetsområdet. Sedan centralkasseorganisationen numera genomförts över så gott som hela landet, synes behov icke föreligga av en bestämmelse av dylik beskaffenhet.

§§ 15 och 16.

Innehållet i dessa paragrafer överensstämmer med motsvarande föreskrifter i § 19 i 1930 års förordning och § 4 i 1932 års förordning.

I detta sammanhang må påminnas om att jordbrukskreditkassans styrelse i förut omnämnda skrivelse av den 13 december 1933 fäst uppmärk-

samheten på förefintligheten av vissa av jordbrukare ägda och drivna företag, vilka till sin verksamhet äro likartade med jordbrukskooperativa föreningar, ehuru de hava form av aktiebolag eller enkla bolag. Styrelsen har ansett, att möjlighet borde beredas även för ifrågavarande slag av företag att vinna anslutning till och kredit hos jordbrukskasserörelsen.

Jordbrukskreditutredningen får erinra om att aktiebolag, som hava till ändamål att idka jordbruk, redan äro berättigade till inträde i jordbrukskasserörelsen, nämligen såsom medlemmar av jordbrukskassor. Utredningen finner icke tillräckliga skäl föreligga att medgiva sådana aktiebolag rätt att bliva medlemmar även av centralkassor, liksom ej heller att möjliggöra för andra aktiebolag att inträda vare sig i central- eller jordbrukskassor. Vad angår de enkla bolagen bör ihågkommas, att sådant bolag enligt lagen om handelsbolag och enkla bolag ej bildar något rättssubjekt; det kan således ej förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter. Härav följer, att det ej bör ifrågasättas, att kredit skall kunna lämnas dylikt bolag. Det synes vara att förorda, att, då ett antal jordbrukare överenskommit att för gemensam räkning exempelvis anskaffa en maskin eller ett avelsdjur, förekommande kreditbehov tillgodoses därigenom att en av bolagsmännen ställer sig såsom låntagare, medan de övriga teckna solidarisk borgen.

§ 17.

De här meddelade stadgandena om jordbrukskassornas och de jordbruksekonomiska föreningarnas insatser i centralkassa äro hämtade från § 21 i 1930 års förordning och § 5 i 1932 års förordning.

Nuvarande bestämmelsen att insats skall erläggas kontant har i förslaget kompletterats med föreskrift, att betalning skall ske i fråga om jordbrukskassas insats omedelbart efter vederbörande medlems inträde i jordbrukskassan och i fråga om jordbruksekonomisk förening omedelbart efter föreningens inträde i centralkassa. Denna föreskrift bör icke anses utgöra hinder för att av praktiska skäl insatserna från jordbrukskassa av kassan samlas för att inbetalas exempelvis ett par gånger om året och att kassan i avbidan därå krediterar centralkassan för beloppet.

Enligt nuvarande bestämmelser skola medel, som centralkassa är skyldig fondera, tillföras kassans säkerhetsfond. Såvitt jordbrukskreditutredningen kan bedöma avses emellertid härmed sådan reservfond, varom i lagen om ekonomiska föreningar lämnas föreskrifter. Utredningen använder i enlighet därmed i sitt förslag beteckningen reservfond för den ifrågavarande fonden.

§ 18.

Beträffande innebörden av den i denna paragraf upptagna bestämmelsen hänvisas till vad som anföres i motiveringen till § 45.

§ 19.

Stadgandet i förevarande paragraf återfinnes i § 22 i 1930 års förordning och andra stycket av § 5 i 1932 års förordning.

§ 20.

De i denna paragraf meddelade bestämmelserna om centralkassornas uttaxeringsrätt överensstämma med vad som gäller enligt § 23 i 1930 års förordning. Det har intagits en erinran om att betalning av uttaxerat belopp icke föranleder minskning i medlems ansvarighet enligt § 19.

§§ 21 och 22.

Beträffande de här föreslagna bestämmelserna om centralkassas grundfond hänvisas till den allmänna motiveringen.

Bestämmelser om rätt för kassa att tillfälligtvis taga i anspråk grundfondsobligationer, motsvarande de angående jordbrukskreditkassans grundfond nu gällande, föreslås icke i fråga om här ifrågavarande grundfonder. För tillfälligt avhjälpande av uppkommande likviditetssvårigheter böra, på sätt i den allmänna motiveringen utvecklats, andra utvägar anlitas.

De statsobligationer, som för närvarande tjäna såsom säkerhet för centralkassornas fordringsägare, för varje kassa till beloppet avsevärt understigande den grundfond, som enligt förslaget skulle tillkomma kassan, förutsättas, såsom förut nämnts, skola till statsverkets förfogande återgå i sammanhang med grundfondsobligationernas tillhandahållande.

§ 23.

Denna paragraf motsvarar § 24 i 1930 års förordning.

Enligt sistnämnda paragraf äger centralkassa under angiven förutsättning bestämma, att någon del av årsvinsten skall disponeras för annat ändamål än fondering. Befogenhet härtill inträder, då säkerhetsfonden uppgår till ett belopp, motsvarande tio procent av kassans utlåning vid utgången av senast förflutna räkenskapsåret jämte hälften av insättarnas behållning vid samma tidpunkt. Jordbrukskreditutredningen föreslår den ändring, att ifrågavarande befogenhet skall inträda, då kassas reservfond uppgår till ett belopp, motsvarande tjugufem procent av kassans inlåning vid utgången av senast förflutna räkenskapsåret.

§ 24.

Paragrafen motsvarar § 25 i 1930 års förordning.

§ 25.

Denna paragraf har samma innehåll som första stycket av § 26 i 1930 års förordning. Dess bestämmelser utgöra självfallet icke hinder för att

kassa, som för skyddande av sin fordringsrätt övertagit egendom, därefter förvaltar densamma i avbidan på att lämpligt tillfälle till försäljning skall yppa sig. Angående kassas handhavande av här avsedd egendom böra de i lagen om bankrörelse givna bestämmelser i detta ämne tjäna till vägledning.

§ 26.

Bestämmelsen i första stycket om de kreditformer, som må användas, nämligen reverslån, räkningskredit och växeldiskontering, överensstämmer med andra stycket av § 26 i 1930 års förordning.

I tredje stycket av sistnämnda paragraf stadgas, att av medel, vilka centralkassa anskaffat genom upptagande av lån, högst en fjärdedel må utlämnas såsom lån å längre tid än ett år samt att minst sex tiondelar av de hos kassan insatta medlens sammanlagda belopp skola redovisas i kassareserv eller i lån å återbetalningstid, som ej överstiger ett år. Dessa bestämmelser synas utredningen icke nöjaktigt överenstämma med de grundsatser, vilka böra gälla i fråga om lånevillkoren inom jordbrukskasserörelsen. Det lärer vara oundgängligt, att all kredit är kortfristig, antingen beviljad för viss begränsad tid eller beviljad att löpa tillsvidare med viss kort uppsägningstid. Detta utesluter givetvis icke, att krediter kunna förekomma, som i realiteten äro långfristiga, men rätt till uppsägning från kassans sida eller skyldighet till omsättning från låntagarens sida efter viss begränsad tid måste alltid finnas. Dessa principer, vilka i praktiken tillämpas och erhållit uttryck i av jordbrukskreditkassan till kassorna meddelade anvisningar, böra enligt utredningens mening fastslås genom föreskrifter i författningen. De bestämmelser härom, som upptagits i förevarande paragraf, ansluta sig nära till de för bankerna gällande reglerna. De böra, liksom för närvarande är förhållandet, kompletteras genom anvisningar eller föreskrifter av jordbrukskreditkassan.

§ 27.

Medan i gällande författningar föreskrifter äro meddelade om kredittagares skyldighet att ställa säkerhet för kredit hos jordbrukskreditkassan — vilka föreskrifter såsom förut nämnts icke kunnat efterföljas —, för jordbruksekonomisk förenings kredit hos centralkassa ävensom för kredit hos jordbrukskassa, saknas dylik föreskrift i fråga om jordbrukskassas kredit hos centralkassa.

I förevarande paragraf har upptagits föreskrift, att för all kredit, som av centralkassa lämnas, skall ställas fullt betryggande säkerhet. Därjämte hava meddelats vissa allmänna bestämmelser angående säkerhetens beskaffenhet, vilka, såvitt angår kreditgivningen till jordbrukskassor, kompletteras genom de i förslagets § 53 meddelade motsvarande bestämmelserna angående säkerhet, som skall ställas hos jordbrukskassa för till

medlem av kassan utlämnad kredit. Bestämmelserna ansluta sig nära till dem, som gälla för banker och sparbanker. Särskilt må erinras om att föreskriften, att kredit ej må lämnas enbart mot inteckning i jordbruksinventarier eller förlagsinteckning, vilken föreskrift överensstämmer med inom jordbrukskasserörelsen tillämpad praxis, har motsvarighet i de för banker och sparbanker gällande reglerna. Det synes självfallet, att, i den mån kreditgivning med aktier såsom säkerhet skulle förekomma, denna bör äga rum under iakttagande av enahanda försiktighetsregler, som i lagen om bankrörelse finnas föreskrivna. Uttryckligt stadgande härom i författningstexten har emellertid ej ansetts erforderligt. Utredningen förutsätter, att de allmänna bestämmelserna i författningen skola, såsom redan nu sker, utbyggas genom närmare föreskrifter eller anvisningar av jordbrukskreditkassan.

§ 28.

Denna paragraf, innehållande bestämmelser om den kredit, som högst må meddelas jordbrukskassa, har samma innehåll som § 27 i 1930 års förordning. I sak åstadkommes emellertid viss ändring genom de förändringar i fråga om delaktighetsunderlag för fastighet, som beträffande jordbrukskassorna föreslås. Detta spörsmål behandlas i motiveringen till § 44.

§ 29.

I denna paragraf meddelas bestämmelser om den kreditbegränsning, som skall gälla beträffande de jordbruksekonomiska föreningarna.

De i detta ämne gällande bestämmelserna återfinnas i § 6 i 1932 års förordning. I dem har fastställts enahanda lånemaximum av 200 kronor per andel, som gäller i fråga om jordbrukskassorna. Däremot finnes icke någon motsvarighet till den rätt till primär inteckningskredit utöver lånemaximum, som beträffande jordbrukskassorna är meddelad.

Jordbrukskreditkassans styrelse har i sin förenämnda skrivelse av den 13 december 1933 hemställt, att jordbruksekonomisk förening måtte, i likhet med vad fallet vore för medlem av jordbrukskassa, beredas möjlighet att mot tecknande av andel i centralkassa erhålla primärlån till högst sextio procent av gällande taxeringsvärde å föreningen tillhörig fastighet. Dock borde styrelsen för jordbrukskreditkassan, om denna framställning bifölles, åläggas att utarbeta noggranna bestämmelser för ifrågavarande belåningsform.

Jordbrukskreditutredningen anser skäligt, att de jordbruksekonomiska föreningarna icke utestängas från den möjlighet att utöver andelskrediten erhålla primärlån i jordbruksfastighet, vilken för närvarande tillkommer jordbrukskassorna. Huruvida en sådan fastighet tillhör en enskild jordbrukare eller en jordbruksekonomisk förening synes icke böra i och för sig hava någon avgörande betydelse i kreditavseende. I likhet med jordbrukskassa må därför enligt utredningens förslag jordbruks-

ekonomisk förening kunna komma i åtnjutande av primärkredit inom sex tiondelar av belånad jordbruksfastighets värde. Då emellertid ifrågavarande krediter kunna antagas ofta vara jämförelsevis stora och det även ur andra synpunkter kan vara lämpligt, att jordbrukskreditkassan erhåller en viss överblick av denna utlåning, föreslår utredningen, att centralkassa skall vara skyldig att inhämta medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan, innan primärlån utlämnas till jordbruksekonomisk förening.

Från de jordbruksekonomiska föreningarnas sida torde det emellertid även och främst vara ett önskemål, att möjlighet beredes dessa föreningar att erhålla primärlån mot säkerhet i andra fastigheter än jordbruksfastigheter. Härvid ifrågakomma fastigheter, i vilka äro inrymda mejerier, slakterier eller andra anläggningar av industriell karaktär. Såsom jordbrukskreditutredningen i den allmänna motiveringen framhållit, äro de större föreningskrediterna, exempelvis till centralföreningar, av sådan omfattning och natur, att de icke lämpligen höra hemma i jordbrukskasserörelsen. Däremot synas förhållandevis mindre krediter till lokala föreningar väl kunna omhänderhavas av denna rörelse. Emellertid torde det vara otvivelaktigt, att kreditgivning mot säkerhet av inteckning i här ifrågavarande slag av fastigheter i allmänhet är förenad med större risker än utlåning mot säkerhet i jordbruksfastigheter. Sådana fastigheter, som här avses, äro särskilt inrättade för sitt ändamål, och om de överhuvud taget skola kunna användas på annat sätt, erfordras ombyggnadsåtgärder med därav följande kostnader. Med hänsyn härtill och då marknaden för dylika fastigheter av naturliga skäl är ytterst begränsad, måste särskild försiktighet iakttagas vid långivning mot säkerhet i dem. I jordbrukskreditutredningens förslag inskränkes därför centralkassas rätt att till jordbruksekonomisk förening utöver andelskredit bevilja lån mot primärinteckning i annan fastighet än jordbruksfastighet till att avse högst fyra tiondelar av fastighetens taxeringsvärde. Vidare föreligga här än starkare skäl än beträffande jordbruksfastigheter att göra utlämnandet av lån beroende av medgivande från jordbrukskreditkassan. Det bör åligga styrelsen för denna kassa att vaka över att ifrågavarande kreditgivning utövas med den största försiktighet. Ofta torde det vara väl motiverat att vid prövning av ansökan om lån mot säkerhet i en för speciellt ändamål byggd fastighet verkställa särskild värdering av fastigheten, varvid dock vid belåningen den i författningen angivna belåningsgränsen självfallet icke må överskridas.

Enligt andra stycket av § 6 i 1932 års förordning må centralkassas sammanlagda utlåning till jordbruksekonomiska föreningar icke överstiga en tiondel av det sammanlagda lånemaximum, som gäller för medlemmarna i de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna, Kungl. Maj:t dock obetaget att för särskilt fall medgiva undantag från denna begränsning.

Styrelsen för jordbrukskreditkassan har i sin nyssnämnda skrivelse hänvisat till att anslutningen av jordbruksekonomiska föreningar till jordbrukskasserörelsen avsevärt ökats under den senaste tiden. En del av dessa organisationer hade behov av lån hos rörelsen, men då centralkassorna icke ägde rätt att till ekonomiska föreningar utlåna mer än en tiondel av de till centralkassorna anslutna medlemmarnas lånemaximum, hade svårighet uppstått att i skälig utsträckning tillgodose föreningarnas kreditbehov. Styrelsen hemställde därför om sådan ändring av gällande bestämmelse, att centralkassas utlåning till ekonomiska föreningar finge utgöra en femtedel i stället för en tiondel av medlemmarnas sammanlagda lånemaximum.

Enligt jordbrukskreditutredningens mening bör centralkassornas uppgift såsom i första hand långivare till jordbrukskassorna i författningen erhålla uttryck genom att utlåningen till ekonomiska föreningar begränsas inom en i förhållande till övrig utlåning tämligen trång ram. Var gränsen skall dragas, är givetvis en lämplighetsfråga. Det synes dock utredningen som om centralkassas utlåning till ekonomiska föreningar borde kunna, i enlighet med vad som avses med styrelsens för jordbrukskreditkassan framställning, utsträckas till en femtedel av de anslutna jordbrukskassornas lånemaximum.

I detta sammanhang må erinras, hurusom år 1933 i banklagen införts en föreskrift av innehåll, att bank skall vara pliktig ägna särskild uppmärksamhet åt att icke till samma eller med varandra i väsentlig ekonomisk intressegemenskap förbundna kredittagare eller mot säkerhet av aktier i samma eller i dylik gemenskap förbundna aktiebolag beviljas kredit i sådan omfattning, att därav kan uppkomma fara för bankens säkerhet. Den princip, varåt denna regel giver uttryck, bör uppenbarligen äga tillämpning beträffande alla kreditinrättningars utlåningsverksamhet. Med avseende å jordbrukskasserörelsen synes det föreligga särskild anledning att skänka uppmärksamhet häråt, då det gäller centralkassornas utlåning till de jordbruksekonomiska föreningarna. Utredningen anser likväl icke behövligt, att föreskrift i ämnet införes i författningen för jordbrukskasserörelsen. Det bör åligga jordbrukskreditkassan och jordbrukskasseinspektionen att övervaka utlåningsverksamheten ur här ifrågavarande synpunkt.

§ 30.

Den här meddelade definitionen av inlåning är redan omnämnd i den allmänna motiveringen.

§ 31.

Denna paragraf motsvarar § 28 i 1930 års förordning.

Det bör förutsättas, att sådant medgivande för centralkassa att förskaffa sig kredit hos penningförvaltande inrättning, som här avses, mer-

endels meddelas genom allmänna föreskrifter, angivande karaktären av de inrättningar, som böra anlitas, och allmänna kreditvillkor.

I detta sammanhang må erinras om att enligt reglementena angående förvaltningen av riksförsäkringsanstaltens olycksfallsförsäkringsfond, pensionsförsäkringsfonden och de i postsparbanken innestående medlen lån må utlämnas till svenska jordbrukskreditkassan, varemot centralkassorna numera icke finnas upptagna bland de i reglementena nämnda låntagarna. Det synes självfallet, att de av utredningen framlagda förslagens genomförande bör föranleda ändringar i de nu berörda stadgandena.

§ 32.

Denna paragraf motsvaras av § 29 i 1930 års förordning. Angående skälen till de ändringar, vilka föreslås, och innebörden av dem hänvisas till den allmänna motiveringen ävensom motiveringen till 2 § i jordbrukskreditutredningens förslag till lag med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

§ 33.

Enligt § 30 i 1930 års förordning skall centralkassa vara skyldig att i tillgångar, bestående av statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda obligationer eller fordran hos riksbanken eller inländskt bankbolag eller ock i lån mot säkerhet i inteckning i jordbruksfastighet inom hälften av fastighetens jordbruksvärde enligt gällande taxering, redovisa kassareserv, som tillsammans med den inneliggande kassan motsvarar minst en tiondel av insättarnas behållning. Denna bestämmelse ansluter sig nära till vad som i fråga om sparbanks kassareserv är stadgat i 29 § sparbankslagen.

Enligt jordbrukskreditutredningens mening bör det anses betingat av jordbrukskasserörelsens verksamhet med utlåning som väsentlig uppgift, att kassareserven i likhet med vad som gäller för affärsbankerna i större utsträckning än i fråga om sparbankerna må placeras genom utlåning. Med hänsyn härtill synes lämpligt, att författningens bestämmelse angående kassareserv så avfattas, att huvudvikten icke i samma mån som nu synes vara fallet lägges på obligationer, utan bör stadgandet angiva, att kassareserv må i lika mån kunna placeras i för ändamålet lämpliga reverser och växlar. Då kassareservens syfte är att trygga centralkassas likviditet, måste självfallet på såväl obligationer som reverser och växlar, vilka äro avsedda att ingå i kassareserv, uppställas det krav, att de skola kunna med lätthet försäljas eller belånas. Jordbrukskasseinspektionen bör äga att, där så erfordras, meddela närmare föreskrifter angående de tillgångar, som må godkännas såsom kassareserv.

Kassareserven skall, såsom nämnts, enligt den gällande bestämmelsen motsvara minst en tiondel av insättarnas behållning. Kassareservens storlek synes emellertid böra vara beroende icke endast av insättningar-

nas belopp utan även av centralkassans övriga förbindelser. Det skulle visserligen vara motiverat, att härvid toges hänsyn icke blott till förbindelser, vilka det åligger centralkassa att fullgöra vid anfordran, utan även till förbindelser med kort uppsägningstid. Då det emellertid kan vara tveksamt, vilka förbindelser som borde ingå i sistnämnda kategori, föreslår utredningen, att kassareservens belopp visserligen endast fastställes i förhållande till avistaförbindelserna men till så högt belopp som tjugufem procent av dessa.

§ 34.

Beträffande innehållet i denna paragraf, som motsvarar § 31 i 1930 års förordning, hänvisas till den allmänna motiveringen.

§ 35.

Denna paragraf har samma innehåll som § 32 i 1930 års förordning.

§ 36.

Enligt andra stycket av § 5 i 1932 års förordning äger jordbruksekonomisk förening såsom medlem av centralkassa deltaga i avgörandet av kassans angelägenheter med allenast en tiondels röst.

Jordbrukskreditkassans styrelse har i sin skrivelse den 13 december 1933 — under hänvisning till att jordbruksekonomiska föreningar i allt större utsträckning anslutit sig till organisationen — uttalat sig för att dessa borde erhålla större inflytande på centralkassornas förvaltning än hittillsvarande bestämmelser medgåve. Centralkassornas karaktär av centralorganisation för jordbrukskassorna borde dock å andra sidan givetvis bibehållas. Med åberopande härav har styrelsen föreslagit, att gällande bestämmelser skulle så ändras, att ansluten jordbruksekonomisk förening skulle äga en röst, men att det högsta sammanlagda antalet röster, som skulle kunna tillkomma jordbruksekonomiska föreningar vid centralkassas föreningsstämma, icke skulle få överstiga en femtedel av det samfällda röstetalet vid stämman.

Jordbrukskreditutredningen anser de gällande bestämmelserna i förevarande hänseende vara lika väl ägnade som de av jordbrukskreditkassan föreslagna att anpassa de jordbruksekonomiska föreningarnas rösträtt efter det inflytande inom rörelsen, som lämpligen bör tillkomma dem, och föreslår fördenskull, att den nuvarande föreskriften bibehålles oförändrad.

§ 37.

Enligt 52 a § banklagen äger bankaktiebolag icke utan Konungens tillstånd utöva verksamhet vid avdelningskontor å annan ort än där huvudkontoret är beläget. Beträffande sparbank stadgas i 21 § sparbankslagen, att sådan inrättning ej må utan länsstyrelsens tillstånd utöva verksamhet vid avdelningskontor å annan ort än där styrelsen har sitt säte

och ej heller genom sparbankskommitté å ort utom sparbankens verksamhetsområde.

Jordbrukskreditutredningen anser det lämpligt, att enahanda princip kommer till uttryck i förevarande förordning genom en föreskrift, att centralkassa icke utan tillstånd av styrelsen för jordbrukskreditkassan må inrätta kontor å annan ort än där styrelsen för centralkassan har sitt säte. Denna föreskrift har intagits i § 37. Det må tilläggas, att utredningen anser, att tillstånd, som här avses, ej bör meddelas med mindre visshet erhållits, att ej heller jordbrukskasseinspektionen har något att erinra mot avdelningskontorets inrättande.

§§ 38 och 39.

Beträffande dessa paragrafer hänvisas till motiveringen till § 6.

§ 40.

I fråga om denna paragraf hänvisas till motiveringen till § 58.

§ 41.

Denna paragraf överensstämmer i sak med § 37 i 1930 års förordning.

§ 42.

Jordbrukskreditutredningen har i denna paragraf upptagit den i § 41 i gällande förordning förekommande bestämmelsen, att jordbrukskassas verksamhetsområde skall vara sammanhängande och skilt från andra jordbrukskassors.

I samma § 41 är även införd en föreskrift, att jordbrukskassas verksamhetsområde ej må göras större än att kassans medlemmar kunna förutsättas känna varandras personliga och ekonomiska förhållanden. Denna regel giver uttryck åt principer, som böra ligga till grund för den kooperativa föreningsrörelsen, och enligt jordbrukskreditutredningens mening bör den i största möjliga utsträckning tjäna till rättesnöre vid jordbrukskasseorganisationens uppbyggnad. Det är givet, att kassemedlemmarnas kännedom om varandras förhållanden med hänsyn till deras gemensamma solidariska ansvar måste anses utgöra en icke oviktig garanti för en försiktig kreditprövning. Härtill kommer, att vid en organisation med ett jämförelsevis litet verksamhetsområde för varje jordbrukskassa behov icke finnes av bankutbildad personal i samma utsträckning som eljest skulle vara fallet utan förvaltningen kan ombesörjas av förtroendemän på orten mot en ringa ersättning. Den avfattning regeln erhållit synes dock vara sådan, att den, ordagrant tolkad, svårligen kan undantagslöst tillämpas. Utredningen föreslår fördenskull den jämkning av densamma, att jordbrukskassas verksamhetsområde ej må vara större än att kassans medlemmars personliga och ekonomiska förhållanden kunna av kassans ledning överblickas och följas.

§ 43.

I § 42 i 1930 års förordning stadgas, att till medlem av jordbrukskassa icke må antagas annan än i Sverige bosatt svensk undersåte eller här i landet registrerat aktiebolag, som har till ändamål att idka jordbruk. Denna bestämmelse innebär, att även andra än ägare eller brukare av jordbruksfastighet eller därmed likställd fastighet kunna bliva medlemmar av jordbrukskassa. Det är upplyst, att det förekommit, att hustrur och barn till jordbrukare samt tjänstefolk tillåtits ingå som medlemmar i jordbrukskassa liksom även att statliga förvaltningsbidrag uppburits jämväl för sådana medlemmar. Enligt jordbrukskreditutredningens mening böra icke andra personer kunna ingå såsom medlemmar i jordbrukskassa än sådana, som själva äga eller bruka jordbruks- eller liknande fastighet. Utredningen har avfattat § 43 i enlighet därmed. I 20 § lagen om ekonomiska föreningar stadgas bland annat, att ledamot i förenings styrelse skall vara medlem av föreningen eller, där bolag eller annan samfällighet är medlem av föreningen, delägare i samfälligheten. Med hänsyn härtill och då det synes önskvärt, att i styrelsen för jordbrukskassa skall kunna ingå en eller annan person, som icke är aktiv jordbrukare, exempelvis en kommunal förtroendeman eller en bankman, ävensom att det ej förhindras, att föreståndaren eller verkställande direktören i centralkassa skall kunna utses till ledamot i centralkassans styrelse, föreslår utredningen det undantag från huvudregeln, att såsom medlem av jordbrukskassa, ändå att han icke äger eller brukar jordbruks- eller därmed likställd fastighet, skall kunna intagas ledamot eller suppleant i kassans styrelse liksom även föreståndare eller verkställande direktör för den centralkassa, till vilken kassan är ansluten. Väljes med stöd av denna bestämmelse till ledamot eller suppleant i jordbrukskassans styrelse någon, som ej är medlem av kassan, måste valet av honom äga rum under det villkor, att han omedelbart inträder i kassan.

§ 44.

Denna paragraf motsvarar § 43 i 1930 års förordning. Den skiljer sig från de gällande bestämmelserna i vissa hänseenden, som nedan angivas.

Jordbrukskreditutredningen har tagit under övervägande, huruvida icke vid bestämmandet av medlems delaktighetsunderlag och jämväl vid det fastställande av primärlåns belopp, varom stadgas i förslaget till § 54, hänsyn även borde tagas till fastighets skogsvärde. Såvitt utredningen kan finna, är det till fördel för skogsägare att hava tillgång till kredit hos jordbrukskassorna. Å andra sidan måste för jordbrukskassornas del en given förutsättning för dylikt medgivande vara, att skogsbelåningen icke medför avsevärda risker. Härvid bör ihågkommas, att det icke är fråga om någon medlemmarnas rättighet att erhålla andelskredit respektive primärlån. Huruvida eller till vilket belopp lån i det särskilda fallet skall utlämnas, blir självfallet beroende av om vederbörande kassa finner den erbjudna säkerheten betryggande.

I stort sett torde det kunna göras gällande, att skogsvärdet sett på längre sikt är fullt så konstant som jordbruksvärdet och att skogen överhuvud taget erbjuder en säkerhet, som icke i och för sig bör anses underlägsen säkerhet i jordbruksegendom. Det må här erinras om att hypoteksföreningarna enligt år 1930 vidtagna ändringar i grunderna för deras verksamhet äga utlämna hypotekslån mot säkerhet i skogsegendom. För säkerställande av hypoteksföreningarnas skogsbelåning har emellertid särskild lagstiftningsåtgärd ansetts erforderlig; lagen den 6 juni 1930 om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet har för ändamålet utfärdats. Det skulle kunna ifrågasättas, om icke ett medgivande av skogsbelåning inom jordbrukskasserörelsen borde förutsätta en liknande åtgärd till förebyggande av att kreditgivarens rätt bleve satt i fara genom en alltför omfattande avverkning å den belånade skogsegendomen. Härvid är likväl att märka, att, medan hypoteksföreningarnas utlåning är långfristig, de inom jordbrukskasserörelsen utlämnade lånen enligt utredningens förslag alltid skola vara ställda på relativt kort tid eller på kort tids uppsägning. Med hänsyn till den möjlighet centralkassorna och jordbrukskassorna sålunda komma att äga att i förekommande fall fordra återbetalning av eller avbetalning å lån, synes det icke vara erforderligt att, därest nämnda kassor erhålla rätt till belåning av skog, utsträcka lagstiftningen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet till att jämväl avse jordbrukskasserörelsens utlåning. I detta sammanhang må därjämte betonas betydelsen av att de i jordbrukskasserörelsen förekommande lånereverserna och kreditkontrakten alltid, såsom hittills plägat vara förhållandet, avfattas med vederbörande kassa förbehållen rätt till omedelbar uppsägning av krediten, för den händelse säkerheten för densamma skulle enligt kassans mening undergå försämring.

Vid bedömandet av de olika på förevarande spörsmål inverkande omständigheterna har jordbrukskreditutredningen kommit till uppfattningen, att övervägande skäl tala för att egendoms skogsvärde bör få medräknas vid bestämmande av medlems delaktighetsunderlag liksom vid utlämnande av primärlån, och avfattat bestämmelserna i enlighet härmed.

Enligt de nuvarande föreskrifterna om fastställande av delaktighetsunderlag och om grunderna för utlämnande av primärlån är såsom jordbruksfastighet även att anse fastighet, varå, utan samband med jordbruk, trädgårdsskötsel, hönsskötsel, fiskodling eller annan därmed jämförlig verksamhet bedrives såsom självständig näring. Bestämmelse med samma innebörd upptages jämväl i utredningens förslag. Med jordbruksfastighet likställes emellertid i förslaget dessutom sådan mindre fastighet, som användes av hantverkare eller annan arbetare, vilken beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet. Det synes utredningen naturligt, att en yrkesidkare på landsbygden, som i sin yrkesutövning väsentligen anlitas av traktens jordbrukare och vilkens

intressen äga stark anknytning till jordbruket, bör, om han är fastighetsägare, få ingå såsom delägare i ortens jordbrukskassa och kunna erhålla lån från denna. Det torde icke heller ur risksynpunkt möta några betänkligheter att medgiva jordbrukskassa att utlämna lån mot säkerhet i sådan mindre fastighet, varom nu är fråga. Emellertid anser sig utredningen böra betona, att den givna förutsättningen för de undantagsbestämmelser, för vilka nu redogjorts, måste vara, att desamma vid tillämpningen icke tillåtas överskrida den begränsning, som skäligen bör anses vara för dem avsedd. Sålunda bör den omständigheten, att ett industriföretag, exempelvis ett kraftverk eller ett tegelbruk, kan anses drivas till mer eller mindre direkt gagn för jordbruket, icke få föranleda till att rörelsen må i här ifrågavarande avseende bedömas såsom en med jordbruket jämförlig verksamhet.

Slutligen må nämnas, att den ovan omförmälda bestämmelsen i utredningens förslag till § 43 om undantag från stadgandet, att medlem av jordbrukskassa skall vara ägare eller brukare av sådan fastighet, som i § 44 sägs, föranlett den föreskrift i sistnämnda paragraf, att medlem, som med undantaget avses, icke må vara delaktig i kassan med mera än en andel.

§ 45.

Jämlikt § 44 i 1930 års förordning må medlems insats icke understiga fem kronor för varje andel, medlemmen äger i kassan. Av de såsom insatser tecknade beloppen skola sjuttio procent sammanföras under benämning jordbrukskassans insatskapital, tio procent, dock högst femtio öre per andel, användas såsom kassans insats i centralkassan och återstoden tillföras jordbrukskassans reservfond. Ifrågavarande bestämmelser hava i § 45 av utredningens förslag upptagits med i huvudsak oförändrat innehåll. Dock har jordbrukskassas insats i centralkassa synts böra fastställas till ett bestämt belopp av femtio öre för andel, motsvarande tio procent av den i jordbrukskassornas stadgar regelmässigt föreskrivna insatsen.

Enligt gällande bestämmelser skall insats, till den del den tillförts jordbrukskassans insatskapital, återgäldas vid medlems utträde ur kassan i enlighet med vad därom stadgas i lagen om ekonomiska föreningar, dock högst med en femtedel årligen under fem år, med mindre kassans styrelse finner omedelbar återbetalning lämpligen böra äga rum. Enligt 15 § av nyssnämnda lag medgives, då medlem avgått, denne eller hans rättsinnehavare att utfå ej mindre, sex månader från avgången, den inbetalda insatsen, i den mån föreningens behållna tillgångar, enligt den vid tiden för avgången uppgjorda räkenskapsavslutning, därtill förslå utan anlitande av reservfond eller förnärmande av övriga medlemmars lika rätt, än ock, i samma ordning som övriga medlemmarna, vad på den avgångne belöper av beslutad vinstutdelning. Träder föreningen i likvidation inom sex månader från det medlem avgått eller meddelas inom

samma tid beslut om föreningens försättande i konkurs, skall den avgångnes rätt att utfå insats bedömas efter de om skifte av föreningens tillgångar givna föreskrifter. Innehålla föreningens stadgar inskränkning i avgående medlems rätt, varom här är fråga, skall sådan inskränkning lända till efterrättelse.

I § 45 av utredningens förslag föreskrives, i överensstämmelse med vad som nu gäller, att insats skall, till den del den tillförts jordbrukskassas insatskapital, återgäldas till medlem vid hans avgång. Härvid skola givetvis iakttagas de villkor för återbetalning, som angivas i lagen om ekonomiska föreningar. Övriga delar av insatsen än den nu nämnda skola däremot i allmänhet icke återbetalas vid medlems avgång. Undantag från regeln har jordbrukskreditutredningen ansett sig böra föreslå för sådant fall, då medlem utträtt ur kassa på grund av att han icke längre äger eller brukar den fastighet, för vilken han varit delaktig i kassan, och han blivit medlem av annan jordbrukskassa. Det har ansetts rimligt, att här avsedd överflyttning från ett lokalt organ till ett annat inom jordbrukskasserörelsen icke skall behöva för vederbörande jordbrukare föranleda skyldighet att vidkännas ny avgift. I sådant fall bör han därför kunna utfå även ett belopp, som svarar mot den reservfonden tillförda delen av den erlagda insatsen, dock ej mera än som motsvarar det antal andelar, som av honom tecknats i den andra kassan. Såsom förutsättning för återbetalning, varom nu är fråga, måste emellertid i överensstämmelse med det ovan omförmälda stadgandet i lagen om ekonomiska föreningar gälla, att återbetalning må äga rum endast i den mån det kan ske utan anlitande av reservfonden. Vad slutligen angår den del av erlagd insats, som inbetalats till centralkassan såsom jordbrukskassans insats, synes återbetalning härav icke kunna ifrågakomma. I stället föreslår utredningen en anordning, enligt vilken, då någon avgått från en jordbrukskassa och därefter ingått i en annan dylik kassa, denna senare kassa skall kunna av centralkassan befrias från erläggande av insats för den nya medlemmen, varmed skall följa rätt för honom att av jordbrukskassan åtnjuta motsvarande befrielse. Dessa bestämmelser hava erhållit plats dels i § 18 och dels i § 45.

§ 46.

Bestämmelserna i denna paragraf äro hämtade från § 44 sista stycket i gällande förordning.

§§ 47 och 48.

Dessa paragrafer hava i sak samma innehåll som §§ 45 och 46 i 1930 års förordning.

§ 49.

Av bestämmelserna i § 47 i 1930 års förordning, som i övrigt återgivas i förevarande paragraf, har uteslutits föreskriften, att vid beräkning av det belopp, som minst skall avsättas till jordbrukskassas reservfond, från års-

vinsten ej må avdragas den andel däri, som kan hava tillerkänts styrelseledamot eller annan såsom arvode. Föreskriften torde hava tillkommit till förekommande av att avsättningen till jordbrukskassornas reservfonder reduceras genom att styrelseledamöter uppbära tantiem. Då avlöning i denna form icke förekommer eller bör förekomma inom rörelsen, har föreskriften synts obehövlig.

§§ 50 och 51.

Dessa paragrafer motsvara § 48 och § 49 första stycket i 1930 års förordning.

§§ 52 och 53.

Beträffande innehållet i förevarande paragrafer, vilka motsvaras av § 49 i 1930 års förordning, hänvisas till vad som ovan under §§ 26 och 27 anförts i fråga om centralkassornas kreditgivning.

§ 54.

Från § 50 i 1930 års förordning har hämtats den i förevarande paragraf upptagna föreskriften, att det högsta sammanlagda belopp, intill vilket kredit må av jordbrukskassa beredas en och samma medlem (medlems lånemaximum) ej må bestämmas högre än till 200 kronor för varje andel, varmed medlemmen är delaktig i kassan. Här gäller för närvarande den ytterligare inskränkning, att åt en och samma medlem ej må utan medgivande av centralkassans styrelse utlämnas lån till högre sammanlagt belopp än som motsvarar halva lånemaximum. Utredningen, som förutsätter, att jordbrukskassorna skola genom föreskrifter av jordbrukskreditkassan vara ålagda att underställa centralkassans prövning kreditfrågor av större omfattning eller mera svårbedömlig beskaffenhet, har ansett, att vid sådant förhållande tillräcklig anledning icke är att i författningen bibehålla den nu nämnda särskilda föreskriften om underställningsskyldighet.

I fråga om bestämmelsen i andra stycket om rätt för kassa att utöver lånemaximum utlämna lån mot primär fastighetsinteckning hänvisas till motiveringen till §§ 28 och 44.

Det synes kunna ifrågasättas, om icke den av jordbrukskasserörelsen utövade primärbelåningen kommit att taga större omfattning än som varit avsett eller må vara lämpligt. Såsom grund för en sådan erinran kan åberopas, att rörelsen i första hand tillkommit för tillgodoseende av jordbrukets behov av driftskredit och att anlitandet av tillgängliga rörelsemedel för utlämnande av primärlån kan försvåra huvuduppgiftens fullgörande. Vidare kan hänvisas till att primärkredit i jordbruksegendom ställes till förfogande av andra kreditinstitutioner, främst hypoteksföreningarna, och att anledning icke finnes för jordbrukskasserörelsen att konkurrera med hypoteksföreningarna på förevarande område. Jord-

brukskreditutredningen anser det vara uppenbart, att jordbrukskasserörelsen icke bör utöva primärbelåning i sådan omfattning, att utlämnandet av driftskredit därigenom försvåras. Å andra sidan synes det icke böra förmenas rörelsen att, om det finnes med hänsyn till penningläget eller ur likviditetssynpunkt förmånligt, belåna primärsäkerhet till skäligt belopp. Att härvid en viss konkurrens med övriga kreditinstitutioner uppstår lärer knappast kunna undvikas. Vad särskilt angår konkurrensen med hypoteksföreningarna är likväl att märka, att dessa hava till uppgift att utlämna långfristig kredit, medan jordbrukskasserörelsens organ endast böra hava rätt att bevilja kredit på kort tid eller med förbehåll om kort tids uppsägning. Jordbrukskreditutredningen, som ansett sig böra framhålla dessa synpunkter, har emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga att föreslå, att åt dem gives uttryck i författningen.

§ 55.

Enligt § 53 i 1930 års förordning må jordbrukskassa icke utan medgivande av centralkassans styrelse förskaffa sig kredit i annan kreditinrättning. Utredningen anser skäl icke föreligga, att jordbrukskassa må ikläda sig förbindelser vare sig hos kreditinrättning eller hos annan utan att centralkassan lämnat medgivande därtill. Erinras må, hurusom enligt § 51 i gällande förordning jordbrukskassa icke må för egen räkning driva inlåningsrörelse men kan i den ordning, som av jordbrukskreditkassans styrelse bestämmes, såsom ombud för den centralkassa, till vilken jordbrukskassan är ansluten, mottaga medel för insättning hos centralkassan. En motsvarande föreskrift har intagits i förevarande paragraf.

§ 56.

Innehållet i denna paragraf överensstämmer med § 52 i 1930 års förordning.

§ 57.

Beträffande denna paragraf hänvisas till motiveringen till § 6.

§ 58.

Enligt 68 § i lagen om ekonomiska föreningar skall, då medlem av förening med personligen ansvariga medlemmar avgått, genom styrelsens försorg avgången ofördröjligen kungöras såväl i allmänna tidningarna som ock i den tidning inom orten, där vad i föreningsregistret blivit infört kungöres. Jordbrukskreditkassans styrelse har i sin skrivelse den 13 december 1935 hemställt, att jordbrukskassa måtte befrias från skyldigheten att utfärda kungörelse om sina utträdande medlemmar. Jordbrukskreditutredningen har med föranledande härav utarbetat förslag till vissa ändringar i lagen om ekonomiska föreningar av innebörd, att Konungen skall äga att i fråga om förening, som vunnit godkännande såsom jord-

brukskassa, föreskriva, att, i stället för genom stadgat kungörande, underrättelsen om avgången skall genom styrelsens försorg meddelas i annan, för fordringsägarna betryggande ordning. Det är sådan föreskrift, som utredningen föreslår i här förevarande paragraf. Enligt densamma skall, då medlem av jordbrukskassa avgått, styrelsen för kassan, i stället för att om avgången utfärda kungörelse på sätt i lagen om ekonomiska föreningar sägs, ofördröjligen till centralkassan göra skriftlig anmälan om avgången. I förslaget till § 40 har skyldighet ålagts styrelsen för centralkassa att samla och ordna från jordbrukskassorna inkommande anmälningar om medlemmars avgång samt hålla dem tillgängliga för en var, som vill taga kännedom om dem. Beträffande denna fråga hänvisas i övrigt till lagförslaget och utredningens motivering av detsamma.

§ 59.

Föreskriften i denna paragraf har sin motsvarighet i tredje stycket av § 55 i 1930 års förordning.

Innan utredningen härmed lämnar förslagets särskilda kapitel om centralkassa och om jordbrukskassa, må påpekas, att förslaget icke upptager någon motsvarighet till §§ 34, 57 och 58 i 1930 års förordning. Bestämmelsen i § 34 om skyldighet för centralkassa att hålla sin revisionsberättelse m. m. anslagen synes helt obehövlig. Efterlevnaden av vad i §§ 57 och 58 stadgas om skyldighet att avgiva statistiska uppgifter samt om förvaltningsberättelse och balansräkning torde, med hänsyn till jordbrukskreditkassans och den föreslagna jordbrukskasseinspektionens ställning inom jordbrukskasserörelsen, böra anses tillräckligt säkerställd även utan uttryckliga författningsföreskrifter.

§ 60.

Föreskrifterna i denna paragraf motsvaras av bestämmelser, som återfinnas i §§ 16, 17, 38, 39, 40, 56 och 59 i 1930 års förordning samt § 2 i 1932 års förordning. Jordbrukskreditutredningen har tillagt en föreskrift, att över ansökan om centralkassas eller jordbrukskassas godkännande, respektive om godkännande av stadgeändring, yttrande skall inhämtas beträffande centralkassa av styrelsen för jordbrukskreditkassan och beträffande jordbrukskassa av styrelsen för vederbörande centralkassa.

§ 61.

Bestämmelserna i förevarande paragraf äro hämtade från § 20 och andra stycket av § 42 i 1930 års förordning.

§ 62.

I § 62 hava sammanförts bestämmelser om återkallelse av godkännande för centralkassa eller jordbrukskassa. Föreskrifter av enahanda slag äro meddelade i §§ 36 och 55 i 1930 års förordning.

§§ 63—71.

I fråga om den av jordbrukskreditutredningen föreslagna jordbrukskasseinspektionen hänvisar utredningen till sina uttalanden i den allmänna motiveringen. De bestämmelser angående inspektionen, som ansetts böra meddelas i förordningen, hava givits plats i förevarande paragrafer. De hava avfattats med förebild från motsvarande bestämmelser i bank- och sparbankslagarna.

Angående de åligganden och befogenheter, som böra tillkomma jordbrukskasseinspektionen, lärer mera allmänt kunna uttalas, att inspektionen bör hava att vidtaga de åtgärder, som erfordras för att den skall fylla sin uppgift att å statens vägnar övervaka, att insättarnas och övriga kreditgivares intressen ej sättas i fara och att med hänsyn härtill och eljest författningarnas och stadgarnas föreskrifter vederbörligen efterföljas. Härförutom bör förutsättas, att inspektionen skall, liksom förhållandet är i fråga om de båda övriga inspektionerna inom deras verksamhetsområden, genom överläggningar med vederbörande samt meddelande av upplysningar och råd verka för en sund utveckling av jordbrukskasserörelsen.

De särskilda bestämmelserna i förslaget torde icke påkalla någon motivering utöver den allmänna som lämnats. Dock må påpekas, att, såsom ett uttryck för den i jämförelse med de övriga inspektionerna närmare kontakt mellan inspektionen och kreditinrättningen, som här synes böra och kunna anordnas, i förslaget stadgas, att ledamot av jordbrukskasseinspektionen skall äga vara tillstädes vid sammanträdena med styrelsen för jordbrukskreditkassan med befogenhet att yttra sig och erhålla sin mening antecknad till protokollet men utan rätt att deltaga i besluts fattande. Det torde icke minst vara lämpligt, att inspektionen är företrädd vid sådant styrelsesammanträde, där fråga förekommer om meddelande av mera avsevärd kredit till centralkassa.

Slutligen må erinras, att tillkomsten av den nya inspektionen bör föranleda ändring i tryckfrihetsförordningen för åstadkommande av samma skydd för inspektionens handlingar, som åtnjutes av de övriga inspektionerna.

§§ 72—74.

Därest utredningens förslag till nya bestämmelser för jordbrukskasserörelsen föreläggas 1936 års riksdag och bliva antagna, torde bestämmelserna kunna träda i kraft redan den 1 juli 1936. För att desamma skola bliva tillämpliga å centralkassorna och jordbrukskassorna erfordras emellertid även, att dessa kassors stadgar ändras till överensstämmelse med de nya föreskrifterna. Enligt lagen om ekonomiska föreningar gäller såsom villkor för giltigt beslut om ändring i sådan förenings stadgar, att samtliga röstberättigade förenat sig om beslutet eller detta fattats å två på varandra följande föreningssammanträden,

varav minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hållits, biträtts av en kvalificerad majoritet av de röstande. Antagligen bör det i regel icke möta svårigheter för centralkassorna och måhända ej heller för många av jordbrukskassorna att tämligen snart efter de nya bestämmelsernas utfärdande erhålla sina medlemmars godkännande av därav påkallade stadgeändringar, så att dessa kunna bliva tillämpliga redan kort efter den 1 juli 1936. Under alla förhållanden skola desamma underställas vederbörande länsstyrelser före den 1 juli 1937. Till förhindrande av olägenhet, för den händelse i något fall godkännande av de nya stadgarna skulle finnas icke kunna meddelas på grund av någon förelupen felaktighet, har en bestämmelse upptagits om rätt för Kungl. Maj:t att beträffande särskild kassa meddela utsträckning av den föreskrivna tiden.

Vid jordbrukskreditkassans ordinarie ombudsstämma våren 1936 skulle, om ej annat stadgades i den nya förordningen, val av styrelseledamöter ske enligt den äldre förordningen. Till förekommande härav föreslås i § 74, att de nuvarande styrelseledamöterna skola behålla sina uppdrag till den 1 juli 1936 och att de val, som skola ske vid ordinarie stämman år 1936, vilken bör utsättas att äga rum vid så sen tidpunkt, att den nya förordningen hunnit utfärdas, skola företagas enligt bestämmelserna i den nya förordningen och avse tiden från och med nämnda dag.

Förslag till lag med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

Den lag, vartill jordbrukskreditutredningen här framlägger förslag, är avsedd att träda i stället för lagen den 18 juni 1915 innefattande vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit.

1 §.

Att lydelsen av 1 § i den gällande lagen ändrats i den föreslagna 1 §, innebär icke någon saklig ändring av vad som för närvarande gäller. Enligt förslaget må ekonomisk förening kunna i enlighet med bestämmelser, som Konungen meddelar, vinna godkännande såsom centralkassa för jordbrukskredit. De bestämmelser, som åsyftas, innehållas i utredningens förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor.

2 §.

Av 2 § i 1915 års lag inhämtas, att centralkassa, ändå att den vunnit godkännande, icke må utan Konungens särskilda tillstånd bedriva bankrörelse, som i lagen om bankrörelse avses, d. v. s. idka verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning, som av bank allmänneligen begagnas. Sådant tillstånd må allenast avse rätt att på villkor, som

prövas lämpliga, från allmänheten mottaga insättningar å sparkasseräkning ävensom, i den mån särskilda omständigheter därtill föranleda, å viss eller vissa andra bankmässiga räkningar av beskaffenhet att icke medföra skyldighet att vid anfordran återbetala insatt belopp. Med stöd av vad sålunda föreskrives har i § 29 i gällande förordning om jordbrukets kreditkassor stadgats, att centralkassa må av allmänheten mottaga medel till förräntning å sparkasseräkning, depositionsräkning och kapitalräkning. Med avseende å sparkasseräkning föreskrives i paragrafen, att visst maximibelopp för tillgodohavandet på räkningen icke må överskridas och att viss uppsägningstid skall iakttagas. Angående villkoren för bedrivande av inlåning å depositionsräkning och kapitalräkning hänvisas i samma paragraf till närmare bestämmelser, som Konungen meddelar. Sådana bestämmelser hava givits och innehålla, att vid inlåning från allmänheten å depositionsräkning och kapitalräkning tillgodohavandet på sådan räkning icke må överskrida visst belopp.

Såsom tidigare i detta betänkande omförmälts anser jordbrukskreditutredningen, att centralkassornas rätt att mottaga insättningar från allmänheten på bankmässiga räkningar bör i och för sig vara erkänd och således ej bero av särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t ävensom att kassorna böra berättigas att jämväl på avistavillkor m. a. o. på checkräkning mottaga inlåning från allmänheten. I enlighet härmed har åt 2 § i förevarande lagförslag givits den lydelse, att centralkassa äger att under iakttagande av de villkor och föreskrifter, som Konungen finner skäligt meddela, från allmänheten mottaga inlåning på sådana räkningar, som av bank allmänneligen begagnas. De villkor och föreskrifter, som enligt utredningens mening böra av Konungen meddelas, finnas sammanfattade i § 32 i utredningens förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor, vartill hänvisas.

3 §.

I första stycket av 52 § lagen om bankrörelse stadgas, att, då penningar hos bankaktiebolag insättas att där innestå viss tid, mot eller utan ränta, skall bevis, som bolaget därom utfärdar, ställas till viss man och innehålla, att överlåtelse må ske endast till viss man samt att överlåtelsen bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos bolaget. I paragrafens andra stycke lämnas vissa regler angående sparkasseräkning och därmed likartad räkning, innehållande bland annat att insättning å sådan räkning skall antecknas i motbok, som utlämnas till räkningshavaren, och att, då medel å räkningen lyftas, anteckning därom skall göras i motboken. Tredje stycket av paragrafen innehåller föreskrifter om ett särskilt kungörelseförfarande för det fall att motbok förkommit.

I första stycket av 22 § lagen om sparbanker stadgas, att sparbank må, med vissa angivna undantag, ej driva annan inlåningsrörelse än å motboksräkning. 23 § i samma lag innehåller föreskrifter om motbok.

Enligt dem skall insättning i sparbank antecknas i motbok. Motboken, som skall vara försedd med ordningsnummer, må ej vara ställd till innehavaren eller eljest utställd på sådant sätt, att den blir gällande i innehavarens hand, och skall i motboken intagas erinran om att överlåtelse bör till den nye ägarens säkerhet anmälas hos sparbanken. Har beträffande de insatta medlens utbetalning förbehåll gjorts, skall anteckning därom ske i motboken. Vid motboken skola vara fogade utdrag av lagen om sparbanker och sparbankens reglemente, i vad de avse förhållandet mellan sparbanken och insättare. Då medel, som insatts i sparbank, lyftas, skall anteckning därom ske i motboken. Slutligen finnes i paragrafen föreskriven en anordning att användas, då motbok förkommit, av samma slag som den i banklagen föreskrivna.

Bestämmelser, motsvarande dem, som sålunda innehållas i bank- och sparbankslagarna, saknas i fråga om centralkassorna men böra enligt jordbrukskreditutredningens mening finnas. De synas lämpligen böra givas plats såsom 3 § i den lag, vartill här framlägges förslag. De föreslagna bestämmelserna torde ej tarva någon ytterligare motivering med undantag av sista stycket i paragrafen, i vilket i fråga om efterlysning och dödande av motbok hänvisas till vad därom är särskilt stadgat. Förhållandet är, att lagberedningen i sitt under innevarande år framlagda betänkande med förslag till lag om skuldebrev m. m. föreslår ändring av gällande regler om efterlysning av förkommen motbok. Enligt lagberedningens förslag skall beträffande efterlysning och dödande av motbok i allmänhet tillämpas de i gällande lag om dödande av förkommen handling meddelade föreskrifter. I fråga om motbok rörande tillgodohavande hos bankaktiebolag, sparbank, postsparbanken eller annan bank skall dock insättaren, såvida hans tillgodohavande ej överstiger tvåtusen kronor, vara berättigad att i stället påkalla ett annat enklare efterlysningsförfarande, till vilket lagberedningen uppgjort förslag, avsett att infogas i lagen om dödande av förkommen handling. Såsom följd härav föreslår lagberedningen, att bank- och sparbankslagarnas stadganden om efterlysning av förkommen motbok skola upphävas och att i dessa lagar i stället skall i fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok hänvisas till vad därom är särskilt stadgat. Det synes jordbrukskreditutredningen självfallet, att vad som i detta ämne kommer att gälla beträffande banker och sparbanker bör givas giltighet jämväl med avseende å centralkassor.

4 §.

I sammanhang med tillkomsten av gällande lag om förmynderskap infogades i bank- och sparbankslagarna liksom även i förordningen angående postsparbanken vissa bestämmelser rörande insatta medel, som tillhöra omyndig. De angående bank och sparbank meddelade bestämmelserna återfinnas i 52 c § banklagen och 24 § sparbankslagen.

Motsvarande bestämmelser hava icke meddelats beträffande centralkassorna men böra enligt jordbrukskreditutredningens mening finnas även i fråga om dem. Utredningen föreslår, att bestämmelserna intagas i den här ifrågavarande lagen såsom dess 4 §.

5 §.

Denna paragraf är i sak överensstämmande med 3 § i 1915 års lag.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 68, 69 och 85 §§ lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

Med anledning av bestämmelsen i 68 § lagen om ekonomiska föreningar, att, då medlem av förening med personligen ansvariga medlemmar avgått, avgången skall genom styrelsens försorg kungöras i allmänna tidningarna och tidning inom orten, anförde styrelsen för jordbrukskreditkassan i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 december 1933, att bestämmelsen intagits i lagen för att förenings kreditvärdighet — i den mån denna vore beroende av medlemmarnas stadgeenliga ansvar — ej skulle genom medlemmars för utomstående okontrollerbara utträde försvagas och borgenärers intressen därigenom skadas. Om således kungörelseförfarandet syntes vara nödvändigt för föreningar, som hade eller kunde hava flera kreditgivare, vilka icke finge förutsättas hava möjlighet att på annat sätt hålla sig underrättade om föreningsmedlemmars utträde, vore förhållandet vad jordbrukskassorna beträffade numera helt annorlunda. Enligt 1930 års författning ägde jordbrukskassa icke rätt att vare sig driva egen inlåning eller utan centralkassans medgivande förskaffa sig kredit i annan kreditinrättning. Att jordbrukskassa sålunda med centralkassans medgivande kunde upptaga lån hos annan kreditinrättning avsåge sådant fall, där jordbrukskassa, som för skyddande av fordran inköpt fastighet, funne det ekonomiskt fördelaktigt att hava bottenintecknningar kvarliggande i t. ex. hypoteksförening eller sparbank. Med den ingående revision, som centralkassan utövade beträffande anslutna jordbrukskassor, kontrollerade centralkassan jordbrukskassemedlemmars avgång på ett enklare och vida effektivare sätt än genom granskning av tidningars annonsspalter. Om därför centralkassa förpliktades att i de fall, då jordbrukskassa hade annan kreditgivare än centralkassan, underrätta sådan kreditgivare om en medlems avgång, borde jordbrukskassorna kunna befrias från skyldigheten att annonsera medlems avgång. Styrelsen hemställde med åberopande härav om dylik befrielse för jordbrukskassorna.

Enligt vad jordbrukskreditutredningen inhämtat har omförmälda kungörelseförfarande inom jordbrukskasserörelsen funnits så besvärande, att

jordbrukskassorna under de senare åren merendels underlåtit att iakttaga föreskriften om kungörelseskyldighet.

Medan enligt gällande förordning om jordbrukets kreditkassor jordbrukskassa icke må utan medgivande av centralkassans styrelse förskaffa sig kredit i annan kreditinrättning, föreslår jordbrukskreditutredningen, som redan nämnts, att denna bestämmelse skall utsträckas till att avse kredit hos en var annan än centralkassan.

Såsom tidigare omförmälts anser utredningen det vara skäligt, att en anordning sökes, som är ägnad att utan men för fordringsägarintresset tillgodose styrelsens för jordbrukskreditkassan önskemål. För åstadkommande av det erforderliga underlaget för en dylik anordning föreslår utredningen, att till föreskriften i 68 § tredje stycket föreningslagen angående kungörelseskyldigheten fogas ett tillägg, enligt vilket Konungen bemyndigas att i fråga om förening, som vunnit godkännande såsom jordbrukskassa, föreskriva, att, i stället för genom kungörande, underrättelse om medlems avgång skall genom försorg av föreningens styrelse meddelas i annan, för fordringsägarna betryggande ordning. Tillägget föranleder vissa jämkningar jämväl i fjärde stycket av samma paragraf ävensom i lagens 69 och 85 §§.

Med hänsyn till beskaffenheten av jordbrukskassornas kreditförhållanden håller utredningen före, att deras fordringsägares intresse bör bliva nöjaktigt tillgodosett genom att Konungen med begagnande av sitt i lagen sålunda givna bemyndigande föreskriver dels att, då medlem av jordbrukskassa avgått, styrelsen för kassan skall, i stället för att om avgången utfärda kungörelse på sätt i lagen sägs, ofördröjligen till centralkassan göra skriftlig anmälan om avgången, dels ock att sådana anmälningar skola av styrelsen för centralkassan samlas och ordnas samt hållas tillgängliga för en var, som vill taga kännedom om dem. Dessa föreskrifter skola enligt utredningens förslag infogas i förordningen om jordbrukets kreditkassor.

Genom att föreskrifterna sålunda bliva meddelade i den allmänna för jordbrukskassorna gällande författningen lärer det få anses vara på tillräckligt betryggande sätt sörjt för att kassornas fordringsägare om dem äga eller kunna förskaffa sig kännedom. I den mån jordbrukskassa har annan fordringsägare än centralkassan, bör det således för denne vara klart, att han icke har att förvänta något kungörande om avgång av kassans medlemmar, men att han, när helst han så önskar, genom hänvändelse till centralkassan kan erhålla upplysning om varje sådan avgång, som inträffat. Anordningen bör anses för fordringsägaren i så måtto vara till särskild båtnad, som han tack vare densamma sättes i tillfälle att, då han så finner erforderligt, på en gång erhålla en samlad överblick av de försiggångna utträdena.

Att anordningen bör tillgodose jordbrukskasserörelsens önskemål, synes utan vidare klart.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 8 kap. 4 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap.

Enligt 8 kap. 4 § lagen om förmynderskap skola omyndigs penningmedel göras räntebärande, och berättigas förmyndaren att för sådant ändamål, bland annat, i myndlingens namn insätta medlen hos postsparbanken eller sparbank eller för längre tid hos annan bank. Av lagberedningens motiver till förslaget till lagen framgår, att det icke är avsett, att centralkassa för jordbrukskredit skall här anses såsom bank. Såsom följd härav är förmyndare, som vill göra den omyndiges penningmedel räntebärande genom insättning i centralkassa, jämlikt 5 § i samma kapitel pliktig att söka överförmyndarens samtycke därtill.

I sin förut omförmälda skrivelse till Kungl. Maj:t av den 13 december 1933 har styrelsen för jordbrukskreditkassan anhållit, att centralkassorna måtte medgivas rätt att mottaga omyndigas medel.

Såsom tidigare i detta betänkande motiverats tillstyrker jordbrukskreditutredningen denna framställning. I enlighet därmed föreslår utredningen, att till 4 § av 8 kap. i ifrågavarande lag fogas ett nytt stycke av innehåll, att förutom postsparbanken och sparbank skall i lagen anses såsom bank riksbanken, bankaktiebolag och centralkassa för jordbrukskredit.

Enligt 8 kap. 8 § lagen om förmynderskap skola omyndig tillhöriga aktier, obligationer, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar, såframt sammanlagda värdet överstiger tvåtusen kronor, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos riksbanken eller annan bank. Bank, som mottager handlingarna, ansvarar för deras förvaring och förvaltning i enlighet med vad därom stadgas i lagen om vård av omyndigs värdehandlingar och må ej för vården betinga sig högre ersättning än som i lagen föreskrives. Genom det av utredningen föreslagna tillägget till 8 kap. 4 § lagen om förmynderskap kommer jämväl centralkassa att bliva sådan bank, hos vilken förmyndare är berättigad att verkställa här avsedd nedsättning. Om nedsättning hos viss bank kan ske, är emellertid alltid beroende av, huruvida den banken, enligt de för dess verksamhet gällande bestämmelser, äger mottaga värdehandlingar i öppet förvar. Dylik s. k. notariatverksamhet utövas av riksbanken och av bankaktiebolagen enligt dessas av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordningar, däremot icke av postsparbanken. Vad sparbankerna angår voro de tidigare icke inbegripna i rätten att utöva sådan verksamhet, men genom en år 1925 vidtagen ändring i sparbankslagen har möjlighet beretts sparbank att efter särskilt tillstånd mottaga värdehandlingar till förvaring och förvaltning. Enligt 29 a § i sparbankslagen skall tillståndet meddelas av länsstyrelsen, som ej må lämna detsamma med mindre förvaring och förvaltning av

värdehandlingar prövas, med hänsyn till sparbankens organisation och förvaringsanordningar samt fonder, kunna med trygghet anförtros åt sparbanken. Länsstyrelsen äger jämväl föreskriva de villkor för verksamhetens utövande eller de inskränkningar däri, som kunna anses erforderliga.

Så länge centralkassas verksamhetsuppgifter äro bestämda genom det för närvarande gällande och i utredningens förslag upptagna stadgandet, att centralkassa ej må idka annan rörelse än penningrörelse, komma centralkassorna att vara förhindrade att av allmänheten till förvaring och förvaltning mottaga värdehandlingar och således jämväl, oavsett det föreslagna tillägget till förmynderskapslagen, omyndig tillhöriga värdehandlingar. Med hänsyn till den säregna och för jordbrukskasserörelsen främmande beskaffenheten av de arbetsuppgifter, som förekomma inom notariatverksamheten, ävensom de anspråk på speciell utbildning, som måste ställas på de befattningshavare, åt vilka verksamheten anförtros, anser utredningen, att det icke bör ifrågasättas att öppna centralkassorna för dylik verksamhet. Vad särskilt angår vården av omyndigas värdehandlingar skulle icke någon nämnvärt ökad bekvämlighet för förmyndarna åstadkommas genom att jämväl centralkassorna finge härutinnan tillhandagå dem, eftersom i de städer, där centralkassorna hava sina kontor, finnas, i allmänhet ett flertal, inrättningar, som mottaga nedsättning av värdehandlingar. Utredningen har anledning antaga, att centralkassornas egna målsmän i allmänhet ansluta sig till vad utredningen anfört.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 25, 27 och 29 §§ lagen den 29 juni 1923 om sparbanker.

De föreslagna ändringarna i 25 och 29 §§ avse att i sin mån underlätta medelsanskaffningen inom jordbrukskasserörelsen genom att i de i dessa paragrafer angivna hänseenden likställa medel, som för sparbanks räkning innestå hos centralkassa för jordbrukskredit, med sådana medel, som sparbank har innestående hos riksbanken eller bankaktiebolag.

Förslaget till ändring av 27 § innebär, att den enligt paragrafen sparbank tillkommande rätt att träffa kreditavtal med jordbrukskassa skall, med hänsyn till den nuvarande organisationen av jordbrukskasserörelsen, i stället gälla centralkassa.

Särskilda yttranden

av herr **Adler:**

Det av jordbrukskreditutredningens majoritet uppgjorda förslaget beträffande ändrad lydelse av nu gällande förordning om jordbrukets kreditkassor har av mig icke kunnat biträdas, i vad detsamma avser grunderna för jordbrukskasseorganisationens kapitalanskaffning.

Beträffande kapitalanskaffningen innebär majoritetens förslag en ordning, enligt vilken det i huvudsak skulle åvila centralkassorna att genom medelsinlåning från allmänheten och upplåning från penningförvaltande företag tillgodose jordbrukskasseorganisationens kapitalbehov, medan svenska jordbrukskreditkassans medverkan vid kapitalanskaffningen skulle bliva endast av mera begränsad och företrädesvis tillfällig karaktär. Sistnämnda innebörd framgår därav, att de statsobligationer å sammanlagt 45 milj. kronor, varöver jordbrukskreditkassan för närvarande förfogar såsom grundfond och för belåning i Sveriges riksbank, föreslås utbytta mot ett kreditiv i riksbanken på allenast 30 milj. kronor, varjämte centralkassornas ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser skulle bortfalla. För att främja centralkassornas möjlighet att genom in- och upplåning anskaffa medel föreslås, att statens garanti för centralkassornas ifrågavarande medelsanskaffning, gemensamt benämnd inlåning, skulle höjas från nuvarande högst 750 000 kronor till högst 3 milj. kronor per kassa. Inlåningens totalbelopp skulle kunna utgöra intill tre gånger sammanlagda beloppet av grundfonden, säkerhets-(reserv)fonden, anslutna jordbrukskassors fonder och de belopp, varmed centralkassans medlemmar äro ansvariga för kassans förbindelser, medan inlåningen för närvarande kan uppgå till högst tre gånger den ansvarighet, som de anslutna jordbrukskassorna sammanlagt hava för centralkassans förbindelser.

Även jag är i princip av den uppfattningen, att kasseorganisationens kapitalbehov bör i största möjliga omfattning tillgodoses genom organisationens egen inlåning och att åtgärder därför böra vidtagas, vilka på ett effektivt sätt stärka dess inlåningsmöjligheter. Denna uppfattning delas av jordbrukskasserörelsen i gemen. Å andra sidan synes det mig emellertid uppenbart, att kasseorganisationen ännu icke nått den stabilisering eller den tillslutning från sparkapitalets sida, att den föreslagna

ordningen kan anses bereda organisationen trygghet med hänsyn till möjligheten att erhålla behövligt kapital på tillfredsställande villkor. Visserligen hava centralkassorna under de senaste åren kunnat avsevärt öka sin inlåning, sammanhängande framför allt med kasserörelsens tillväxt och det ökade förtroende, som rörelsen under de senaste åren otvivelaktigt vunnit ute i bygderna. Man kan även utgå från att inlåningen skulle hava ökats ännu mera kraftigt, om icke de tryckta tiderna för jordbruket icke minst för jordbrukskasserörelsens klientel reducerat tillgången på medel disponibla för insättning. Emellertid bör bemärkas, att totala inlåningen ännu ej motsvarar ens halva utlåningen och att man av en ung och under organisation befintlig rörelse sådan som kasserörelsen icke rimligtvis kan vänta, att densamma skall i en hast kunna utvidga sin inlåning därhän, att organisationens kapitalbehov i det väsentliga kan fyllas på denna väg. Det synes därför kunna befaras, att kasserörelsen vid ett genomförande av majoritetens förslag kommer att få dragas med svårigheter i kapitalanskaffningshänseende av i viss mån samma art som de före 1930 års reorganisation rådande. Med hänsyn till sistberörda svårigheter må erinras om att centralkassorna år 1928 medgåvos förstärkt statsgaranti för upplånat kapital i syfte att såmedelst förbättra deras möjlighet att draga till sig sparmedel. Åtgärden i fråga visade sig dock i praktiken föga verksam, och centralkassorna måste efteråt som förut söka fylla sitt huvudsakliga kapitalbehov genom kredit hos penninginrättningar av skilda slag, ett system som enligt jordbruksutredningens uttalande (bet. s. 61) varit en av de svagaste punkterna i den äldre organisationen. Den år 1930, efter ingående överväganden och i bestämd avsikt att gagna jordbrukets kreditväsen, vidtagna reformen med tillskapandet av svenska jordbrukskreditkassan såsom ett centralorgan för kasserörelsens gemensamma upplåning av större, samlade belopp synes mig icke utan synnerligen starka skäl nu böra övergivas. 1930 års reform har ännu ej verkat under någon längre tid, men de vunna erfarenheterna äro goda, och det förefaller vara mindre lyckligt, om man nu ånyo skulle vidtaga ändringar. Enligt min mening skulle en återgång till det äldre systemet medföra allvarlig skada för kasserörelsen och bör en dylik återgång följaktligen undvikas.

Förslaget om en överflyttning från jordbrukskreditkassan till centralkassorna av handhavandet av den för jordbrukskasserörelsens verksamhet erforderliga upplåningen synes mig även ur den synpunkten betänklig, att topporganets auktoritet och möjligheter att göra sin vilja gällande inom rörelsen kunna befaras härigenom bliva avsevärt minskade.

Det synes vara självfallet, att jordbrukskasserörelsen i största möjliga utsträckning skall sörja för sin kapitalanskaffning utan anlitande av statens stöd. Emellertid kan jag icke underlåta att fästa uppmärksamheten på att den garanti, som staten lämnat, näppeligen kan anses innebära

någon risk för staten eller någon uppoffring från statens sida, i det att rörelsens ställning måste anses fullt betryggande samt staten äger tillräckligt inflytande över rörelsen för att kunna ingripa, om så skulle erfordras till förhindrande av en betänklig utveckling av rörelsen. Statens ifrågavarande stöd har sålunda icke karaktär av statssubvention i detta ords vanliga bemärkelse utan är allenast att betrakta såsom ett medel att råda bot för de svårigheter som mött att utnyttja de av rörelsens låntagare ställda hypoteken såsom säkerhet för dess upplåning, samtidigt som härigenom ett förbilligande av upplåningen vinnes. Att staten lämnar rörelsen ett visst stöd synes mig motiverat icke blott med hänsyn till de fördelar, som rörelsen erbjuder jordbruksnäringen, utan även ur den synpunkten att rörelsen utgör ett led till motverkande av den kapitalströmning från landsbygden, som försiggår genom förmedling av olika av staten mer eller mindre direkt auktoriserade institutioner. Bortsett härifrån anser jag likväl, såsom jag nyss betonat, att det ur jordbrukskasserörelsens synpunkt bör eftersträvas, att densamma med egen hjälp kan skaffa sig erforderliga rörelsemedel.

Såsom jag redan framhållit synas mig de av majoriteten framställda förslagen beträffande jordbrukskasserörelsens kapitalanskaffning icke utgöra ett steg i rätt riktning. För mig har det framstått såsom den ändamålsenliga vägen till tryggande av den för rörelsens fortsatta utveckling erforderliga kapitalförsörjningen, att anordningar vidtagas för att i mera betryggande former än hittills möjliggöra utnyttjandet av rörelsens egna säkerheter såsom underlag för upplåning. Det synes mig ligga något oformligt i att en rörelse, vars utlåning vilar på lika god grundval som väl någon annan kreditinstitution, bortsett från de för enbart primärbelåning inrättade hypoteksinrättningarna, och som dessutom har bakom sig en vidsträckt ansvarighet från delägarnas sida, skall möta svårigheter att anskaffa erforderliga rörelsemedel. För egen del vill jag med utgångspunkt från vad här anförts — ehuru jag förmenar, att flera vägar kunna tänkas leda till det av mig nyss angivna målet — framlägga förslag om att i förordningen om jordbrukets kreditkassor införes en bestämmelse av innehåll, att såsom säkerhet för jordbrukskreditkassans upplåning skola tjäna de förbindelser, som centralkassorna för erhållna lån utfärda till jordbrukskreditkassan, ävensom, till däremot svarande belopp, till centralkassorna av dessas låntagare avlämnade förbindelser med tillhörande hypotek. Säkerheterna såväl för centralkassornas lån hos jordbrukskreditkassan som för de av centralkassorna mottagna insättningar och annan inlåning torde böra ställas under offentlig vård. I detta hänseende föreslår jag en bestämmelse om att till belopp, som minst motsvarar centralkassas inlåning (såväl upplåning som mottagna insättningar) efter avdrag av inneliggande kassa samt tillgodohavanden hos riksbanken, inländskt bankaktiebolag eller sparbank, centralkassas säkerhetshandlingar skola vara ställda under offentlig vård av ombud, som

förordnas av den föreslagna jordbrukskasseinspektionen. Säkerheterna böra, med nedan angivna undantag, förvaras i brandfritt kassavalv under två olika lås, vartill den ena nyckeln skall innehavas av ombudet och den andra av en utav centralkassans styrelse utsedd person. De av mig nu ifrågasatta anordningarna ansluta sig i stort sett till vad som gäller beträffande Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypotekskassas och svenska bostadskreditkassans upplåning. Visserligen äro de av jordbrukskasserörelsen utlämnade lånen av mera rörlig natur än de lån, som ställas till förfogande av nyssnämnda andra kreditinstitutioner, men enligt min mening bör det, bland annat med hänsyn till möjligheterna att i förekommande fall utnyttja rörelsens egna medel, icke möta alltför stora praktiska svårigheter att träffa de anordningar, som betingas av en effektiv offentlig vård av rörelsens säkerhetshandlingar. Sålunda torde vederbörande ombud böra vara tillgänglig hos centralkassan förslagsvis ett par expeditionsdagar i veckan för att, givetvis under helt betryggande former, ställa säkerhetshandlingar till förfogande för erforderliga åtgärder med avseende å desamma. Den rörlighet, som karakteriserar växelkrediten, torde böra föranleda, att den offentliga vården av de hos centralkassorna diskonterade växlarna sker i annan ordning än nyss antytts, exempelvis sålunda att centralkassas innehav av växlar med icke alltför långa tidsmellanrum kontrolleras av vederbörande ombud. De närmare föreskrifterna angående utövandet av den offentliga vården av jordbrukskasserörelsens säkerhetshandlingar torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Anordningar av den av mig antydda huvudsakliga innebörden synas mig kunna göras betryggande för rörelsens långivare. Dessa böra även bliva stärkta i sitt förtroende för rörelsen, om en särskild statlig inspektionsmyndighet inrättas, bland annat med uppgift att övervaka, att de säkerheter, som stå under offentlig vård, äro betryggande och till beloppet motsvara rörelsens inlåning.

I likhet med hypoteksbanken och liknande kreditinstitutioner bör jordbrukskreditkassan även framgent kunna grunda den erforderliga upplåningen icke blott på egna säkerheter och övriga tillgångar utan även på en statlig grundfond till lämpligt belopp. Jag föreslår, att till sistnämnda kassas förfogande ställes en grundfond i statsobligationer å 45 milj. kronor, d. v. s. samma belopp, vartill kassans nuvarande grundfond (25 milj. kronor) jämte för belåning i riksbanken hittills disponerade statsobligationer (20 milj. kronor) sammanlagt uppgå. Maximibeloppet av jordbrukskreditkassans upplåning torde böra beräknas till tre gånger grundfonden.

Centralkassornas ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser bör enligt min mening bibehållas oförändrad. Ett realiserande av majoritetens förslag beträffande ifrågavarande ansvarighets borttagande skulle innebära ett sönderbrytande av en av de grundläggande principer,

varå kasserörelsen bygger, nämligen den inbördes hjälpen och det gemensamma ansvaret inom rörelsen i dess helhet.

Enligt mitt förslag skall alltså säkerheten för jordbrukskreditkassans upplåning utgöras i första hand av de för utlåningen ställda säkerheterna, i andra hand av centralkassornas solidariska ansvarighet samt i sista hand av den statliga grundfonden, vilken täcker en förlustrisk av 33 1/3 procent. Såvitt jag kan se, bör denna säkerhet vara fullt betryggande för långivarna.

På sätt redan blivit understruket är även jag i princip av den uppfattningen, att jordbrukskasseorganisationens kapitalbehov bör i största möjliga omfattning tillgodoses genom mottagande av insättningar från allmänheten. Vad som av utredningen föreslås till främjande av kapitalanskaffningen på denna väg synes mig innebära avsevärda förbättringar. Att jag likväl måst i fråga om kapitalanskaffningen uttala en från övriga utredningsmännens uppfattning avvikande mening, är, såsom framgår av det föregående, beroende av att jag förmenar, att nyssnämnda åtgärder, de må vara än så gagneliga, dock icke kunna inom en närmare framtid åstadkomma en sådan ökning av insättarmedlen, att upplåningen blir mer eller mindre överflödig. Det är med denna utgångspunkt jag framställer mina förslag i fråga om jordbrukskreditkassans upplåning och bland annat även föreslår denna kassas grundfond skola bestämmas till 45 milj. kronor i stället för av majoriteten förordade 30 milj. kronor. Å andra sidan anser jag, då centralkassorna enligt mitt förslag icke böra syssla med upplåning och följaktligen icke heller behöva statsgaranti beräknad härför, det vara tillräckligt, att centralkassornas grundfonder bestämmas till lägre belopp än enligt majoritetens förslag. Enligt detta skulle grundfonden utgöra 1 milj. kronor vid en inlåning intill 3 milj. kronor, 2 milj. kronor vid en inlåning mellan 3 och 6 milj. kronor samt 3 milj. kronor vid en inlåning överstigande 6 milj. kronor. Jag anser i stället, att statens garanti, i viss anslutning till vad som nu gäller, bör motsvara en femtedel av inlåningen, varvid dock maximum synes böra ökas från 750 000 kronor till 1 500 000 kronor samt garantien i enlighet med majoritetens förslag erhålla formen av att staten ställer grundfonder till förfogande till säkerhet för inlåningen. Vid en sådan beräkning skulle centralkassornas grundfonder komma att, på grundval av nuvarande inlåning (inberäknad även upplåningen från jordbrukskreditkassan), utgöra 9·5 milj. kronor i stället för 21 milj. kronor enligt majoritetens förslag. I likhet med majoriteten anser jag centralkassas inlåning böra bestämmas sålunda, att densamma icke må utan Konungens tillstånd överskrida ett belopp, motsvarande tre gånger det belopp, vartill centralkassans grundfond och reservfond, de till centralkassan anslutna jordbrukskassornas reservfonder samt de belopp varmed centralkassans medlemmar äro ansvariga för kassans förbindelser, sammanlagt

uppgå. Slutligen anser jag det vara ägnat att på längre sikt främja upplåningsmöjligheterna, om förbud meddelas mot att jordbrukskreditkassans och centralkassornas grundfondsobligationer pantförskrivas för särskilda förbindelser.

Maximum för centralkassas utlåning till jordbruksekonomisk förening mot säkerhet i annan fastighet än jordbruksfastighet skall enligt majoritetens förslag utgöra fyra tiondelar av taxeringsvärdet. För min del anser jag det icke möta betänkligheter att, till båtnad för de jordbruksekonomiska föreningarnas kreditförsörjning, en belåning intill fem tiondelar av egendomsvärdet medgives beträffande fastigheter av här berörda slag. Då det i förslaget förutsättes, att ifrågavarande utlåning skall vara beroende av medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan, synes häri ligga en garanti för att utlåningen icke skall sträckas längre än som kan anses motsvaras av betryggande säkerhet. Det bör även uppmärksammas, att de fastigheter, som här avses, få antagas erhålla en varaktig användning för sina respektive ändamål och hava ett tämligen bestående värde.

Slutligen synes mig § 31 böra erhålla en lydelse, som bättre än i majoritetens förslag giver uttryck åt vad som enligt min mening bör åsyftas med bestämmelsen.

I enlighet med det ovan sagda föreslår jag, att §§ 3—13, 21, 22, 29, 31, 33 och 34 i majoritetens förslag ersättas med bestämmelser av den innebörd, som framgår av det nedanstående (i stora delar överensstämmande med nu gällande bestämmelser):

Avd. II. Svenska jordbrukskreditkassan.

Om jordbrukskreditkassans ändamål.

§ 3.

Svenska Jordbrukskreditkassan har till ändamål att i enlighet med bestämmelserna i denna förordning och i reglemente, som utfärdas av Konungen, genom upplåning anskaffa medel för erforderlig kreditgivning åt centralkassor för jordbrukskredit, öva tillsyn å centralkassorna och jordbrukskassorna samt verka för jordbrukskasserörelsens befrämjande och utveckling i allmänhet.

Om centralkassornas ansvarighet för jordbrukskreditkassans förbindelser.

§ 4.

Därest jordbrukskreditkassans förbindelser ej kunna infrias med anlitande av dess egna tillgängliga medel, äger kassan infordra erforderliga tillskott från centralkassorna.

För jordbrukskreditkassans förbindelser svare centralkassorna i förhållande till högsta under räkenskapsåret oguldna kapitalbeloppen av sina från jordbrukskreditkassan erhållna lån. Kan centralkassa icke fullgöra den betalningsskyldighet, som till följd av denna ansvarighet åligger centralkassan, vare övriga centralkassor efter nyssnämnda grund ansvariga för bristen.

Om jordbrukskreditkassans fonder.

§ 5.

Såsom grundfond för jordbrukskreditkassan ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret till förfogande svenska statens ... procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av minst fyrtiofem miljoner kronor.

§ 6.

De i grundfonden ingående obligationerna fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att för annat ändamål förfoga över dem, så länge kassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda.

Grundfonden, som är avsedd att tjäna såsom säkerhet för jordbrukskreditkassans samtliga förbindelser, må tagas i anspråk för dessas gäldande först sedan det vid kassans likvidation befunnits, att kassans tillgångar och centralkassornas ansvarighet icke förslå till förbindelsernas gäldande.

Över grundfondsobligationerna må jordbrukskreditkassan icke förfoga genom pantförskrivning för särskilda förbindelser.

§ 7.

Grundfonden må av jordbrukskreditkassans styrelse, efter medgivande av fullmäktige i riksgäldskontoret, kunna tillfälligtvis anlitas för fullgörande av kassans förbindelser, därvid dock skall iakttagas, att grundfonden efter plan, som av fullmäktige i riksgäldskontoret bestämmes, inom fem år skall återställas till sin förutvarande storlek. Kassan är skyldig gottgöra staten vad staten till följd av kassans åtgärd nödgas utgiva i ränta å obligationerna.

Hava grundfondsobligationer tagits i anspråk till belopp av nominellt en miljon kronor, må kassan icke verkställa ytterligare upplåning med mindre Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret, därtill lämnar tillstånd.

§ 8.

(Likalydande med § 12 i majoritetens förslag.)

Om jordbrukskreditkassans upplåning och utlåning.

§ 9.

Sammanlagda beloppet av jordbrukskreditkassans upplåning må icke uppgå till mer än tre gånger beloppet av kassans grundfond.

§ 10.

Såsom säkerhet för jordbrukskreditkassans upplåning tjäna de förbindelser, som centralkassorna för erhållna lån utfärda till jordbrukskreditkassan, ävensom, till häremot svarande belopp, till centralkassorna av dessas låntagare avlämnade förbindelser med tillhörande hypotek. Det åligger jordbrukskreditkassans styrelse att tillse, att de av centralkassorna sålunda ställda säkerheterna äro fullt betryggande och hållas vid makt.

Angående offentlig vård av centralkassornas säkerhetshandlingar är stadgat i § 34.

§ 11.

Vid beviljande av kredit till centralkassa skall jordbrukskreditkassans styrelse med avseende å tiden för låns återgäldande uppställa sådana villkor, som betingas av jordbrukskreditkassans förpliktelser till återgäldande av kapital, som upplånats av sistnämnda kassa.

Om jordbrukskreditkassans tillsyn.

§ 12.

(Likalydande med § 6 i majoritetens förslag.)

Om jordbrukskreditkassans förvaltning m. m.

(Här ingå till en början fyra paragrafer, likalydande med §§ 7—10 i majoritetens förslag.)

§ 13.

Jordbrukskreditkassans förvaltningskostnader skola, i den mån medel härför icke annorledes stå till kassans förfogande, täckas genom uttagande av räntepålägg å krediter, som av kassan lämnas. Ombudsstämman äger besluta, att kostnad, som jordbrukskreditkassan haft för särskild anordning för utövande av kontroll å centralkassorna eller jordbrukskassorna, skall ersättas av centralkassorna enligt skälig fördelningsgrund, som stämman äger bestämma.

§ 13 ½.

(Likalydande med § 13 i majoritetens förslag.)

— —

§ 21.

Såsom grundfond för centralkassa ställer staten genom fullmäktige i riksgäldskontoret enligt därom särskilt meddelade bestämmelser till förfogande svenska statens... procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av minst 100 000 kronor och högst 1 500 000 kronor.

§ 22.

De i grundfonden ingående obligationerna fortfara att tillhöra staten, som dock ej äger att för annat ändamål förfoga över dem, så länge centralkassans samtliga förbindelser icke äro fullgjorda.

Grundfonden, som är avsedd att tjäna såsom säkerhet för centralkassans samtliga förbindelser, med undantag av kassans skuld till jordbrukskreditkassan, må tagas i anspråk för nämnda förbindelsers gäldande först sedan det vid kassans iråkade konkurs befunnits, att kassans tillgångar och dess medlemmars ansvarighet icke förslå till förbindelsernas gäldande.

Över grundfondsobligationerna må centralkassan icke förfoga genom pantförskrivning för särskilda förbindelser.

---

§ 29.

Jordbruksekonomisk förening må beredas kredit till så stort belopp, som av centralkassans styrelse med hänsyn till säkerhetens beskaffenhet och andra ifrågakommande omständigheter prövas lämpligt. Krediten till sådan förening må icke uppgå till mera än tvåhundra kronor för varje av föreningen i centralkassan tecknad andel, dock med rätt för centralkassan att därutöver efter medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan lämna föreningen kredit mot säkerhet av inteckning i fastighet, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av taxeringsvärdet, där fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet, och inom fem tiondelar av sagda värde, där fastigheten är taxerad såsom annan fastighet.

Centralkassas sammanlagda utlåning till jordbruksekonomiska föreningar må icke överstiga en femtedel av det sammanlagda lånemaximum, som gäller för medlemmarna i de till centralkassan anslutna jordbrukskassorna.

---

§ 31.

Centralkassa må icke utan medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan förskaffa sig kredit i annan ordning än genom mottagande av insättning å räkning, som i § 32 sägs.

---

§ 33.

(Likalydande med § 34 i majoritetens förslag.)

§ 34.

Såsom säkerhet för centralkassas inlåning tjäna de förbindelser, som av dess låntagare avlämnas, jämte tillhörande hypotek. Det åligger centralkassans styrelse att tillse, att de sålunda ställda säkerheterna äro fullt betryggande.

Till belopp, som minst motsvarar centralkassans inlåning efter avdrag av inneliggande kassa samt tillgodohavande hos riksbanken, inländskt bankaktiebolag eller sparbank, skola kassans säkerhetshandlingar vara ställda under offentlig vård av ombud, som förordnas av jordbrukskasseinspektionen. Kungl. Maj:t meddelar närmare föreskrifter om anordnandet av den offentliga vården av säkerhetshandlingarna.

§ 34 ½.

(Likalydade med § 33 i majoritetens förslag.)

Av herrar **Brolén** och **Dahlberg:**

För att jordbrukskasserörelsen åter skall bliva i nöjaktig omfattning självständig och självförsörjande är det av största betydelse, att strävandena härför, under anlitande av de medel, som enligt utredningens förslag skola för ändamålet ställas till rörelsens förfogande, icke uppskjutas utan fastmera ofördröjligen med all kraft taga sin början. Av denna anledning kunna vi icke biträda majoritetens förslag, att den statskredit, som skulle upplåtas till jordbrukskreditkassan, bestämmes till ett så stort belopp som 30 milj. kronor och ställes till förfogande för obestämd tid framåt.

Först och främst skulle ett dylikt beslut av statsmakterna icke rätt överensstämma med de allmänna synpunkter, som i betänkandet blivit uttryckta, eftersom genom detsamma det statliga stöd, som rörelsen för närvarande tillgodonjuter, skulle yttermera ökas. Vi kunna icke finna det konsekvent eller riktigt att på samma gång som en omorganisation genomföres, framför allt avsedd att ställa jordbrukskasserörelsen väsentligen på egna fötter, fortsätta samma utveckling, som man just önskar avbryta och som hos statsmakterna väckt betänkligheter, nämligen den successiva ökningen av det statliga stödet. Vi vilja så mycket mindre medverka till förslag om dylik ökning som någon saklig anledning därtill icke synes oss förefinnas.

Vidare är enligt vår mening förslaget om upplåtande av denna omfattande kredit utan någon tidsbegränsning ägnat att i viss mån sätta i fara genomförandet av de reformer beträffande medelsanskaffningen inom rörelsen, vilka avse att möjliggöra dennas återförande till att vara en på självständig grund arbetande kooperativ rörelse. Vi instämma

till fullo i uttalandena i betänkandet, att den nya ordningens förverkligande kräver en viss övergångstid, varunder ett statligt stöd är av nöden av större omfattning än som eljest bör ifrågakomma, men vi hålla å andra sidan före, att, därest övergångsanordningarna icke i möjligaste mån begränsas och från början fixeras inom en bestämd kort tidrymd, det riskeras, att desamma icke bliva rörelsen till det avsedda gagnet utan tvärtom.

Att jordbrukskreditkassan av orsaker, för vilka i betänkandet redogjorts, icke kunnat på avsett sätt fullgöra sin uppgift såsom centralt finansinstitut för jordbrukskasserörelsen, utgör ej någon anledning att befara, att centralkassornas förmåga att med jordbrukskreditkassans biträde själva omhänderhava sin medelsförsörjning icke skall visa sig tillfyllest. Det synes förtjänt att ihågkomma, att centralkassorna före jordbrukskreditkassans tillkomst dock voro i stånd att, oaktat saknaden av ett centralt stöd och oaktat de dåvarande begränsningarna beträffande kassornas inlåningsrätt, åstadkomma en upp- och inlåning, som uppgick till åtminstone fem gånger sammanlagda beloppet av de till kassorna anvisade statsobligationerna och övriga fonder. Visserligen må den erinran vara befogad, att de oavlåtligt återkommande statliga stödåtgärder, som sedermera vidtagits, givit den kapitalplacerande allmänheten ett intryck av bristande förmåga hos rörelsen att av egen kraft utveckla sig och sålunda torde hava ogynnsamt påverkat det allmänna förtroende, varav rörelsen för sin medelsanskaffning måste vara beroende. Denna omständighet synes emellertid böra utgöra ytterligare ett skäl för att sådana anordningar nu vidtagas, varigenom största möjliga säkerhet vinnes för att samtliga krafter inom rörelsen redan från början och således i omedelbart sammanhang med den nya ordningens införande varda inriktade på kapitalförsörjningsfrågans lösning genom anlitande, utan ytterligare hjälp utifrån, av alla de medel härför, som den förändrade organisationen erbjuder. Centralkassornas ställning — befriade från de tidigare skrankorna för inlåningen, stärkta genom grundfonder, som erbjuda statsgaranti för åt kassorna anförtrodda medel till i de flesta fall betydligt mera än 30 procent, och yttermera stödda genom jordbrukskreditkassans kreditförmedlande biträde och genom det förtroende, som den statliga inspektionen åstadkommer — bör uppenbarligen bliva helt annan än tidigare.

Jordbrukskreditkassans upplåning uppgick den 31 december 1934 till 24·14 milj. kronor och den 30 juni 1935 till 27·14 milj. kronor. Även om under tiden till den 1 juli 1936 denna upplåning skulle till följd av ökning av centralkassornas utlåning utöver deras inlåningsökning ytterligare växa, är det vår övertygelse att, om riksbankskreditivet sättes till 25 milj. kronor, den del av upplåningen, som icke kan täckas därav, skall utan svårighet kunna tämligen omedelbart överflyttas till de sålunda väsentligt stärkta centralkassorna. Vi hålla ock före, att den

ytterligare överflyttning av krediter från jordbrukskreditkassan, som erfordras för att i riksbankskreditivet bereda utrymme åt en kassareserv för rörelsen, snart nog skall låta sig göra, samt att överhuvudtaget svårigheter icke skola möta för centralkassornas övertagande av allra största delen av jordbrukskreditkassans nuvarande upplåning. Det är givet, att vi härvid förutsätta, att icke sådana oförmodade händelser inträffa, som totalt omkasta läget på penningmarknaden. I detta sammanhang vilja vi framhålla, att det bör förväntas, att jordbrukskasserörelsens expansion icke under det närmaste året så framdrives, att därigenom genomförandet av den föreslagna omorganisationen, därest denna beslutas, varder försvårat. Därest kreditexpansionen inom rörelsen hålles inom de gränser, som inlåningens tillväxt medgiver, och således bleve något hejdad under den närmaste tiden, då strävandena böra framför allt samlas på kapitalförsörjningsfrågans ordnande, borde detta vara enbart till båtnad för rörelsen, sett på längre sikt.

På här anförda skäl föreslå vi, att den checkräkningskredit hos riksbanken, som bör upplåtas till jordbrukskreditkassan, ej fastställes till högre belopp än 25 milj. kronor och att det vid fattandet av detta beslut tillika bestämmes, att krediten skall vid angiven tidpunkt, senast den 1 juli 1938, sänkas till visst, avsevärt lägre belopp, som finnes böra skäligen motsvara kreditens ändamål att utgöra en kassareserv för rörelsen.

Vidkommande förslaget om inrättande av en jordbrukskasseinspektion äro vi därutinnan skiljaktiga från majoriteten, att vi anse, att åt inspektionen bör beredas möjlighet att till sitt biträde förordna allmänna ombud vid de centralkassor, beträffande vilka behov därav framträder. Det är en utomordentligt omfattande organisation, som inspektionen får att övervaka — förutom jordbrukskreditkassan för närvarande 9 centralkassor och 733 jordbrukskassor, spridda över hela landet —, och en viss tillgång till lokala biträden för fullgörande av särskilda uppgifter eller utförande av särskilda uppdrag bör vara ägnad att i hög grad underlätta och befordra inspektionens arbete. Sannolikt bör anordningen genom därav följande minskning av dyrbara resor för inspektionens befattningshavare icke föranleda ökade kostnader för inspektionen. Förordnandet av ombud bör ej vara obligatoriskt utan ske allenast i den mån och i de fall, då inspektionen till sin hjälp finner sig vara i behov av sådana. Ombudens uppgift bör icke vara att utöva en vid sidan av inspektionens verksamhet ställd kontroll utan enbart att biträda inspektionen vid dess fullgörande av sina arbetsuppgifter. De närmare föreskrifter angående ombudens verksamhet, som erfordras, — till äventyrs olika för olika fall — torde det böra ankomma på inspektionen att utfärda. Vid utväljandet av ombuden bör icke i första hand fästas avseende vid ämbetsmannamässig kompetens utan fastmera vid prak-

tisk erfarenhet och förtrogenhet med de slag av affärer, varmed jordbrukskasserörelsen sysselsätter sig.

I detta sammanhang vilja vi tillägga, att inrättandet av en särskild jordbrukskasseinspektion synes böra utgöra en anledning att till övervägande upptaga frågan om ett intimt samarbete mellan samtliga ämbetsmyndigheterna för inspektion av kreditinrättningar. Betydelsen härav framträder särskilt ur synpunkten av allsidig överblick över kreditgivningen. Det är sålunda av vikt, att jordbrukskasseinspektionen till underlättande av sin arbetsuppgift av de båda redan bestående inspektionerna erhåller erforderliga upplysningar och uppgifter, framför allt för bedömande av sådana kunders engagement, som förekomma såväl inom jordbrukskasserörelsen som i bank eller sparbank.

Bilaga.

Redogörelse för jordbrukskasseorganisationerna i Finland och Tyskland.

Finland.

Sedan i Finland år 1902 bildats ett aktiebolag med uppgift att anskaffa rörelsekapital för de andelskassor, som kunde komma till stånd — Andelskassornas Centralkreditanstalt Aktiebolag — inrättades år 1903 de första finska andelskassorna.

Enligt de för *andelskassorna* gällande stadgar, hava kassorna till ändamål att befrämja medlemmarnas näring genom att bereda dem tillfälle att säkert placera och föröka sina besparingar och genom att tillgodose deras kreditbehov.

Antalet i Finlands handelsregister införda andelskassor utgjorde vid 1933 års slut omkring 1 560, av vilka ungefär 1 540 utgjordes av kassor för jordbrukare och fiskare, medan ett 20-tal voro grundade av hantverkare, handlande eller andra medborgargrupper. Emellertid synas endast omkring 1 400 kassor hava varit i verksamhet vid nämnda tidpunkt. Strävanden göra sig numera gällande att sammanslå andelskassor, som ligga nära varandra och hava föga utvecklad rörelse. Antalet medlemmar i andelskassorna uppgick vid utgången av år 1933 till något mer än 140 000. Andelskassornas omslutning utgjorde närmare 1 500 milj. Fmk. Till jämförelse kan nämnas, att de finska sparbankernas omslutning vid ifrågavarande tid belöpte sig till sammanlagt 4 863 milj. Fmk.

Samtliga till andelskasserörelsen hörande kassor äro byggda på obegränsad personlig ansvarighet för medlemmarna. Därest vid en andelskassas konkurs kassans tillgångar icke förslå till gäldande av dess förbindelser, äro således medlemmarna solidariskt ansvariga för bristen, en var av dem med hela sin förmögenhet. Medlemmar av kassorna äro ej blott enskilda personer utan även juridiska personer, såsom andelsmejerier, handelslag, kommuner och andra sammanslutningar.

Varje medlem av en andelskassa deltager i densamma med en insats. Denna kan erläggas genom årliga avbetalningar under en följd av år. Insatsbeloppet har tidigare varit begränsat till högst 100 Fmk. I de kassor, som grundats efter år 1926, utgör emellertid insatsen 300—600 Fmk, undantagsvis även 1 000 Fmk. Även de äldre andelskassorna hava under senare år efter hand höjt sina insatser. I många kassor äro dock insatserna fortfarande icke högre än 50—60 Fmk. Insatsernas genomsnittliga belopp har mellan åren 1925 och 1930 stigit från 111 till 158 Fmk. Det bör härvid uppmärksammas, dels att insatsernas reella värde trots stegringen av deras belopp likväl är vida lägre än före år 1920 och dels att siffrorna angiva de tecknade beloppen, vilka äro avsevärt högre än de gjorda inbetalningarna. Det samlade insatskapitalet utgjorde vid slutet av år 1933 omkring 15·5 milj. Fmk.

Andelskassorna bevilja sina medlemmar lån i form av dels s. k. skuldsedellån, dels amorteringslån och dels kontokurantlån. Skuldsedellånen,

av vilka ungefär halva antalet avser en tid av 1—3 år, utlämnas såsom rörelsekapital, och i skuldsedlarna angivas de ändamål, för vilka lånen skola användas. I den mån för andelskassornas utlåning, på sätt i det följande kommer att beröras, anlitas medel, som ställts till förfogande av staten, är redan i de av staten fastställda lånevillkoren bestämt, till vilka ändamål lån skola få beviljas. Bland sådana ändamål må nämnas nyodlingar, jordförbättringar, inköp av lantbruksförnödenheter, utsäde, konstgödsel, kraftfoder, husdjur och maskiner samt verkställande av nybyggnader och byggnadsreparationer. Lån beviljas även till jordbrukets produktionsandelslag, exempelvis andelsmejerier m. fl. Tillsyn ägnas åt att lånen användas för de uppgivna ändamålen.

Andelskassornas utestående lån i olika former belöpte sig vid 1933 års utgång till följande belopp:

Vanliga skuldsedellån	omkring	718·3	milj. Fmk.
Amorteringslån	»	487·8	» »
Kontokurantlån	»	78·5	» »
Summa	omkring	1 284·6	milj. Fmk.

Följande sammanställning, likaledes avseende slutet av år 1933, bygger på en gruppering av lånen efter de för dem ställda säkerheterna:

	Skuldsedellån och amorteringslån milj. Fmk.	Kontokurantlån milj. Fmk.
Lån utan säkerhet		
åt kommuner och församlingar	90·0	5·5
åt andra sammanslutningar och enskilda	3·4	2·6
Lån mot enbart borgen	378·7	28·4
Lån mot enbart fastighetsinteckning	542·3	7·7
Lån mot fastighetsinteckning jämte borgen	178·7	31·2
Lån mot andra säkerheter	13·0	3·1
Summa	1 206·1	78·5

De för utlåningen erforderliga medlen utgöras — förutom av fondmedel — av dels insättningar och dels upplåning. Insättningarna, vilka särskilt ökats sedan kassorna år 1920 erhållit möjlighet att mottaga dylika jämväl från andra än medlemmar, motsvara ungefär 30 procent av andelskassornas omslutning och fördela sig på följande sätt (den 31 december 1933):

Depositionsräkning	omkring	423·9	milj. Fmk.
Löpande räkning	»	23·3	» »
Kontokuranträkning	»	5·6	» »
Summa	omkring	452·8	milj. Fmk.

Andelskassornas upplåning motsvarar ungefär 65 procent av omslutningen och sker så gott som uteslutande hos Andelskassornas centralkreditanstalt aktiebolag. Detta bolags utlåning till andelskassorna uppgick vid 1933 års utgång till ett belopp av omkring 950 milj. Fmk, beträffande vars fördelning hänvisas till det följande. Kassorna synas icke behöva ställa någon särskild säkerhet för sina lån hos centralkreditanstalten.

Beträffande andelskassornas ränteförhållanden må — under erinran om det höga ränteläget i Finland — nämnas, att medelräntan å andelskassornas utlåning i kontokurantlån vid utgången av år 1933 utgjorde 7·795 procent. Å de skuldsedellån, till ett sammanlagt belopp av omkring 600 milj. Fmk, för vilka andelskassornas styrelser fritt kunnat fastställa räntan, belöpte sig medelräntan vid nyssnämnda tidpunkt till 7·587 procent. Häri ingå icke de lågprocentiga lånen av statsmedel och ej heller de långsiktiga amorteringslån, för vilka såväl in- som utlåningsräntorna äro en gång för alla fastställda. Medelräntan för alla lån med växlande räntor har under år 1934 sjunkit under 7 procent. I fråga om skillnaden mellan å ena sidan utlåningsräntan samt å andra sidan upp- och inlåningsräntorna äro för åren 1925—1930 tillgängliga följande genomsnittliga siffror, nämligen respektive 1·70, 1·66, 1·51, 1·37, 1·35 och 1·29 procent, alltså utvisande en jämn tendens nedåt.

I övrigt må beträffande andelskassorna nämnas, att de vid utgången av år 1933, utöver förut angivna insatskapital å 15·5 milj. Fmk, ägde reserv- och andra fonder till ett sammanlagt belopp av omkring 46·9 milj. Fmk. Överskottet å andelskassornas rörelse uppgick under år 1933 till sammanlagt omkring 5·5 milj. Fmk. Enligt andelskassornas stadgar skola till kassas reservfond avsättas minst 50 procent av det årliga överskottet, till dess fonden stigit till en fjärdedel av det främmande kapitalet, dock minst 100 000 Fmk, samt därefter 25 procent, så länge kassan har skulder till utomstående. Av överskjutande vinstmedel kunna medlemmarna erhålla högst sex procents ränta å sina insatser. Det överskott, som därefter må återstå, skall tillföras reservfonden eller en särskild fond, vilken kan användas till medlemmarnas gemensamma bästa eller för befordrande av andelskassan, andelsverksamheten eller lantbruket eller för andra allmännyttiga ändamål.

Andelskassornas förvaltningskostnader utgjorde år 1933 sammanlagt ungefär 9·1 milj. Fmk, motsvarande omkring 0·61 procent av omslutningen.

Andelskassornas centralkreditanstalt aktiebolag har enligt sin bolagsordning till ändamål att medelst idkande av lånerörelse genom förmedling av landsbefolkningens andelskassor på möjligast fördelaktiga villkor tillgodose dessas medlemmars, särskilt småbrukarnas, kreditbehov och att, såsom kommer att antydas i det följande, jämväl i viss utsträckning bevilja kredit åt andra andelslag samt vissa aktiebolag.

Centralkreditanstalten har för närvarande ett aktiekapital av 40 milj. Fmk, varav 25 milj. i A-aktier, ägda av staten, och återstoden i B-aktier. Andelslag, som åtnjuter kredit av centralkreditanstalten, är skyldigt att övertaga B-aktier i viss proportion till den beviljade krediten. Vid anstaltens bolagsstämmor må ingen aktieägare hava mer än sex röster.

Centralkreditanstaltens ledning utgöres av en direktion samt ett förvaltningsråd. Detta senare, som bland annat har att utse direktionen, består av nio medlemmar valda av andelskassorna och tre medlemmar, som representera staten och utses av finans- och lantbruksministrarna samt Finlands bank. Alltsedan centralkreditanstaltens grundande har ett av staten utsett ombud i detalj följt dess verksamhet för bevakande av statens intressen.

Beträffande utlåningen stadgas i bolagsordningen, att centralkreditanstalten må bevilja kredit åt andelskassor, vilka grundats i laga ordning samt äro inrättade och förvaltas i överensstämmelse med av anstalten fastställda grunder samt underkasta sig anstaltens uppsikt med

förbindelse att när som helst tillåta anstalten eller av densamma befullmäktigad organisation att granska vederbörande andelskassas förvaltning och räkenskaper. Efter beslut av förvaltningsrådet kan anstalten utsträcka sin lånerörelse även till andra andelslag, som befrämja lantbefolkningens hushållning och till sådana aktiebolag, vilka äro grundade och arbeta i överensstämmelse med andelsverksamhetsprinciper. Anstalten kan ock enligt av förvaltningsrådet närmare fastställda grunder bevilja lån åt kommuner och församlingar samt åt jordbrukarnas, andelslagens och kommunernas gemensamma organisationer och företag.

Centralkreditanstaltens utlåning (bortsett från balanserade räntor m. m.) redovisades den 31 december 1933 på följande sätt (i runda tal):

	Milj. Fmk.	Milj. Fmk.
Andelskassornas checkkonti	232·2	
växlar	65·5	
lån	110·3	
amorteringslån åt jordbrukare	401·2	
amorteringslån åt kommuner och andra sammanslutningar	128·3	937·5
Andras checkkonti	2·8	
lån	2·3	
amorteringslån	28·0	33·1
	Summa	970·6

Med avseende å utlåningen till andelskassorna bör nämnas, att centralkreditanstalten icke på långt när beviljar alla de kreditframställningar, som göras av kassorna. Anstalten underkastar framställningarna noggrann prövning och tillser bland annat, att kassornas krediter icke överskrida vissa gränser. Vid andelskassas framställning om kredit skall bland annat vara fogad fullständig medlemsförteckning, varav framgår varje medlems namn, boningsort och yrke, värdet av hans förmögenhet, skulderna frånräknade, enligt av andelskassans styrelse företagen samvetsgrann uppskattning, hans odlade areal och hans årsinkomst enligt senaste kommunaltaxering, bestyrkt av kommunalnämndens ordförande. Det förekommer även, att kredit vägras på grund av bristande medel hos anstalten.

Centralkreditanstaltens kapitalanskaffning sker dels genom inlåning och dels genom upplåning.

Inlåningen (bortsett från balanserade räntor m. m.) redovisades enligt balansräkning per den 31 december 1933 sålunda (i runda tal):

	Milj. Fmk.	Milj. Fmk.
Andelskassornas dispositionskonti	53·7	
checkkonti	3·8	57·5
Andras depositionskonti	22·0	
checkkonti	7·5	29·5
	Summa	87·0

Upplåningen (likaledes bortsett från balanserade räntor m. m.) var i samma balansräkning specificerad på följande sätt (i runda tal):

	Milj. Fmk.
Obligationslån	541·3
Statslån	275·1
Inhemska banker	120·0
Andra lån	1·4
Postremissväxlar	1·2
Summa	939·0

Staten har iklätt sig garanti för centralkreditanstaltens såväl in- som utländska lån. Beträffande sistnämnda lån må nämnas, att anstalten år 1930 i Frankrike upptagit ett lån å 300 milj. francs att amorteras under 30 år, varvid lånet bokförts till 467 milj. Fmk. På grund av Finlands frångående av guldmyntfoten representerar lånet numera en skuld, som överstiger sistnämnda belopp med omkring 300 milj. Fmk. Större delen av den ökade utgift för ränta och amortering, som blivit följden av guldmyntfotens övergivande, har blivit ersatt av staten. För år 1934 har staten sålunda tillskjutit i det närmaste 24 milj. Fmk.

Alltifrån centralkreditanstaltens grundande har staten även direkt bistått densamma genom beviljande av långsiktiga, delvis stående lån mot låg ränta. Staten har därjämte begagnat sig av centralkreditanstalten och andelskassorna för förmedling av olika för lantbruksändamål beviljade statliga lån, varå en del exempel meddelats ovan. Å dessa lån, vilka utlämnas på centralkreditanstaltens risk, plägar staten i allmänhet gottgöra anstalten viss förmedlingsprovision, varierande mellan en halv och en procent. Under posten statslån ingå jämväl lån av postsparbanksmedel till omkring 120 milj. Fmk. Till säkerställande av centralkreditanstaltens likviditet har slutligen rediskonteringsrätt medgivits bolaget hos Finlands bank.

Centralkreditanstaltens reservfond uppgick enligt balansräkningen per den 31 december 1933 till ungefär 38·0 milj. Fmk och enligt balansräkningen per den 31 december 1934 till ungefär 39·5 milj. Fmk.

Anstaltens vinst utgjorde år 1933 i runt tal 4·4 milj. Fmk och år 1934 omkring 1·6 milj. Fmk. Enligt bolagsordningen skall av den efter avskrivningar behållna vinsten 40 procent avsättas till reservfonden och 10 procent till en dispositionsfond, vars tillgångar icke få användas för annat ändamål än ökande av anstaltens soliditet eller tillgodoseende av dess fördelar i övrigt eller andelsverksamhetens eller lanthushållningens befrämjande. Av den vinst, som därefter må återstå, skall, i den mån den därtill förslår, till ägarna av B-aktier utdelas 4·5 procent. Återstå därefter ytterligare vinstmedel, överföres minst hälften därav, såvitt densamma ej kvarlämnas oanvänd på vinst- och förluströkningen, till reservfonden, till dess denna uppgår till 100 milj. Fmk, samt återstoden till dispositionsfonden.

Tidigare har centralkreditanstalten av staten erhållit ett särskilt årligt understöd för upplysnings- och instruktionsverksamhet bland andelskassorna ävensom för täckande av kostnaderna för den årliga revisionen av andelskassorna. Efter år 1928 har detta understöd i stället beviljats *Andelskassornas Centralförbund*, till vilken organisation nyssnämnda uppgifter i samband därmed överflyttats. Andelskassornas Centralförbund, som angives hava till ändamål att vara en ideell centralorganisation för andelskassorna och en föreningslänk mellan dem, arbetar i nära förbindelse med centralkreditanstalten. Alla andelskassor,

som åtnjuta kredit från detta bolag, äro medlemmar av förbundet. Ledamöterna i förbundets förvaltningsråd och direktion äro huvudsakligen samma personer som i centralkreditanstaltens förvaltningsorgan. Såsom revisionsmyndighet övervakar förbundet andelskassornas förvaltning och verksamhet samt reviderar deras bokföring minst en gång om året.

Centralförbundet har bland annat att för tryggande av andelskassornas soliditet och insättarnas tillgodohavanden samla och förvalta en särskild fond, som kallas Andelskassornas säkerhetsfond. Denna bildas genom inbetalningar av centralkreditanstalten och andelskassorna.

Tyskland.

De tyska jordbrukarlånekassorna, de s. k. Spar- und Darlehnskassen eller Dorfkassen — vilka utgöra en art av andelskassor eller Genossenschaften — hava fram till år 1930 varit uppdelade på två centralorganisationer, nämligen dels Generalverband der deutschen Raiffeisen-Genossenschaften och dels Reichsverband der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften. Förstnämnda organisation bildades år 1877 på initiativ av F. W. Raiffeisen och byggdes på grundsatsen, att medlemmarna inom varje kassa skulle ansvara solidariskt för varandras förbindelser. Medlemmarnas insatser skulle vara så små som möjligt. Kassornas verksamhetsområden skulle vara starkt begränsade, så att medlemmarna skulle kunna känna till varandra. Det skulle tillses, att de utlämnade lånen användes för produktiva ändamål. Lånekassorna skulle även verkställa inköp och försäljning åt medlemmarna. För de till Generalverband anslutna lånekassorna inrättades en kreditgivande centralanstalt, sedermera benämnd Deutsche Raiffeisenbank A. G. Raiffeisens grundsatser rönte i vissa avseenden icke allmän anslutning, varav följde, att år 1883 vid sidan av Generalverband bildades nyssnämnda Reichsverband, i vilket åtskilliga jordbrukarlånekassor ingingo. Dessa kassor sammanfördes under ett antal centralkassor. Under en del år fanns även för de till Reichsverband anknutna kassorna ett gemensamt kreditgivningsorgan, men bortsett härifrån representerade Reichsverband ett decentraliserat system. För inköp och försäljning åt medlemmarna av de till Reichsverband anslutna kassorna bildades särskilda sammanslutningar, avskilda från låneverksamheten.

Efter hand utjämnades skiljaktigheterna mellan Generalverband och Reichsverband. Deutsche Raiffeisenbank A. G. trädde i likvidation, varvid dess avdelningskontor i de olika provinserna blevo självständiga. Under Generalverband bildades åtskilliga sammanslutningar för inköp och försäljning, medan samtidigt dylik verksamhet började utövas av ett växande antal av de till Reichsverband anslutna lånekassorna. Sedan behovet av kapitalutjämning mellan provinskassorna inbördes samt mellan dem och riksbanken blivit allt mera kännbart, inrättades Preussische Zentralgenossenschaftskasse med uppgift att tillgodose de kooperativa sammanslutningarnas personkredit. Det ursprungliga stamkapitalet hos denna kassa tillsköts av preussiska staten. I samband med utvidgning av kassans rörelse övertogs en del av kapitalet av kooperativa sammanslutningar, därvid dock preussiska staten behöll majoriteten.

År 1930 sammanslogos Reichsverband och Generalverband till en organisation under benämningen Reichsverband der deutschen landwirtschaft-

lichen Genossenschaften — Raiffeisen E. V. Till denna anslötos vid bildandet 36 339 andelskassor, varav 19 286 voro lånekassor. År 1932 ombildades Preussische Zentralgenossenschaftskasse till Deutsche Zentralgenossenschaftskasse. Medan det nybildade Reichsverband skulle hava sammanhållande och kontrollerande uppgifter, skulle den ombildade kassan hava till ändamål att förse andelskassorna med rörelsemedel.

Andelskassorna äro numera i allmänhet anslutna till centralanstalter (Zentralgenossenschaften). Av dessa, vilkas antal är ungefär 120, utgöras omkring 25 av sådana centralkassor, som hava till huvudsaklig uppgift att lämna kredit till lånekassorna.

Nämnas må, att till såväl centralanstalterna som till Deutsche Zentralgenossenschaftskasse äro förutom jordbrukarkassorna jämväl anslutna andelskassor för städernas yrkesmän. Särskilt sistnämnda kassor stå även i affärsförbindelser med Dresdner Bank, som har särskilda avdelningar för andelskassorna.

Sammanlagda antalet av jordbrukets andelskassor utgjorde vid 1932 års slut 40 225, av vilka 19 565 voro lånekassor. Av dessa sistnämnda voro 19 012 kassor anslutna till Reichsverband. Den statistik, som varit tillgänglig rörande de lånekassor, som tillhöra Reichsverband, avser utgången av år 1931 och omfattar 18 633 kassor. Dessas medlemmar voro sammanlagt 2 074 511 eller för varje kassa i genomsnitt 111. Balansräkningarnas sammanlagda omslutning utgjorde omkring 2 692 milj. RM.

Av lånekassorna äro något mer än 17 000 kassor grundade på obegränsat personligt ansvar för medlemmarna, medan något mer än 2 000 kassor vila på begränsad personlig ansvarighet. Det lärer för närvarande göra sig gällande en bestämd tendens att övergå från begränsat till obegränsat ansvar för medlemmarna. En anledning härtill lärer vara, att kassor och föreningar med begränsat ansvar under den senaste jordbrukskrisen uppvisat mycket större förluster än dylika sammanslutningar med obegränsad medlemsansvarighet.

Medlemmarnas insatsandelar hava växlat från 10 till 300 RM. Numera betraktas det såsom ett önskemål, att insatsbeloppet icke sättes lägre än 100 RM. Enligt för andelskassorna upprättade typstadgar är medlem skyldig att omedelbart erlägga en tiondel av insatsen och återstoden enligt bestämmelser, som meddelas av vederbörande kassa. Det är avsett, att insatsen skall vara till fullo betalad inom tio år. Även privat- eller offentligrättsliga juridiska personer kunna ingå såsom medlemmar i andelskassorna.

I nyssnämnda typstadgar föreskrives beträffande utlåningen, att kredit endast får beviljas medlem av andelskassa för ekonomiskt berättigade ändamål, mot god säkerhet och under förbehåll om avbetalningar ävensom att varje slag av spekulationsaffärer äro uteslutna. Det lärer emellertid förekomma, att lån utlämnas utan särskild säkerhet. För lån till inköp av utsäde och gödselmedel finnes förlagsrätt i den blivande skörden. Andelskassornas utlåning uppgives numera avse korta personliga krediter till begränsade belopp för lantbrukets och hantverkets behov.

Ovannämnda 18 633 kassor, för vilka statistiska uppgifter finnas tillgängliga för år 1931, hade vid utgången av nämnda år en utlåning av omkring 2 101 milj. RM, varav ungefär 1 411 milj. RM voro utlånade på löpande räkning. Genomsnittligt för medlem utgjorde utlåningen å löpande räkning 680 RM och i annan form 333 RM eller tillhopa 1 013 RM.

De nu ifrågavarande andelskassorna hade vid 1931 års utgång tillgodohavanden hos de nedan omförmälda centralkassorna å omkring 110 milj. RM. Andelskassornas fonder uppgingo till ungefär 100 milj. RM. Medlemmarnas insatstillgodohavanden utgjorde omkring 76 milj. RM.

Det för andelskassornas verksamhet erforderliga kapitalet anskaffas till största delen genom inlåning. Denna uppgick vid slutet av år 1931 till omkring 1 878 milj. RM, motsvarande genomsnittligt för medlem 905 RM. Av det inlånade kapitalet voro omkring 1 599 milj. innestående på sparkasse- eller liknande räkning samt omkring 279 milj. på löpande räkning. Andelskassornas lån hos centralkassorna utgjorde samtidigt ungefär 428 milj. RM. Andelskassorna synas vara berättigade att hos centralkassorna utan särskild säkerhet erhålla lån i förhållande till storleken av andelskassemedlemmarnas insatsandelar i kassorna och kassornas insatsandelar i vederbörande centralkassa.

Centralkassorna, vilka så gott som alla äro grundade på begränsat personligt ansvar, anskaffa största delen av sitt rörelsekapital — bortsett från andelskassornas insättningar hos centralkassorna — genom upplåning hos Deutsche Zentralgenossenschaftskasse, vid utgången av år 1931 omkring 272 milj. RM. samt hos privata och korporationer, omkring 100 milj. RM. Centralkassornas omslutning utgjorde ungefär 753 milj. RM. och deras fonder omkring 17 milj. RM. Centralkassemedlemmarnas insatstillgodohavanden utgjorde omkring 82 milj. RM.

Deutsche Zentralgenossenschaftskasse har ett grundkapital av omkring 100 milj. RM., varav 80 milj. RM innehavas av tyska riket och preussiska staten samt omkring 12 milj. RM av kasseorganisationen. De för utlåningen erforderliga medlen erhåller kassan — förutom genom insättningar från andelskasseorganisationen — väsentligen genom insättningar från och lån hos banker och offentliga kassor. Delägarna i Zentralgenossenschaftskasse hava intet ansvar för kassans förbindelser.

Ledningen av Deutsche Zentralgenossenschaftskasse handhaves av en direktion, ett förvaltningsutskott och en huvudförsamling. Denna sistnämnda utgöres av kassans delägare. Förvaltningsutskottet, vilket tillsättes delvis av offentliga organ och delvis av huvudförsamlingen, sörjer för den löpande övervakningen av kassan. Direktionen svarar för den omedelbara affärsledningen. Ordföranden i direktionen utses av riksregeringen efter hörande av förvaltningsutskottet, medan ledamöterna tillsättas av sistnämnda utskott efter godkännande av vederbörande tillsynsmyndighet.

Slutligen må nämnas, att statliga medel av omkring 250 milj. RM. ställts till förfogande för den sanering av jordbrukets andelskasserörelse, som ägt rum under åren 1931—1933, samt att jordbrukets föreningar genom Reichsnährstandsgesetz av den 13 september 1933 sammanförts i »riksnäringsståndet».

Det synes för närvarande finnas en målmedveten strävan att allt sparkapital, som bildas inom jordbruket, skall tillföras de lokala andelskassorna. En väsentlig del av affärsomsättningen inom jordbruket finansieras av dessa kassor och av de centrala organen, och man synes åsyfta, att jordbrukets hela varuomsättning skall ledas över ifrågavarande organisation.

Statens offentliga utredningar 1935

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag ang. åtgärder mot statsfientlig verksamhet. [8]
Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. [13]
Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. [14]
Betänkande med förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. [15]
Betänkande med förslag till lag om arbetsavtal. [18]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. [5]
Yttrande och förslag rörande tjänstgöringsbetyg som av länsstyrelserna utfärdas. [17]
Utredning ang. införande av ett dagordningsinstitut m. m. [21]
Förslag till nya avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare inom den allmänna civilförvaltningen. [25]
Betänkande med förslag till ändring i vissa delar av upphandlingsförordningen. [27]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Polisi.

Betänkande med förslag till ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. [24]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. [2]
Kortfattad framställning av organisationssakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. [3]
Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. [6]
Konjunkturuppsvingets förlopp och orsaker 1932—1934. [16]

Hälso- och sjukvård.

Kungl. medicinalstyrelsens utlåtande och förslag ang. förebyggande mödra- och barnavård. [19]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med förslag ang. åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. [1]
Promemoria ang. tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. [4]
Utredning med förslag om egnahemskonsulenter hos hushållningssällskapen. [28]
Betänkande ang. husdjursförsöksverksamhetens organisation. [29]
Berättelse över statens spannmålsnämnds verksamhet m. m. under år 1934. [30]
Jordbrukskreditutredningen. Betänkande med förslag till förordning om jordbrukets kreditkassor m. m. [32]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. [9]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. [7]
Betänkande med förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [12]
Betänkande med förslag till motorfordonsförordning och vägtrafikstadga m. m. [23]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Grunder för kollektiv och individuell pensionsförsäkring. [20]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag ang. rundradion i Sverige. [10]
Betänkande med utredning och förslag ang. inrättande av en statsvetenskaplig examen. [11]
Utredning och förslag rörande frågan om avgift för hemlån av böcker från bibliotek. [22]
Betänkande med förslag rörande det svenska naturskyddets organisation och statliga förvaltning. [26]
Betänkande med förslag till lag om domkapitel m. m. [31]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Isaac Marcus Boktr.-A.-B., Stockholm 1935